

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Friderici Forneri Theologiae Doctoris Canonici Ecclesiae
Collegiatæ diui Stephani Bambergæ, De Temulentia
Malo, Eiusque Remediis, Variis Item Scitu Iucundissimis,
nec non vtilissimis de rebus, quæ in ...**

Förner, Friedrich

Ingolstadii, 1603

Liber Secundus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45433

DE TEMVLEN- TIA ET EBRIE-

TATE

LIBER II.

Præfatio, libri methodum
complexa.

VT promisso stetur, & quam orsi sumus tela, superius iam cœpta methodo continuetur; statuo; & cum ratione; satis modò perspectam, & ad Lydium lapidem, quasi probatam agritudinem Temulætiæ atq; eius periculosa, quibus comitata venit, symptomata. nunc ad medelam conuertenda orationis pharmaca.

Medicis hoc proprium, hoc vsitatum, vt ad propulsandum quilibet morbi, è noxiis humoribus exorti, primò, antequam euacuatio instituat, & roborantia vigorem corporis adhibeantur, syrupos præbeant, quibus noxiæ superfuitates moueantur, à suis sedibus conuulsæ decussentur, atque in vnum aggregentur quasi cumulum sen-

K 2 tina

zina, ut sequentis pharmaci, expulsiua virtute, promptius omnes eiiciantur. tum quae viscera viuificant, quae sanguinem innouant, quae spiritus redintegrant, & quae malum omne abstergunt, remedia conuenientius applicantur.

Quod compendium, & nostro nos modulo sequimur, isthoc operis praesentis libello secundo. Primum, eximia sobrietatis laude, & exemplis Christi ac sanctorum, quin etiam complurium Ethnicorum, haud quidem prolixè memoratis; tum postea Temulentiae, tam internis, quam externis circumstantiis, enucleatim declaratis, immoderate bibendi vitium, quasi conuellemus. Superaddito dehinc pharmaco, potissimum è praecipuis, quae Ebrietatem consequuntur, nocuentis, & ira diuinae comminationibus, & eius generis compluribus veluti speciebus mixto, omnem Temulentiae malitiã, quodãmodo euacuabimus. Tum demum remedia proferemus, quae sobrietatẽ possunt, ut veram animi temulenti sanitatem, conciliare.

Quid restat? Erunt quidam, qui sanari nolent, Temulentiam vsu inolitam euitare recusabunt, fucos obtendent, & praetextus varios, ut culpam à se omnem remoueant. quocirca, & eorum futilitatem refellenda; quod extrema huius libri parte praestitum.

Hac habe, lector beneuole, Perioches loco.

CAPVT I.

Laus sobrietatis.

NVNC vt à linea, quod aiunt, incipiamus
vela ventis permittendo, omnem ruden-
tem monebimus, ad eum quo tendimus,
portum appellendi, Temulentia inquam,
exterminationem, ruinam, interitum, ac sobrietatis
laudatissimæ victoriam, palmam, triumphum.

At potentissimus est hostis temulentia, infinitum
contra nos affeclarum exercitum, in aciem produ-
cet. Quid nos? Imperatricem nostram sobrietatem,
tūm sacrarum literarum, ac sanctorum Patrū, tūm
omnium penè prophanorum auctorum præsidio
fulciemus, idque modicè ac succinctè, ne multitudo
confusionem potius gignens, quàm opem afferens,
ordinem perturbet. Prima in hostem irruptio non
immeritò commissa sapienti Ecclesiastico; *Quam Eccl. 19.*

*sufficiens, inquit ipse, est homini erudito vinum exigu-
um; & in dormiendo non laborabis ab illo, & non sen-
ties dolorem.* Item: *Sanitas est animæ & corpori, sobrius Eccl. 31.*

*potus; vinum multum potatum, irritationem & iram,
& ruinas multas facit.* Amplius: *Noli audius esse in Eccl. 27.*

omni epulatione, & non te effundas super omnem escam.
In multis enim escis erit infirmitas, & auuiditas prope-
rabit ad choleram. Sublequitur S. Paulus: *Bonum Rom. 14.*

est nō manducare carnem, & non bibere vinum. At hoc
nimium est vehemens, nimis acre, nimis durum.
Moderationem vis? En cape; qui vini vsum inte-
grè noles eiurare. *Modico vino vttere, propter stoma- 1. Tim. 5.*

chum tuum, & frequentes infirmitates tuas. Vinum
ergò concessum, vti volentibus, sed modicum. *Mo- Pulchrum*
dicum, inquam, nec nimis parum, nec nimis mul- simile de
tum.

vini usu
tūm in ex-
cessu tūm
defectu
peccante.

2. Ethic. ad
Nicomach.
S. Patres
commen-
dant so-
brietatem
pleno ore:
Lib. ad sa-
cras vir-
gines.

tum. Nam sicut imbres nimium densi, copiosi, atque diuturni, plurimum obsunt; & nimis minutula, breuissimaque pluuia, parū certē, aut nihil prodest: Ita & vinum, pro debiliū aut robustarū complexionū varietate, vel excessu, vel defectu intemperatum. *Medium*, Aristotele iudice, in omnibus laudabile ac tenendum, & nunquam nisi tutissimum. Id quod in vini potu, si vlla alia in re, præcipuē laudant sancti patres. Primum S. Augustinus: *Sobrietas est mentis & sensus, membrorum omnium, corporisque tutela; castitatis pudicitiaque munimentum; pudori proxima; amicitia pacisque serua, honestati que semper coniuncta; criminum atque vitiorum omnium profuga.* Ibidem post pauca: *Sobrietas est recti iudicii tenax, memoria; recordationisque inseparabilis sapientia, secretorum custos, arcani velamen, lectionum & doctrinae capax, studiorum & artium bonarum, disciplina pariter & magistra, ingeniorum & capiendorum pedisequa, bonæ famæ semper auida, salubria atque vtilia creans, virtutis singulare auxilium, cuncta cum ratione disponens, in congregatione honestorum se semper ingerens.*

Quid vterius ad huius virtutis commendationem adiicere potuisset? Nec finis tamen. Ingenti bonorum aceruo, plura superaddit: *Sobrietas temeritatem fugat, pericula cuncta declinat; mutuis officiis obtemperat, superbiam detestatur, domum familiamque cum moderatione gubernat, fidem sibi committentibus seruat.* Ibidem. *Sobrietatis perseverantia inestimabilis est, animi fortitudo, omnes eam virtutes & omnes laudum tituli concupiscunt, quia sine ipsa ornari, aut placere non possunt.* Concludit quasi omnia, quæ huc vsque S. Augustinus, vno verbo Origenes:

Sobriet-

Sobrietas omnium virtutum mater est: sic è contrario Ebrietas omnium vitiorum origo. Nec minoris eam facit Prosper: sobrietas facit abstinentem, parcum, moderatum, pudicum, tacitum, & verecundum. Hæc virtus si in animo habitat libidines franat, affectui temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, omnia in nos confusa ordinat, cogitationes prauas remouet, scientias inserit, ignem libidinosa voluptatis extinguit, mentem tacita tranquillitate componit, & totam semper ab omni tempestate vitiorum defendit.

Homi. 2. in
Genes.
Lib. de vi-
ta contem-
platiua.

Ergò vix boni aliquid quod sobrietati non affine? Video, & credo. Præter dicta, conuincor auctoritate præstantissimi Doctoris Philonis Iudæi:

Sobrietas non solum animabus, sed etiam corporibus omnium confessione vtilissima est. Nam & infirmitates arceret, è nimia repletione nasci solitas, & sensus mirifice acuit, nec sinit corpora plus iusto grauata corruere, sed attollit ea simul & subleuat, reuocans ad officia propria, omnibus eorum partibus oportunissima. In summa quantorum malorum est auclrix Ebrietas: tantorum è diuerso bonorum Sobrietas. Ergò quandoquidem etiam corporibus quibus peculiariter vini potus prodest, amica est Sobrietas, nonnè multò magis animabus, à quibus omne mortale alimentum alienum est? Quid enim sobria mente præstantius est apud homines? Quæ gloria? quæ diuitia? quod robur? quæ potentia? Denique quid aliud ex his quæ mirantur homines? Adsit modo animo oculus, qui collustrare omnia valeat, nulla sui parte suffusus humoribus aut nictatione impeditus. Hæc ille non minus grauitè,

In cap. 15.
bri super
illa verba:
Resipuit
Noè à vi-
no.

*Lib. de Ca-
in & Abel.*

quàm verè. Confirmantur hæc eadem à sancto Ambrosio sic loquente : Plurimos gula sua occidit, nullum frugalitas : Innumeris vina nocuerunt, nulli parsimonia, nulli sobrietas. Nec abludivit.

*Serm. 1. de
Aduentu.*

hinc sanctus Leo Papa : *Quotidiano enim, dilectissimi mi experimento probatur, iniquis, potus satietate aciem mentis obtundit : Ciborum nimietate vigorem cordis hebetari ; Ita vt delectatio edendi, etiam corporum sit contraria saluti ; nisi ratio sobrietatis obsistat illecebræ, & quod futurum est oneri, subtrahat voluptati.*

*Lib. 30. in
Iob. 27.*

Quid ergò? quod consilium ineundum? A Diuo Gregorio suppeditatum. *Ea itaque sumenda sunt,*

In Psal. 69

que naturæ necessitas querit, & non que bibendi libido suggerit. Exclamem ergò non illubenter cum Calsiano: Osobrietas scilicet, satietas salutaris, que quâto copiosius sumitur, tantò magis sobrietatem mentibus donare dignatur.

*Prophani
authores
sobrietatē
extollunt.*

Hic si prophanos authores omnes adduxerim, quorum monumenta passim scatent sobrietatis e-logis, quis tandem aut quando finis? Nostra itaque nobis breuitas cordi esto.

*Lib. 2. Sa-
turnal.*

Ac primùm occurrunt aurea illa, & à virili animo in virtutis studium, profecta Macrobii verba : *Congrediendum est nobis, inquit, tanquam in acie quadam, cum voluptuariis rebus, cumque ista vini licentia, cominus decernendum, vt aduersus eas non fuga, nec absentia simus tuti, sed vigore animi, & constanti presentia, moderatoque vsu, sobrietate continentiaque tueamur.*

*Epist. li. 12.
Ep. 84 ad
Lucil.*

Nam vt Seneca : *Sobrietas voluptatibus imperat, alias odit atque abigit, alias dispen-sat, & ad sanum modum dirigit, nec vnquam ad illas propter ipsas venit. Scit optimum esse modum cupitorum non quantum velis, sed quantum debeas sumere.*

Pœni-

Poeniteret utique incomparabilia Iamblichi veterum Graecorum sapientissimi encomia, quibus sobrietatem nostram ad caelum usque extollit, hic omis-
 sisse: σωφροσύνη ἐστὶν ἀνδρείας σίλη, ἀσελγείας δὲ πέλυξ, φθάρων ἠνίοχος, εὐνοίας δὲ ἐπίσκοπος, λογισμῶν περιτομή, ἀκολασίας δὲ ἐκτομή, φύσεως ἀντίφυγος καὶ πρῶσεως ἀντίθετος, ἐργωμῶν γὰρ καὶ ἐγκρατείας σωεργός, καρδίας καμπή τις, εὐχῆς γνώμη. Sobrietas, seu temperantia, est columna for-
 titudinis, galea contra lasciviam, oculorum auriga, benevolentiae custos, cogitationum circumcisio, luxuriae castratio, à natura desideriiis refugiens, efferuescenti animo contraria, operum & actionum praeses, continentiam promouet, cor fleclit, precibus & votis, rationem, ceu regulam adhibet.

Hic mihi dubium foret, an sobrietas in omnibus aliis virtutibus inueniretur, an verò omnes aliae virtutes in illa, ni Menandri dictum sapientissimū ambiguis cogitationum tricas euolueret. Quid ille?

γαμῶν ἐστὶν ἄρετὴ σωφροσύνη.

Pænu virtutis est sobrietas.

Nec iniuria σωφροσύνη, Sobrietas aut Temperantia, ut quæ sit σωπτική φρονήσεως, hoc est, prudentia, quæ omnes alias virtutes moderatur & gubernat, seruat & incolumitas. Et magis propriè meo iudicio à Græcis Poëtis σωφροσύνη, illi enim σαῶσαι, pro communi verbo σῶσαι, hoc est, seruare, vsurpant, ut hæc virtus prudentiam, & in ea virtutes omnes conseruare perhibeat.

Quod si hîc commemorare velim, quâti sit momenti sobrietas ad vitæ diurnitatē, quantū sanitatæ corporis valetudini conferat, q̄s tandem obsecro laudum finis, quis modus erit? Qua de re com-

In Epist. ad Aretenses de Temperantia,

Eximia sobrietatis laus.

Apud Stob. serm. 5. de Temperantia.

Græca nomina, quibus appellata sobrietas.

Vitâ prolongat sobrietas, & sanitati conducit.

*Lib. 2. ad-
uersus Iu-
uianum.*

*In libello
de compo-
sitionibus
& Coni-
uiis. Titulo
1. Exem-
plum prius.*

*Exempli
posterius.*

*3. Topico-
rum.*

pendiosè S. Hieronymus hisce verbis. *Legimus quos-
dam, morbo articulari, & podagra humoribus laboran-
tes, proscriptione bonorum, ad simplicem mensam, pau-
peres cibos, & aqua potum redactos, conualuisse. Quod
sanè ita esse, duobus memoria dignissimis exem-
plis, contestatur Ægidius Albertinus, ex Antonio
de Guevara. prius est. Quidam ob superabundan-
tem corporis repletionem, cibo potuq; immodera-
tiori contractam, ad Thermas proficisci, sanitatis
caussa, decreuerat. In via dum constitutus, capitur
à latronib⁹, ac vinc⁹us, haud magno temporis inter-
uallo, detinetur in obscuro quodam cubiculo, in
quo magnus fabarum aceruus recondebatur. Et
cum nil præter aquam illi suppeditaretur, ad fabas
iam penes se habitas, breuissimo temporis tractu,
hoc sobrietatis medio, sanissimus ac robustissimus
vegetiorq; quàm fortè per thermas, euasit. Alter-
rum. Hispanus quidam princeps capitalem inimicu-
cum manibus pedibusq; ex chiragra podagraq; clau-
dum diu insequens, tandem comprehensum, tetrico
includit carceri, in quo præter panè vnum, & aqua
haustu, ad victu ei nil suppeditari vltèrius, permittit.
Exactis hac Pythagorica tractatione duobus annis
spectandi gratia quomodo affectus esset, iussit, à car-
cerum squaloribus extractum adduci sibi. Contu-
ens ergo eum, hac sobria tractatione sanum ac va-
lensè, membrisq; omnibus vigentem & iuuenescen-
tem quasi, admiratus luculentam frugalitatis effi-
caciã, duplici tùm sanitatis, tum libertatis fa-
nore, benignissimè dimisit. En Cornu copigol-
mnis boni sobrietatem. Hec omnem sexum, eta-
tem omnem ornat, roborat, confirmat, omnibus
conducit, omnibus est vtilis iuuentuti tamen po-
tissimum. Iuxta illud saluberrimum Aristotelis*

con-

consilium. *Laudabilior est & magis necessaria tempe- Lib. 3.
rantia in iuuenibus, quàm in senibus: Nam iuuenes plus, Epist. 3.
quàm senes cupiditatibus tentantur. Vndè, preciosum
iuuentutis monile sobrietas, prudentissimè Seneca
dixit.*

CAPVT II.

Exemplum Sobrietatis Christi seruatoris.

Nobilissimæ virtutis huius luculentissimum
Exemplum, apporat salutis nostræ vindex,
humana carne indutus, nobiscum viuens, conuer-
sans, manducans, & bibens, *nobis per omnia similis ad Phil. 3:
habitu inuentus vt homo.*

Et primò se offert, diuturnum illud, quadraginta
dierum ieiunium, absq; omni cibo potuq; haud sine
grati carnis emaceratione transactum. *Nam cum ie- Matth. 4.
iunasset quadraginta diebus & noctibus, postea esuriit. Mira so-
Et vt homo erat, humanis necessitatibus, esurie & brietatis
Christi
seruatoris.*
fiti, nostro more subiectus, non dubiè sitiit quoq;
Quam sitim non intemperata aliqua vini ingurgi-
tatione se lauit, sed aquatili Lympha, sibi ab Angelis,
vt S. Patres credunt, ministrata. *Tunc reliquit eum Ibidem.
diabolus & S. Angeli accefferunt & ministrabant ei,*
Cibum simplicem, ac potum, toti hominum generi
communem, ac facillè vbiuis locorum, in deserto
etiam, parabilem, *Aquam.*

Insequenti dein tempore, cum è Iudæa in Gali- *Ioan. 4.*
lazam peregrè proficiscens, iter faceret per Sama-
riam, propè ciuitatem Sichar discipulis intrò
pro coëmendo pane destinatis, ipse itineris labo-
re confectus, lassatus, ac sitibundus, à muliercula
Sama-

Samaritana, non vinum, non ficeram petiit, sed haustulum aquæ, è puteo, quo emaceratum ac languidum corpusculum refocillaret. Qui Dominus erat & heres constitutus vniuersorum per quem fecit Deus & secula, & omnes creaturas, cœli terræq; ambus complexas, est architectatus; qui vinum quoq; ipsum produxit, eius potu, nec ad summam necessitatem vti voluit. Et tu illud tam perditè, tam profligatè, tam impudenter atq; impotenter, ad explendam temulentam libidinem tuam, ad luxum, ad ebrietatem vsurpabis? Tu illo te, quod nec à bestiis admitti potuit, tu inquam vino te, vsq; ad amentiam, ingurgitabis? Tu eximiam illam creaturam, ad lætificandum cor hominis terra productam, perdes, dissipabis, atq; ita contaminabis? proh pudor, proh scelus. Ille qui sola sua prouidentia, pascit Angelos, nutrit volucres cœli & pisces maris; qui dat escam omni carni, in tempore oportuno, qui tanquam fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, qui fontem suppeditat aquæ salientis in vitam æternam, famem pro te patitur ac sitim, & cum naturæ necessitati parendum, eam aquæ potu restinguit. Tu vino putridum virem tuum, vsq; ad summum infercies? Tu dies noctesq; epulaberis, genio indulgebis, pergræaberis? Si quod ipse gessit, id exemplum tibi dedit, ac normam, iuxta quam dirigas vitam tuam, quin tantùm longo interuallo sobrietatem eius ante oculos tuos prætermittis? Quo titulo gloriabere, te esse seruuum Christi? *Qui mihi ministrat* inquit ipse, *me sequatur*, Meis insistat vestigiis. Tu quomodo id facis? Esuriit ille ac sitiit: tu vitam omnem crapulæ & ebrietati transmittis? Quam famem, quam sitim passus est, quando sobriè ac moderate vixit? famem pro te tolerauit, sitim pro te exantlauit, Temperantiam ad bonum tuum coluit, vt sicut ipse fecit & tu facias

Heb. 1.

Psalm. 82.

Ioan. 4.

Ioan. 12.

facias, vt in hoc omnes agnoscant te ex numero ef-
 se discipulorum eius & asseclarum. Non interdicto
 tibi vini potum, nec Christus vsquam interdixit. so-
 lum tibi eius abusum veto, quem & Christus vetat,

*Quomodo
 utendum
 vini potu.*

*Attendite, inquit, ne grauentur corda vestra crapula
 & ebrietate. Attendite ait, animis vestris inprimite,
 rem nō parui sed maximi momenti esse iudicatotē;*
Quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur,

Luc. 21.

Gal. 5.

inquit S. Paulus, Magistri sententiam confirmans.
 At graue est, aies, à vino abstinere. Non iubeo vt pe-
 nitus abstineas à vino; sed sobriè ac parcè bibas.

Quod si hæc ipsa quoque moderatio tibi grauis ac
 molesta esse videatur, pensa, *Regnum cælorum vini pa-*

Matth. 11.

tatur & violenti rapiunt illud. Memento fellis & acci-
 ti, quod pro te Christus in cruce degustauit, vt tu-
 am deleter atq; expiaret, quam modum bibèdi mil-
 lies excedendo, contraxisti culpam. En, vinum tibi

*Mediocri-
 tas in vi-
 ni vsu.*

liberum facio, mediocritatem dūtaxat ne excedas,
 & si aliquando abstinendum sit, quod molestum te

habeat, reuoca in mentem illud Diui Bernardi piū-
 simum monitum. *Nullus cibus & potus tam amarus,*

*Ser. 15 ad
 soror.*

*qui si recordatione aceti & fellis Christi temperetur, non
 illico dulcescat.*

Ergò duplicem tibi ducem atq; Imperatorem ac
 duplex vexillū propono, Sobrietatis vnum, Intem-
 perantiæ alterum. Ille suo cum vexillo Christus est:

Iste malignus Cacodæmon est, vterque stipendium
 sub signo suo militantibus pollicetur, ac soluit. Chri-
 sti promissio: *Ego dispono vobis vt disposuit mihi pa-*

Luc. 22.

ter, vt edatis & bibatis in regno meo. Dæmonis con-
 trā stipendiariorum solutio: *Ignis & sulphur; & spi-*

Psal. 10.

ritus procellarum pars calicis eorum. Vtrum vis, elige
 Imperatorē ac dueem: Optionem ex mercede pon-
 dera prius, quàm faxis, quàm alteri te submittas.

C A-

Exempla Sobrietatis è sacris deprompta scripturis.

IN hoc argumenti genere, vt huc spectantia breuitatis ergò quàm plurima omittamus, occurrit primùm, quod ad vini abstinentiæ, ac sobrietatis commendationem, Diuis patribus, Hieronymo & Ambrosio attestantibus; non parùm valet iam inde à mundo condito, ad diluuij tempora, omnem vini vsum planè ignotum, & carnis esum prorsus interdictum extitisse. Illius tamen ætatis homines rectissimè semper valuisse, corporis viribus, multò nobis robustiores, & formæ elegantia magis conspicuos, ac decupla vitæ diuturnitate superiores. Ex Deuteronomio quoq; constat, Israheliticum populum quadraginta annis in deserto *vinum & siceram non bibisse*, solo Manna & aquæ potu refectum. Aaroni porrò, ac reliquis sacerdotali ordini adscriptis Leuitis, præcepti necessitate indicitur, verbis hiscè, *vinum sobriè potandum, ac sacrificij tempore vitandum planè.* In Leuitico: *Vinum & omne quod inebriare potest, non bibetis, tu & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonij, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est, in generationes vestras: Et vt habeatis scientiam inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum. Doceatisq; filios Israhel omnia legitima mea que locutus sum illis, per manum Moysi.* Hic intende mentis aciem, ac neruos indaga, an hoc Dei præcepto, maiori ad sobrietatis dignitatem accessio fieri possit? Ecco tibi nec sacrificium Deus ratum vult acceptare, sobrietati non coniunctum, & ab ea. quodammodo sanctificatum, nec pro tribunali iudicia exerceri, nec sententiam vllam ferri, nec ambigua discerni: nec

Lib. 1. aduersus Iouinianũ Epiſt. 82.

Gen. 1. 3. 9.

Deut. 29.

Leuit. 10.

Sobrietas ad omnia sacerdotalia munera requisita.

populum erudiri nisi ab abstemiis, nisi à sobriis. Cui sobrietatis legi, exinde non parum firmitudinis emanat, quod per Ezechielem Prophetam, à Domino renouatum quasi, ac denuò stabilitum fuerit, atque promulgatum. Nam sic ait: *Et vinum non bibet omnis sacerdos, quando ingressurus est atrium interius.* Consimili ratione Nazaræi, Domino peculiari cultu dicati ac deuoti, præcipuo sobrietatis voto, quasi vinculo, adstricti erant, hoc Dei mandato. *Locutusque est Dominus ad Moysen dicens, loquere ad filios Israhel & dices ad eos: Vir siue mulier cum fecerint votum, vt sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare, à vino omni quod inebriare potest abstinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia portione, & quicquid de vua exprimitur, non bibent: Vvas recentes siccasque non comedent, cunctis diebus, quibus ex voto Domino consecrantur; quicquid ex vinea esse potest, ab vua passa, vsque ad acinum non comedent. Quid? Cur vinum vobis adimitur Nazaræi? Cur acetum? Cur cereuisia? cur acinus? an quia mala? Certè. Vidit Deus omnia quæ fecerat, & erant valdè bona. An quia Deo exosa? Nec istud. Nam qui creaturæ in se bonæ, creator optimus infensus esse queat? An quia hominibus vinum inuidebat? Verum, humanæ utilitatis causa, vinum produxit. Cur ergo? Vt sobrietatis amorem, illis quàm commendatissimum redderet, qui suo se seruitio libera voluntate addixissent. præcellens iterum, ac noua sobrietatis commendatio, speciali obsequio Dei cultuique deditos, atque mancipatos, præcipuè sobrietatem iussos colere, atque ad terminum vsque sanctificationis, ab omni vini potu esse alienos.*

Nec

Ezech. 45.

Numeri. 6.

Gen. i.

Eccl. 2.

Nec hic prætereundum, illud diuinæ sapientiæ la-
men, Rex Salomon, qui ad vberiore[m] rerum omni-
um peritiã, ac prudentiam assequendam, sobrieta-
tis studium imprimis habendum, acutissimè dispo-
xit. Cogitavi in corde meo, inquit, abstrahere à vino ca-
nem meam, vt animum meum transferrem ad sapientiã
deuitaremque stultitiã, donec viderem quid esset, vni
filiis hominum, quod factò opus est sub sole, numero die-
rum vitæ. Quo satis indicasse videtur, obicem sapi-
entiæ poni, ac nutriri stultitiã, nec, qd in hominum
vita vtile sit, satis peruideri posse, quantulo cunq[ue] vi-
ni excessu deliqueris. Id ni foret, haud ita penitus
vino se abstrahere cogitasset. Spectatissimo tandem
sobrietatis exemplo nobis Rechabitæ prælucent. Hi
enim patris obsecuti monitis, crateres vino plenos
huius virtutis incensi studio, ne quidem vt pitillu-
rent, adigi potuere. Et posui, inquit Propheta, coram

Hier. 35.

filiis domus Rechabitæ, scyphos plenos vino, & cali-
ces. & dixi ad eos: bibite vinum. Qui responderunt,
bibemus vinum: quia Ionadab filius Rechab, pater nos-
ter, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum, vos &
filij vestri, vsq[ue] in sempiternum. Et post pauca. Obedi-
uimus ergo voci Ionadab filij Rechab patris nostri, in
omnibus quæ præcepit nobis, ita vt non biberemus vinum,
cunctis diebus nostris. Quid ipsis præmiũ tulit, ista vi-
ni sobrietas? Cum Dominus Deus Exercituum, ob
præfractam inobedientiam, atq[ue] intoleranda flagi-
tia, toti populo Israelitico supremum excidium
interminatus esset, hoc exoptatum à Deo tulere
promissum, hoc desiderabile posteritatis accepere
folatium. Domui autem Rechabitæ dixit Hieremias:

Ibidem.

Hæc dicit Dominus Exercituum, Deus Israel; pro eo quod
obedistis præcepto Ionadab patris vestri, & custodistis

omnia

omnia mandata eius, & fecistis vniuersa quae praecepit vobis, propterea haec dicit Dominus Exercituum Deus Israel. Non deficiet vir de stirpe Ionadab filij Recchab, stans in conspectu meo, cunctis diebus. Viden hic, quanto apud Deum loco sit eximia sobrietatis virtus? Quot eam, quantisque premiis, vt perennem illam iucunditatem fileamus, etiam in hac vita decorarit?

Cuius rei euidentis monumentum, trium puerorum Danielis, Misaëlis & Azarię nobis abstinentia locauit. Hi seruitio potentissimi Babyloniorum Regis deputati, ac Regia mensa opiparè pascendi, sprete exquisitissimis epulis, delicatissimorum vinorum variis generibus legumina & aquę potum, sobrietatis ardore inflammati, prætulērunt. Quid inde consecuti? Qua mercede remunerati? Formę venustate, cæteris multo elegantiores, prudentia circumspetiores, ac sapientia, omniumq; rerū scientia subtiliores, omnium denique rerum cognitione, illius Regni Philosophis, Hariolis, Aruspibus, euasere præstantiores. quinimo & Prophetiæ donum, & interpretatio somniorum, & abditissimorum mysteriorum lumen, eisdem collatum. Ipsum porrò Danielem, de hac sua loquentem sobrietate audi.

in diebus illis, ego Daniel lugebam triū hebdomadarum Daniel. 10.
diebus, panem desiderabilem non comedi, & caro & vinum non introierunt in os meum. Diuturnum, ne vix quidem nobis imitabile, exercitium sobrietatis: sed ei quid peperit emolumentum? Vt, qui visiones videret, cum Angelis loqueretur, & futura Prophetico spiritu prænosceret, idoneus efficeretur: Adeo sibi diuina bonitas complacet quasi, sobrietati addictum animum, cælestibus donis exornando.

Ac ne prolixè vos hic morer ad alia festinantes,
L plus,

plusquam notissima est, Prodroimi Christi ac Baptistæ Ioannis sobrietas. Quid is? vinum & ficeram non bibit, locustas & mel siluestre comedit, solo contentus aquæ potu. De quo Paulus Diaconus in Ecclesiæ hymno:

*Antra deserti teneris sub annis,
Ciuum turmas fugiens, petisti,
Ne leui saltem maculare vitam
Famine posses.*

*Præbuit hirtum tegumen Camelus,
Artubus sacris strophium bidentes,
Cui latex haustum, sociata pastum
Mella locustis.*

Quid hac abstinencia sibi demeruit? vt diuina seruatoris ore, palàm vberimè laudaretur, vt Agnum Dei digito demonstraret, vt omnibus hominibus filii præferretur. *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Vt Baptista Saluatoris esse dignus haberetur, vt Dei patris de filio testimonium reddentis, vocem audiret, vt sanctum Spiritum, in columbæ specie descendètem, aspiceret, vt dignior omnibus aliis Prophetis iudicaretur.

Idem Paulus Diaconus in hymno Ecclesiæ.

*Ceteri tantum cecinere vatam,
Corde præfago, iubar affuturum:
Tu quidem mundi scelus auferentem,
Indice prodis.*

*Non fuit vasti spatium per orbis,
Sanctior quisquam genitus Ioanne,
Qui nefas seculi meruit lauante
Tingere lymphis.*

Disce hinc temulente, disce ebriose, vini vorage insatiabilis, pertusum dolium, abdomen inexplabile, vile ventris mancipium, disce sobrietatis honestatem

statem ac pulchritudinem summa tūm laude, tūm
 prēmio apud Deum & homines coniunctam. In-
 duc potius animum, inter eos esse, quos laudat
 Poëta:

Oderunt peccare boni virtutis amore.

quàm ex eorum serie, quos taxat,

Oderunt peccare mali formidine pœn.e.

hoc abiecti: at illud ingenui ac generosi est animi ar-
 gumentum.

CAPVT IV.

*Exempla sobrietatis pauca quedam, petita è san-
 ctorum historiis.*

Illud potissimùm à te, (lector beneuole) sciri
 peruelim, non esse hic instituti nostri, omnia so-
 brietatis exempla, quibus historia sanctorū pas-
 sim scatent, huc transcribere. Nā infinita res ea mo-
 lis, ingens quoq; & immensum quodammodo vo-
 lumen postulare. Id consentaneum vero esse, ex in-
 de tibi colligendum permitto, quia nullus vnquam
 hominum, absq; sobrietatis studio, vel minimū san-
 ctitatis gradum attigisse legitur; quin etiam tam id
 factu est impossibile, quàm sine sole diem constitui-
 se. Quocirca nos breuitati operam nauantes, quæ-
 dam cognitu digniora commemorabimus exem-
 pla, innumeras propemodū Myriades industriæ tug
 disquirendas, consultò ac data opera relinquentes.

In hac sanctorum serie, quos sobrietatis præ-
 cipuo splendore constat ex aliis emicuisse, (vt D.
 Paulū hic prætereā, & Apostolorum Principem Pe-
 trum) eximie sanctitatis Apostolo Iacobo, qui fra-
 ter Domini cognominatus fuit, primas omnium cal-
 culo deberi, nemo inficias ibit. Is enim Eusebio
 teste, tota vita, nec carnem comedit, nec vinum

*Lib. 2. hist.
 Ecclesiasti-
 ca, cap. 23.*

L 2 aut

aut fieram vnquam degustauit. Qua ex re tantam sibi sanctitatis famam comparasse dicitur, etiam apud infideles Iudeos, vt quidam sibi persuaderi permiserint, ob eius iniustam cædem, vrbi Hierosolymitanæ euersionem esse consecutam.

In eius vita, cap. 22.

De beato patre atque Ecclesiæ Doctore D. Augustino, sic scribit Possidonius: *Vsus est frugali mensa & sobria; quæ quidem inter olera & legumina, etiam carnes aliquando, propter hospites, & quosque infirmiores, continebat. semper autem vinum habebat, quod tamen moderatissime bibebat, quia nouerat, & docebat, vt Apostolus dicit, quod omnis creatura Dei bona sit, & nihil abiiciendū, quod cum gratiarum actione percipitur.* hæc Possidonius. Non minorem in huius virtutis palæstra sanctus Hieronymus laudè tulit, vt enim declarans, quanto animi zelo ac feruore, carnis tentationibus obluendo depugnauerit, inter alia multa his vtitur verbis: *De cibis & potibus, quibus tum temporis victitabam, taceo: cum etiam conuoluentes Monachi, aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit.* Ibidem vt & alibi scribens, de exercitiis Monachorum Ægyptiorum, qui in commune habitant, & Cœnobitæ dicuntur, hæc & similia verba subnectit: *Viuitur pane, leguminibus & oleribus; quæ sale solo condiuntur. Vinum, tantum sennes accipiunt; quibus & paruulis sæpè sit prandium, & aliorum fessa sustentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens.*

Epist. ad Eustoch. virgin. de custodia virginis.

Lib. 2. contra Iouinianum.

In vita 5. Pauli Eremitæ.

Notabile verò exemplum sobrietatis est, eodem Beato Hieronymo referente, Diuus Paulus Eremitarum Cœriphæus, qui plurima annorum spatia palma cibum præbente, & amictum, lymphæ ve-
tè potum, in Eremito transegit, Quod ne cuiquam

incre
Iesum
gelos
racen
nus pe
tulent
titi ser
singul
se vide
sbilia
gestimo
terris
mentu
uentu
vtriqu
cedent
do, sti

Ali
moral
ait, tar
lo pos
que po
animar
peclius
nus pos
non cal
conficia
dagabo
cogites.
um, &
tur, so

incredibile videatur, grauisimis verbis affirmat. *Iesum*, inquit S. Hieronymus, *testor*, ac *sanctos Angelos eius*, in ea *Eremiti* parte; qua iuxta *Syriam* *Saracenis* iungitur, *vidisse me Monachos*, de quibus *unus* per *triginta annos clausus*, *hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit*. alter in *cisterna veteri* (quam *gentili sermone Syri Cabam* vocant) *quinque caricis* per *singulos dies sustentabatur*. *Hac igitur incredibilia esse* videbuntur *his*, qui non crediderint: *quia omnia possibilia sunt credentibus*. *Ceterum Paulus ille à sexagesimo ætatis anno, vsque ad centesimum tertium, quoteris relictis, ad cælum migravit*, dimidiati panis fragmentum *quotidiè*, *coruo alite deferente*, accepit. In *aduentu Antonii integer allatus*, Deo donante, quantum *virique satis esset*. *Qui cum comediissent, ad fontem accedentes, prono ore, manibus concauis, aquam hauriendo, sitim expulerunt*.

Aliud quoque, eiusdem generis, non minus memorabile refert, de *sancto Hilarione*: *Quindecim, ait, tantum Caricas, post solis occasum comedit*. Et paulo post. *Herbarum succo, & paucis caricis, atque aqua potu, post triduum vel quatrimum, deficientem animam sustentabat*. Nam sibi quandoque *iratus, & pectus pugnis verberans, quasi cogitationes cadem manu posset excludere*. *Ego, inquit, aselle, faciam, vt non calcitres, nec te hordeo alam, sed paleis. fame te conficiam & siti; graui onerabo pondere; per aestus indagabo & frigora, vt cibum potius, quam lasciuiam cogites*. *Sanctum Antonium, Abbatem Ægyptum, & Serapionem Arsenoitam, Palladius testatur, solo pane & aqua victitasse*. Et priorem illum

cum ad extremam peruenisset senectutem, consuetum victus rigorem ulterius tolerare non valentem, herbas & arborum poma, pani & aqua superaddidisse.

Surius To. 1. & Marul. lib. 4. c. 2. De Fulgentio Ruspensium Episcopo constat, nec agrum, ad vini potum, & carniū esum à quoquā allici potuisse, ne à sobrietatis vsu, cui semel assuetuerat, abduceretur.

Surius in eius vita Tom. 1. Marul. lib. 4. c. 2. Surius To. 4. in eius vita. S. Amandus apud sepulchrum D. Martini, quindecim annorum interuallo, hordeaceo pane solo, & aquę potu, vitam diutissimę, magno omniū stupore tractauit, ac demū ob insignem sanctitatis opinione, Vtricęsum Episcopus designatus, miraculorū gloria fulgēs, ad superos abiit. Germanus, Altisiodoręsū Episcopus, frugalissimo simplicissimoq; cōtentus victu, vini vsū ē mensa penitē excluderat; præterquā solennioribus Ecclesię festis, quando aquę Cyatho, pauillum vini infundebat, vt mutato licet colore, nihil tamen præter aquę saporem gustaret.

Palla. hist. 85. Euagri⁹ presbyter, quadraginta annis in victu, solum panem, oleum, & aquam adhibuit.

Marcus Marulus lib. 4. c. 2. Timotheus. Eremita Thebaidis palmis & aqua vitam parcē alebat. Dorothei Abbatis Ægyptii quotidianę lætitię erant, panis vncię duodecim, herbarum fasciculus, & aquę vasculum. Maxentius Abbas Pictauiensis, solo hordeaceo pane & aqua contentus, vixit totius vitę decursu.

Greg. Turon. de vita Patrum Gallie li. 7. Gregorius Lingoniensium Episcopus, panē hordeaceum in deliciis habebat, aliorū planē ciborum spretis cupediis. Et aquę tantū immiscebat vini, vt amisso colore saporem tamen naturalē retineret.

Author eius, vite li. 1. c. 32. S. Otto Bambergensū Episcopus, Pomeranorū Apostolus, nunquā in Episcopatu ad facietatē bibit aut comedit. Vinum modicissimē ac parcissimē, si quādo vel ob exhaustos labores, vel senectutem ex-

tre-

tema necessum erat, non tam bibebat, q̄ pitissabat, aqua, alias contentus, cuius illud insigne verbum æterna memoria dignū. Cū aliquando œconomus Episcopalis aule, Lucium piscē apposuisset, emptum duobus solidis. *Abst,* inquit, *vt miser Otto solus, tot denarios hodie absumat, & pauperes Christi egeant. Defer igitur ad quendam egrotum. Ego enim adhuc firmo corpore, me hoc pane possum reficere.* Frugalitas, optime tam sancto viro conueniens. Vereor, ne tædium cuiquam adferam & fastidium, tanta exemplorum numerositate. Ergo finiam, vbi vnum vel alterum sobrietatis sceminarum attulero. Neq; .n. sexus is, vt infirmior, ita si virtute polleat, illustrior, extolendus magis, laude sua frustrandus est.

Martha virgo, Christi hospitio insignis, post eius ad cœlos abitū, carnē nullam comedit, à lacticiis quoq; & vino perpetuè abhoruit, quotidianum seruans ieiunium, donec rursus suauissima hospitis ac Domini præsentia, satiari sibi liceret.

Paula illa nobilissima pientissimaque vidua Romana, referente S. Hieronymo: *Vix oleum in cibo accepit, lacticia, mel & alia palato suauia, gustare non licuit, vinum ne infirma quidem.*

De Asella virgine adhuc viuente, idem S. Hieronymus scribit in hæc verba: *Et cū eam non descendi desiderium, sed humana conditio ad cibum traheret, pane & sale, & aqua frigida, concitabat magis esuriem, ac sumis, quàm restinguebat.* Et ibidem post aliqua: *Hæc a duodecimo ætatis anno, proprio sudore elegit, arripuit, tenuit, impleuit.*

Nec tua hic mihi singularis sobrietas, ô sancta Kunegundis, q̄ vnà cum sanctissimo consorte tuo Imperatore Henrico, vnanimi cōsensu volūtatis,

NB. *Admirabilis Diui Ottonis frugalitas.*

Marcus Marulus lib. 4. ca. 2. ex Iacobo de Vorag.

In eius Epithaph: ad Eustochiam filiam.

Epist. ad Marcel. de laudibus Asellæ virg.

Nonnosus Monachus S. Michaelis in

historia de
rebus ge-
stis SS.
Henrici
& Kue-
gundis.

perpetuò coluistis, indicta flebitur. Hoc enim de vi-
troq; constat, omnem cibi, & potus luxum, vos ita
exhoruisse, vt vix vinum, nisi perrarò ac parcissu-
mè, ad refectiões vestras admitteretis. Nec dubi-
um, diuina gratia adminiculante, sobrietatem cam,
vos toto mundo spectabiles, atq; admirandos effe-
cisse, vt nec licitis quidem matrimonij voluptati-
bus, vnquam vsi, perpetuam in coniugali thoro, fati-
tam tectamq;, magno miraculo, seruaretis virgini-
tatem. Subsistendum hic nobis, & claudendi exem-
plorum, nullo defectu excurrentes, riunli, ne facie-
tate nimia, lectoris animum fatigemus potius, quam
recreemus. Qui plura vobis, historicos adito, vbiuis
plura inuenies.

CAPVT V.

*Alia quaedam, plurimùm è prophanis Authoribus
excerpta.*

Sobrietatis Exempla.

HÆc in magna quoq; copia possent in medium
adduci; sed ad quid? Noui, amore breuitatis,
non nisi pauca & breuiter quasi vno intuitu à te le-
ctor desiderari. Ergo quod placet lubens faxo.

L. aduer-
sus Ioui-
nianum

Legimus quosdam (inquit S. Hieronymus) morbo
articulari & podagræ humoribus laborantes, ad
quæ potum & simplicem mensam redactos, conualuisse.
Eodem libro pluribus & rationibus & Exemplis
frugalitatem ac sobrietatem commendat. Ipsum,
qui vobis, requisitum perlegito.

Noctium
Atticarū,
lib. II. c. 14.

De Romuli primū Romanorum Regis sobrieta-
te, sic scriptum reliquit Aulus Gellius. *Simplicissima
suauitate rei, & orationis, Lucius Piso vsus est in primo
annali,*

anali, cum de Romuli Regis vita scriberet. Ea verba que scripsit hæc sunt. Eundem Romulum dicunt ad cœnam vocatum, ibi non multum bibisse, quia postridie negotium haberet: ei dicunt. Romule. Si istud omnes homines faciant, vinum vilius erit. Is respondet. Imo verò carum, si quantum quisq; volet bibat, nam ego bibi quantum volui.

Iulius Cæsar Suetonio affirmante, summus extitit Sobrietatis cultor: Ita ut Marcus Cato de ipso dixerit. Ad euertendam Rempublicam sobriū accersisse. Qua virtute, magnam in omnium animis admirationem sibi concitasset, ni eam ciuiliū dissidiorum libe contaminasset. Epaminondas cum legati venissent, apportantes munera, animo corrumpendi; ad prandium eos venire iussit prius, ut in eodem causam indicarent aduentus. Apposita est igitur mensa vilis, bibebantq; vinum acidum. Subridens igitur Epaminondas, ad legatos ait: Abite & Domino vestro narrate; quibus me contentum, non facile suis muneribus ad prodicionem alliciet. Haud inconueniens tam strenuo duci Sobrietas.

Xenocrates si quando ex integro vini cado bibere cepisset, in vappam conuertebatur, antequam consumeretur, adeo parçè ac sobrie utebatur vino, sepè & obsonia pridiaa, fenestris eiecit. Hinc natum est proverbium *Xenocratis caseolus*, de rebus diu durantibus, quæ non facile absumantur. Ifæus Sophista Atyrius, cum primam ætatem dicasset voluptatibus, simul ut ad virilem peruenit ætatem, velut alius illic factus, miram morum induit seueritatem. Itaque percunctanti cuida: Quod vinum palato saperet sanius? Quisue piscis aut quæ auis esset iucundissima? ταυτα ταυτα ταυτα τω σοφιστη, inquit, Ista curare desij

In eius vita.

Stobæus Serm. 1. de prudentia.

Idem Serm. 17. de continentia.

Erasm. Apophtheg. lib. 8.

& adiecit *εὐνήκα γὰρ τὰς τρωτάλας κήπευε* *χρὺν γὰρ*
hoc est, *sensi enim me ex Tantalii hortis fructus colligere.*
Subindicans omnes huiusmodi voluptates ex im-
modico potu ac cibo perceptas, nihil aliud esse,
quàm umbras & somnia, qualia de Tantalio fabulan-
tur poëta. *Alianus de varia histo. Saleuci Locrensis,*
Lib. 4. c. 3. cum alia multe leges extant, tum illa non in postremis ha-
benda: *Si quis Locrensiū Epi Zephyriorum agrotans,*
vinum intemperatè bibisset, nisi iubente medico, etiā
ad pristinam valetudinem redisset, mortis ei supplicium
erat constitutum, quoniam non iussus biberat.

De Catone Censorino sic scribit Valerius Maxi-
mus. *Age si quis hoc seculo vir Illustris, pellibus hæditur*
utatur, pro stragulis, tribusq; seruis comitatus, Hispani-
am regat; & quingentorum assium sumptum, trans mari-
nam prouinciam petat; eodem cibo, eodem vino, quo nau-
tæ, uti contentus sit, Nonnè mirabilis existimetur? Atque
ista patientissimè Cato superauit, quia illum grata frugi-
litatis consuetudo, in hoc genere vitæ cum summa doli-
tudine continebat. Rarū hoc, in principe præsertim, ve-

Frontinus re sobrietatis Exemplum. *Idem adhuc adolescens cum*
lib. 4. cap. 3. stipendia faceret in castris semper aqua usus est: sed cum
Plinius fortasse vel aestu, vel siti nimia laboraret, ad eam sedan-
li. 14. ca. 13. dā, aceti haustu utebatur: vel si quando vires pristinas
Gal. lib. 13, desiderasset, loco iusculi, non nihil vini delibare consueerat.
c. 18. Et Plu
rarchus in Zeno Zitiæus, crudis duntaxat vescebatur, & palliū
eius vita. tenue ferebat; aquam bibebat, loco vini, ut discipu-
Alian. l. 3. los suo exemplo ad temperantiam inuitaret; Hinc
de varia exiit in proverbium, *Zenone temperantior.*
historia,

Xenophon Cyrus senior cū ad hospitē diuertisset, rogaretur-
in Cyrop. que: Quid sibi cœnæ vellet apponi? Respōdit panē tantū
Author tum; & sperare se, propè fluentē aque riuulū cœnari
Theatri rum. hic suos monere solebat, ut aquam bibere con-
vita hum. suesce-

neferent, & fierent hydropotæ, quod vinum omnibus bonis rebus aduersaretur.

Temperans adeo fuit in victu Galenus Medicus Pergamenus, postquam certam tuendam sanitatis rationem animaduertit ut parcissimo vino uteretur, nunquam potestea tota vita egroraret, ex cibi vel potus intemperie.

Dicgarchus Messeni, qui fuit discipulus Aristotelis, in libro de Alcege, veteres paruis vsos fuisse poculis scribit aquosumque bibisse, veritos ne bibendi modum excederent.

Indi, Strabone auctore, vinum non nisi in sacrificiis bibunt. Potum ex oriza conficiunt sicut ex hordeo. Cibus magna ex parte, oriza forbilis est, & aqua haustus. Aegyptiorum Reges, Diodorus ait, cibo vescuntur simplici, ut quomense nihil praeter vitulum & anserem, inferretur, vini potandi certa statuta erat mensura, qua neque farciri venter, neque inebriari posset, deque ipsorum vita ea tenebatur moderata ut non a legis latore, sed a peritissimo medico, ad seruandam sanitatem, composita videretur.

Bartolus Iureconsultus, ac legum interpres famosissimus, ut intellectus acumen foueret, ad potum dicitur bibisse ac comedisse. Anno gratis sexto praeter quadragesimum obiit, cum tot celebres ediderit lecturas, ut verisimile sit, illum plus olei, quam vini consumpsisse.

Io. Iouianus Pontanus vir egregie doctus, ac facundissimus, vno solo ferculo contentus erat, ac vinum valde modicum, idque bene dilutum bibebat. Rogatus causam. Abstineo cibo & vino, inquit, ut a me medici.

Exemplis hisce nemo de me queratur, vini potum omnem reprehensum, accusatum, damnatum, aut cuiquam vetitum, quoniam immo laudatum, defensum, commendatum, si sobrietatis limites non excedat. Non enim rei cuiusque usus, sed modicritate aurea transiens, ac vitium inducens abusus est exterminandus, iuxta illud Phocylidis

μέτρον ἄριστον. ὕπερβασις δ' ἀλεεινή.

τῶν πάντων μέτρον ἄριστον. ὕπερβασις δ' ἀλεεινή.

Stob. ser. 5.

Mode.

lib. 5. Tit. Abstinentia ciborum

Ethica. Ex Gundone Bivuric.

Lycost. in Theatro vita hum.

vol. 1. l. 5.

Tit. Abstinentia a vino.

Athenaeus l. 11. cap. 1.

Sira. l. 15.

Diodor. l. 1. cap. 6.

Fichardus in eius vita.

Agidius Corozet.

de dietis & factis memorabilibus.

Stob. ser. 5.

Mode.

Moderatè cibum potumq; sumas ac loquaris;
Modus omnium optimus. Excessus autem vitandus est.

CAPVT VI.

*Omnes circumstantiæ adiacentes Temulentia
dissuadent eam.*

Contrariis huc vsque sobrietatis Exemplis, opugnata temulentia, nunc ipsa quoq;, suomet se fodiet iugulabitq; gladio. Nam si eæ, quas iunctas lateri comites habet, accurratè pensentur circumstantiæ, vix quisquam, nisi vanissimus existimationis contemptor, ac famæ prodigus, eius infamia se notabit.

Persona.

Si tuam primò *Personam* contempleris, ô temulente. Quis es? ad quid creatus? Cur corpore, cur animo, cur internis, & externis à Deo, sensibus, mentisq; facultatibus nobilissimis, dotatus: vt Deo seruias. Ergo Dei, non Liberi patris, non Bacchi seruus. Quis tam Cæcus, id qui non videat? Quis tam proteruus id qui neget? Tu itaque vinolente Dei seruus es, non vini ac ventris mancipium. Quo circa

*Serm. 232.
de tempore
qui est
2. de Ebri-
tate.*

D. Augustinum audi, debitæ huius seruitutis commonefacientem. *Velim tamen scire fratres Charissimi, cum Dominus quispiam habet plures seruos, si vel vnum ex illis velit fieri ebriosum? Sine dubio nullus tam malus qui hoc voluerit aliquando, aut velit. Et qua fronte, qua conscientia, qui seruum non vult habere ebriosum, ipse vult ebrius fieri? Ecce de donis Dei tu habes seruum, qualiter vis vt seruiat tibi seruus tuus: taliter tu seruire Deo tuo habes. Hæc Augustinus. Ergo Dei seruitio natus es, non Bacchi: Nec vtrique simul, sed illi soli. Nemo potest Dominis seruire duobus. Inquit Poëta quidam facer.*

Ref. 1.

Si ip-

Si ipsam rem in qua versatur Ebrietas, hoc est superfluum potum spectes, cum Seneca te interrogo, *Quæ est gloria capere multum? Cum enim penes te pal-* Lib. 12.
ma fuerit, & superstes toti conuiuio extiteris, cum o- Epist. 34.
mnès viceris virtute Magnifica, & nemo vini tantum, ad Lucil.
in tu, capax fuerit, vincèris à Dolio quod te plus capit.

Egregium, ô temulenti, Encomium; à Dolio solum vinci, capacitate vini. Quid si te moderatione cibi & potus à bestiis quoque victum ostendam? Faxo, te licet forsan inuito. *Leones*, ait Plinius, *alternis diebus* L. 3. c. 16.
potum, alternis cibum capiunt, ac frequentant; cui Solinus quoque se testem adiungit.

Si concoctio non est insecta, solita cibationi superponunt vacantem Solinus de Africa.
à pastu diem. Et tu præcedenti necdum digesta crapa-

pula, nouam subindè priori superingeris? Equus, bos, asinus, cum ad saturitatem biberint, compellantur fistibus, ad bibendum vterius non propelluntur. Tu hosce satietatis cancellos transgredieris? Proh pudor, edendi ac bibendi temperantia, vinci hominem à bruto animali.

Si loci circumstantiam excutias, agè refer vbi es? *Locus.*

quo in loco versaris? Ad quid te Deus huc deputauit? Cur te in hunc mundum destinauit? Annon ex amoenissimis Paradisi delitiis, Adamum & totum genus humanum, ad peccati pœnam in hanc miseriarum vallem, in carcerem quasi coniecit? Annon ipsa caro tibi carceris loco? *Desiderium habeo dissolu-* Philipp. 1.
ti, ex hoc carcere anhelabat D. Paulus, & esse cum Christo. Si carcer est hic mundus hæc vita, cur in aulam vertis, & potatoriam tabernam, bibendo, potitando, inebriando? Voluit Deus, hoc te in mundo aliquantisper incarceratum, pro eius gloria, pro tua salute, pati aliquid, vt exinde breui, ad æternas celestis aulae delicias, promeritus, extolli posses. Si tu isthis

Pſalm. 125.

isthic aulam tuam quodammodo constituis; si hic voluptatum illecebras consecraris, & vino sic abuteris, quasi ad id à Deo creatus, atq; in mundum positus, certus esto te ex hac aula breui eiectum, æternisq; inferorum vinculis mancipatum iri. Iustissima Dei ordinatio & lex est, vt qui in hac vita carnis mole quasi Ergastulo clausus, in lachrymis seminat, decedens hinc, extollatur in cœlesti regno, atq; in exultatione metat, non amplius experturus vincula & mœrores: è conuerso qui sibi ex hac vita voluptatum officinam fingit, isthinc ad nouam æternarum flammaram captiuitatem digrediatur. Ergo temulente, optio tibi libera est, aut hic breuem experiri oportet carcerem, aut enormes vitandæ vini delicia atq; exorbitantes voluptates, aut cruciatus æterni in gehennæ incendiis, perpetiendi.

Tempus.

Et tempus ipsum in quo es dum viuis, dum bibis, cur à Deo tibi concessum? An vt salutem tuam opereris? An vt vino inebrieris? hoc nõ reperio iustum. Illud admodum serio tibi demandatum. *Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare.* Cur instanter? Cur properanter? *Quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos quò tu properas.* Quæ ergo te, salutis tuæ inuasit obliuio, vt aliud nil cogites, nil cupias, nil in votis habeas, quàm

Eccles. 9.

quod illi apud Prophetam, qui dicebant. *Gaudium & latitia, comedere carnes, & bibere vinum.* At in te & Epulones istos grauisima verba detonat Propheta

Esaiæ. 22.

Iohel. *Uulate qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam perit ab ore vestro.* Hoc tempus à Deo vobis datum, tempus est non temulentia, sed pœnitentia; dignos ergo pœnitentia profer fructus, & nuncium temulentia remitte, ni minas illas, veluti nouacula in cotem, incidere velis.

Iohel. 1.

Accet

Accede propius ad corporis tui nobile membrū,
 inquam, quo temulentia incurritur. Quid turpi-
 us, quā ore uti, ad exonerandum illud, quod in-
 temperatissimē ingestsisti? Cuius de rei summa fæ-
 ditate sic S. Basilius. *Velut nauigia, quando fluctibus
 procellæ acceptis, grauantur, necessario commeatus va-
 cuatione, ac projectione vacuanda sunt: Sic Ebris rerum,
 stomachum grauantium necessaria vacuatio, ex qua &
 vomitione, & deiectione frequenti, vix leuari possunt,
 tanto naufragis deteriores, quanto magis illi causantur
 res extrinsecus aduenientes, & mare.* Hæc S. Basilius.
 Quin te insuper Ludouici Granatensis verbis, hîc
 interrogem, committere non possum. *Quoties ore
 tuo sanctissimam Eucharistiæ hostiam recepisti? Noli er-
 go admittere, vt per eandem portam, per quam intrauit
 vita, mors ingrediatur, & nutrimentum fomentumq; a-
 lorum peccatorum. Adde ego: noli in causa esse, vt
 vbi Caro & Sanguis Christi tuam intrauit animam,
 inde prodeant porcorum Nectar & Ambrosia.*

Oratione
 de Ebric-
 tate &
 luxu.

L. 2. Ducus
 peccato-
 rum parte
 1. cap. 2.

Ad extremum eiusdem te Granatensis verbis
 compello. *Ponamus casum (inquit ille) edisti & bibi-
 sti anno superiore, & largius & lautius. Dic mihi quid ti-
 bi nunc ex ista voluptate superest? Certe nihil nisi remor-
 sue conscientie, qui forte cruciabit te in æternum. Omne
 quod ingestsisti præter modum & rationem, perdidisti
 quod subtractum tibi, pauperibus distribuisti, optimè
 deposuisti, & quasi thesaurum in vsum tuum conseruasti,
 qui tibi in cælesti ciuitate restituetur. Quæ omnia &
 ceterius generis multo plura, quem ab hac illibe-
 rali bibendi consuetudine non auellant? Non mi-
 rarer ego si ebrietati magna ac diuturna volup-
 tas inesset, adeo nobis infixam, adeo familiarem,
 sed*

Ducus pec-
 cato, lib. 2.
 p. 2. cap. 8.

sed cum voluptas instar fumi quàm citissimè evanescat, graues post se dolores atque innumera tùm corporis, tùm animi mala relinquens, vt quid nobis non sumus præsentes? Cur vtilitati nostræ cautiùs non prouidemus? Arma fugis offensiuâ, præsertim intentata tibi. Magis Ebrietatem fuge quæ gladio plus ferit ac vulnerat.

CAPVT VII.

Rei familiaris decoctio, & pauperum defraudatio à temulentia absterrent.

Eccli. 19.

*Quo pacto
temulen-
tiam fa-
miliarem
exhauriat.*

*Panormit.
lib. 2.
de rebus
gestis Al-
phonfi,*

VErè dictum à Salomone. *Seruus Ebriosus non locupletabitur.* Non enim magni sumptus faciendi solùm pro parando potu, quo iustam extramensuram, perditissimè abutuntur Ebriosi continuò: Verum quoq; si, quod plerumq; fit, inde diuersa morborum genera, vel membrorum mutilationes grauesue corporis offensæ deriuentur, in pharmaca, in Medicos, in Chirurgos, intolerabiles expensæ sunt erogandæ, nec rarò plus infumendum æris, pro crapula euacuanda ac depellenda, aut profanandis inde profectis nocementis, quàm pro vino, quod omnis origo perniciæ, coëmendo. Sit aliquis, vt multos passim est reperire, ingurgitationum assuetus exercitio, vix vlla quiete aut mora interiecta, tu rem eius familiarem augeas, dones ei liberaliter, munera largiari, creberrima ditescat; temulentiam verò nõ deserat, cotem alis; nõ euadet pinguior, breui ad eandem paupertatem ac fortunam inopem redactum, deiectumq; videbis. Probè id prudentissimus ille Aragonum Rex Alphonsus intellexit. Nam cum Eques quidã, vino præter omnem rationem deditus, ab eo sapius aut pensiones aliquas

quas, annuosue census, aut alia, satis importunè pe-
 cillit donaria, festiuissimè respondit ei: *Si pergerem
 in largiendo, citius ego pauper, quàm tu diues, euasurus
 essem*: Nam qui tibi donat, perforato dolio aquam
 infundit. Quamobrè huiusmodi patrimoniorum
 cribra, non rarò ad extremam inopiam retroce-
 dunt, atq; ad restim quod aiunt, rem omnem suam
 deducunt. Quare ab omnibus passim, omni com-
 passiois affectu exclusi, ludibrio habentur, meri-
 tissimoque exhibentur. Quod infamiæ dedecus, &
 Platonem cuidam iuueni Atheniensi exprobrasse
 legimus. Is generis nobilitate clarus, amplissimum à
 parentibus patrimonium, hæreditariò acceptum,
 breui temporis spacio totum, helluando dilapida-
 uerat. Quem cùm Plato ante Pandochii fores, ciba-
 rium panem cum aqua bibentem, conspexisset, his-
 ce est allocutus: *Si tali moderatione in victu fuisses u-
 sus, aut eam, non iam præ foribus, sed in palatio pransita-
 res.*

*Maximus,
 serm. 18.*

Magna quidè est hæc rei familiaris iactura: Multo
 verò maior pauperibus illata iniuria; quando ad sa-
 tisfaciendum æstuantissimæ huic vini appetentiæ,
*Temulen-
 tia summa
 pauperes
 afficit in-
 iuria.*
Conuertitur in delitias temulentiamque potentum. Et
 quod illorum vsibus meritò seruire debuisset, absq;
 ulla Dei reuerentia perditur, prodigitur, inutiliter
 ac luxuriosè dissipatur. Memento, inquit ibidem
 Granaten, quot pauperes in mundo sunt qui sese fe-
 lices existimant, si ventrem pane & aqua satiaue-
 rint, & intelliges, quàm liberaliter tecum egerit Do-
 minus, qui tibi plura largitus est, quàm illis. Non
 itaque fas est, vt conuertas liberalitatem Domini tuam
 in Gulæ & Ebrietatis instrumentum.

*Ducus pec-
 ca. lib. p. 1.
 ca. 8.*

Hosce tales, Christi membrorum defraudatores,
 M gra-

Serm. 231.
qui est 1. de
Ebriet.

grauissima reprehensione excipit D. Augustinus: O infelicitas, exclamat, generis humani, quam multi inueniuntur, qui ebriosos & luxuriosos amplius, quam oportet, cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus, vel unum calicem dissimulant dare: Nec attendit, quia illud quod luxuriosis videntur ingerere, Christus in pauperibus deberet accipere, qui dixit: quod fecistis uni ex minimis meis, mihi fecistis. Sed qui tales sunt, quando alios nimio potu sepeliunt, pauperi eleemosynam petenti dicunt. Vade vade in ante, & dabit tibi Deus; quod aliud dicit, nisi vade ad illum hominem, qui habet Deum, quod daturus est Deus. Ac sic ore suo ipse confitetur, apud Deum non esse, quo inspirante, possit erogare pauperibus. Hæc Augustinus.

Quæ ergo tibi ad victum largitus est superflua Deus, non dedit, vt ita perditè per iugulum ea transicias, sed vt eo pauperum famem ac sitim subleuet. id non facis? Furtum est, rapina est; iniuriarum summa est, olim graui supplicio expianda.

CAPVT VIII.

Detrimenta, quæ ex temulentia oriuntur, sobrietatis nos admonent.

VT absq; ambagibus rem ipsam aggrediamur & quàm miserabili spectaculo, Actionem suam Temulentum, proprii deuorent canes & mali perdant, quæ suamet sibi gignit ebrietate temulentus, ne modum excessisse videar, ita grauiter incipiendo temulentiam, ipse nihil meis decidam verbis, sed sanctorum Patrum, quæ maiori pondere tuum animum subeuntia permouebunt.

Ac primùm, quo pacto mentis statum, & rationis gubernacula turbet, conuellat, euertat S. Io. Chry.

ill. eleganter ac prolixè condocet. Quemadmo-
 dum enim, inquit, vasta ac perpetua nubium densitas, ra-
 dios solis nunquam sinit, vim sui fulgoris ostendere: Ita
 vini, ac deliciarum evaporationes, cerebrum non secus, quàm
 seopulum nocte, illumq; crassa nube tegentes haud per-
 mittunt, liberè vsquàm se intendere, verum in perpetuis de-
 tinent tenebris, qui sic miserabiliter iacet affectus. Neque
 explicari potest omnino quanta intus tempestate iacte-
 tur. Velut enim sæpè cum inundatio vehementior facta
 fuerit, aquarum vis officinarum aditus occupauerit, tur-
 bati eos qui intus sunt, cernimus, discos & amphoras &
 spongas, & alia plurima ad exhauriendum aquam ex-
 cogitata, deferre, vti ne violatis fundamentis, atq; cōmo-
 tis, omnis posthac suppellex inutilis fiat: ita & anima ni-
 mio oppressa vino, perturbatur omnis ratio. Caterum cum
 iam coactum est, cum exhaurire difficillimum est, quod rur-
 sum aliud è vestigio ingrediatur, incredibile est, quantus
 fluctus, quanta perturbatio, quanta oppressio imminet.
 Et alio quodam in loco: Multo peiora sunt, quæ sequun-
 tur Ebrietatem, quàm quæ tempestatem. Iacet enim, tanquam
 tempestate cōquassata navis, miserum hominis corpus: A-
 nimam verò detestabili cupiditate impulsam, vehementer in-
 cenditur, vel insanit potius. Nam tempestate iactura est
 lenior, hic verò grauiorem nauiculam reddit, quæ diui-
 tiis virtutum cieclis, arenam atque aquam fœtidam, sibi
 ex Ebrietate coaceruauit, quibus nauicula cum vectori-
 bus, atq; gubernatoribus simul, demergitur. Quæ ne acci-
 dant, fugiamus hanc tempestatem, hunc morbum, scien-
 tes, neminem Ebriosorum in regnum cœlorum peruentu-
 rum. Quid dixi in cœlum, cum nec presentibus iucundè v-
 tantur, noctem in die habentes, in luce tenebris obuolu-
 ti, apertis oculis nihil rectè videntes.

Hom. 13. in
 Epist. ad
 Timoth.
 Rationem
 remulētia
 turbat.
 Inundatio
 quasi quæ-
 dam animi
 Ebrietas.

Hom. 58. in
 Matth.
 Tempestas
 animi
 quædam
 Ebrietas.

Ecl. 31. Porro S. Ambrosius ex illo sapientis, *Vini intempe-*
Ebrietas *ratū, venenum est; sed vinum cum mēsurā potatū, sanitas*
instar ve- *est animæ & corporis, Temulentie exitia, veneni de-*
neni nocet *trimentis, multo maiora docet. Sic .n. ait: Maior etiā*
animo. *vis vini intemperati, quā veneni est, venenum vino ex-*
Lib. de He- *cluditur, non vinum veneno. Merito Deus per Mo-*
lia & ieiun- *sen non solum veneno, sed etiam Draconum venen-*
cap. 14. *vinū cōparauit dicens: Furor Draconū vinum eorum, &*
ira aspidum insanabilis. Et pulchre additur insanabilis.
Multi .n. aliquorum serpentium veneno curantur; non
ebrietate. certē veneno caro vulneratur, vino mens. Ne-
xia est ebrietas ad corporis sanitatē, menti etiā crimē ad-
iungit. Aduerte etiā perfidie venenū vini declaratiōe
Lib. I. de *mine. Ait .n. supra de alienigenis qui nescirēt Deū. De vi-*
Abraham *neas Sodomorū vinum eorū, & vitis eorū vitis Gomorib.*
Patriar- *vua eorū vua fellis, botrus amaritudinis in ipsis. Et alio*
cha, cap. 6. *quodā in loco cōsimilia scribit: Sane discimus vitian-*
ebrietatē, per quā crimina cauere nō possumus, Nam que
sobrii cauemus, per ebrietatem ignorantes committimus.
Parū est quod ea inflammat libidinē, accendit cupidita-
tes corporis: Ipsā quoq; mentem subruit, & animū capiti-
sensum extorquet. Nesciunt quid loquantur, qui nimis
vino indulgent. Multi se fortes putāt: num fortiores quā
Loth? Nū continentiores quā Noē? Non utiq; vitia Pa-
triarcharū scriptura exposuit, quos victos vino legitimus
sed ut tu disceres, quid caueres. Instruunt Patriarche
non solum docentes, sed etiam errantes.

Lib. 2. par. *Copiosè itidem Granatenfis de noxis temulen-*
2. cap. 14. *tie discurret in Duce peccatorū. Inter omnia quæ ca-*
Ephes. 5. *stitati aduersantur, nihil magis illi contrarium est vinum.*
Metuit .n. vinū, tanquam capitalem hostē. Optimè itaque
monet Apostolus. Nolite inebriari vino in quo est luxu-

quod tantò est periculosius, quantò magis feruet san-
 guis iuuenilis. Vinu. n. & adolescentia, inquit Hieron. du-
 plex incendiū voluptatis. Quid oleū flammæ adiicimus?
 quid ardentī corpusculo fomenta igniū ministramus? vi-
 num enim cum sit calidissimū, inflāmat omnes humores, &
 membra corporis omnia, præcipuè verò cor, quò directè tē-
 dit. In corde autē est sedes omnium nostrorum affectuū,
 quibus vini fortitudine inflāmatis, ob quamcūq; rem le-
 ueritur maximum gaudiū, ira, furor, amor, temeritas,
 delectatio, aliæq; similes perturbationes. Quare apparet,
 cū primariū virtutis moralis officium sit, moderari, & mi-
 tuare huiusmodi perturbationū ataxian, vinum eius na-
 turæ sit, vt faciat omnia cōtraria, vehementia siquidē suū
 caloris viuificat iterū, quicquid à virtute fuerit occisum,
 excitat quidquid ab illa erat extinctū. Diligentissimè itaq;
 se homo debet abstinere à nimia vini potatione. Hinc pro-
 ducit solēt cacchinatio, risus superfluus, ostentatio, cōren-
 tio, clamor, secretorū reuelatio, aliæq; similia vitia: His
 adiungitur occasio, quæ offertur decori limites trāsgre-
 dendī, vt placeas societati, quæ simul asidet, & qua cum
 bibis. Omnia hæc aliæq; plurima incōmoda, ex nimia vi-
 ni potatione proueniunt. Quare perpulchrè quidā Philos-
 ophus dicebat, in vite nasci tres vuas. Vnā necessitatis, alteram
 delectationis, tertiam furoris. Quo genere dicendi voluit
 insinuare, modicum vinum bibere seruire naturali neces-
 sitati; modum nonnihil excedere, ad delectationem po-
 tius, quam ad necessitatem spectare. Modum verò nullum
 seruare furoris esse atq; amentia. Huc vsq; Granaten-
 sis non minus verè quā copiosè, plura Leuin. Lem-
 nius iam recensitis addit Ebrietatis incommoda.
 Constituat sibi quisq; ante oculos, ait, huius illaudata cō-
 suetudinis errorisq; inueterati præmia, perspiciet luce

Epistola
 ad Eu-
 stoch. de
 seruanda
 virgini.

clarius, quid damni, quid uè detrimēti, cūm corpori, tūm
anima inferat, menti que vini intemperata infusio. Pri-
mūm enim memoriam, rem omnium preciosissimam, non
solum labilem fluxam que facit; sed prorsus obruit ac la-
befacit; oculos caliginosos efficit, ac cæcutientes, genua
pendulas, artus tremulos ac titubantes; multa que alia
incommoda, immodicum vini potum comitantur, quo-
rum unumquodque frigidum est vitium. Nec enim vi-

Simile de
nimio vi-
no.

num, ut Galenus testatur, semper hominem excale-
cit, sed ubi plus bibitur, quam uinci possit, frigidus mor-
bos parit. Extinguitur enim calor nativus, ac suffocatur,
non secus, quam si exigua imbecilla que; flamma, confertum
multum olei infundatur.

Quare Theognis grauiter omnes temulentos
bibendi modum ulterius excedant, hortatur;

Ὅσ δ' ἄρ' ὑπερβάλλῃ πόσι μείτρον, οὐκέτ' ἐκείνῳ
τῆσ' αὐτῶ γλώσσης καρτερός οὐδὲ νόσ.

μοθῆται δ' ἀπάλαμνα τὰ νήφουσιν γίνετ' αἰχρῶ.

Αἰδῆται δ' ἐρδωμοῦδ' ἐρ ὅταν μεθύη.

τὸ πρὶν ἐὼρ σώφρων, τότε νήπι, δ' ἀλλὰ σὺ ταῦτα

γιγνώσκωμ, μὴ πῖρ οἶνον ὑπερβολὰ δ' ἴω.

Ἀλλ' ἢ πρὶν μεθύωμ ὑπανίσασο μὴ σὲ βιάσθω,

ρασῆς ὡσε κακὸν λάτριμ' ἐφημέριον,

ἄφρον' ἀνδρὸς ἄγωμ, καὶ σώφρομος δῖνος, ὅταν δ'

πίνῃ ὑπὲρ μέτρον κ' ἄφορ' ἔθηκε νόον.

Quisquis bibendo modum superauerit, is non amplius
sua lingua compos est neq; mentis.

Verba effatur balba, quæ sobriis dedecus sunt;

Nulla enim quodlibet agendi pudore ducitur, quam
diu fuit ebrius.

Qui prius sapiebat, tūm stultus efficitur. Hac tu

Animaduertens vinum ne supra modū ingurgitaueris.

*Vel prius surge, quàm inebrièris, ne sibi subiiciat,
Venter tanquam mediastinum improbum, quotidiana-
nis laboribus inseruientem.*

Tàm solidi quàm sapientis, vinum

Immoderatè potum, leuissimum reddit animum.

Adhuc respiciens quoque D. Augustinus, ardentissi-
mis verbis, omnes à Temulentia conatur absterre-
re. O dolorosa Ebrietas, exclamat; omnium malorum
mater, omnis luxuriæ soror, omnis superbiæ pater. O E-
brietas, tu mentem cæcas, iudicio recto cares, consilium
nullum habes, blandus Dæmon es, venenum dulce es, pec-
catum suaue es. O Ebrietas, nunquid per te inflatur sto-
machus? Nunquid per te putrescit anhelitus? Nunquid nõ
oculos cæcas? Nunquid non cuncta membra debilitas?
Nunquid non mortem acceleras? Nunquid non bursam
eacuas? Nunquid non dominium recipis ab homine?
Nunquid non bestialem, & irrationabilem, te diligentè
tecum ducis? O Ebrietas, discant te diligentes agnoscere,
discant te deuitare. Iterùm, discant te deuitare, discant te
velut mortem effugere, quoniam qui te dilexerit, regnum
Dei non consequetur. Ergò, ò fideles, abstinete, & nolite
inebriari vino.

Quæ, cum ita esse, grauissimorum authorum te-
stimoniis satis copiosè assertum sit, oppidò miran-
dum, tot Germanas, tot generosas, atque ad omnem
virtutis pulchritudinem natura factas, imbutas, at-
que institutas indoles, in eodem semper hæsitare
luto Ebrietatis, nec millies quamuis ictos, quod
aiunt, piscatores sapere, & proprias quo-
dammodo segetes cre-
mare.

Ser. 33. ad
fratres in
Erems.

CAPVT IX.

Vita abbreviatio & mortis acceleratio Temulentiam exosam reddant.

Nec ipsi vitæ huius vsuræ, qua nihil charius, nihil iucundius, nihil exoptatius, parcat temulentia Ebrietas, sed exerta omni vi sua, eam aut inopinatè eripit, aut certè ante præfinitum à Deo terminum, finit ac demerit. Hinc perbellè Chrysologus: *Vt nauem fluctus, corpus Ebrietas demergit, hominem dat in profundum, lucra vitæ auffert, mortis facit subire naufragium.*

*Serm. 41.
de ieiunio
& elemo-
sina.*

*Vitam ce-
lerius finit
Ebrietas.*

Iob. 14.

Eccl. 17.

Sapiens, 11.

Qui hoc, inquires? qui temulentia mihi præmata-
ra morte vitam eripiet? Annon Iob de hominis vi-
ta sic loquitur cum Deo? *Posuisti terminos eius, qui
præteriri non poterunt. Et sapiens: Creauit hominem, &
numerum dierum, & tempus dedit illi. Quamobrem
vnicuique assignata haud dubiè à Deo extabit vi-
uendi meta, quam, quantumcunq; perpotet, nec an-
tipicare poterit, nec transilire. Vt quid ergò Ebrieta-
tatem ita grauius obiurgas? Et huius breuitatis
culpam, quo iure in illam confers? Siste parumper,
atque aures arrige, & eundem Salomonem, in Sa-
pientiæ libro, de vitæ humanæ dispensatione, cum
Deo ratiocinantem attende: *Omnia in mensura, &
numero & pondere disposuisti. Vitæ tuæ Deus, certum
præfixit terminum. est b.* Huic æquato, certum po-
tus, ac cibi pondus, numerum, atq; mensuram, diui-
na sua prouidentia designauit, quæ si iuxta Dei or-
dinationem vsurpes, moderatè bibas & comedas,
assignatum vitæ scopum & limitem attingas; Vl-
terius tamen haud progredièræ jam tu cibi ac potus
moderationè obseruâ, ne dubites, vitæ telâ, ante fa-
talem*

ille diem Deus tibi nunquam præcidet. Secus faxis²
 Ordinatam illam, ac mensuratam cibi potusque quã-
 ratem, breui temporis spatio, voluptuosè experi-
 dis? contra Dei statutum naturam obruis, debilitas,
 violas, opprimis? Eodem medio vitam tibi, ante de-
 cretum à Deo diem, suffurabere, tua ipsius culpa,
 eam quasi ad lineam protrudendo.

Id nonnè capis? An vberius explicatum cupis? A-
 ge, horologium imaginare tibi. Radius, campanam
 mouens, vt horam pulset, certam habet ac defini-
 tam metam, quam cuiuslibet horæ spacio attingit,
 ibi quiescit, & vltra prodire nequit, donec sonuerit
 hora. En metam, en certum tempus, quo attingitur
 meta. Sed fac vt fit, qui radium incautè tangat, mo-
 neat, concussit, annon ante tempus, horæ sonat pul-
 sus? Sic quoque de vitæ tuæ, quasi horologio, acium
 puta. Adde; Deus, qui dat escam, qui cibum & po-
 tum subministrat, omni carni in tempore oportuno,
 pro sustentatione vitæ, ad certos annos, certum
 quoque pondus ac mensuram cibi potusque illi
 tempori accommodauit. Vt Imperator quispiam
 arci ab hostibus obsessæ, ad solidum annum com-
 meatum infert, quo se propugnatores vtique su-
 stentare possunt. Sed prodigant illi omnia paucis
 mensibus, immoderato luxu, annò breui ante tem-
 pus deficient, egebunt, necessitatem ac famem pa-
 tentur? Nec mirare, si, qui eodem luxu, vini potu
 abutuntur, vix medio vitæ stadio decurso, viuis ex-
 cedant. Nam hi sunt de quibus Dauid: *Non dimidia-*
bunt dies suos. Atque ita esse, quid controuertis?
 vini potu ac cibo, vita tua in hoc mortali corpore
 contritur, vt oleo lumen in lampade. Nam quod o-
 leum lumini, hoc potus corpori. Mensuratè oleum,
 ac debito modo, lampadi infunde, fouebis lumen.

M 5 impe

*Pulchro fi-
 mili decla-
 ratur, quæ
 vitam ab-
 breuiet E-
 briet. u.*

Psal. 146.

*Alia simi-
 litudo.*

Psal. 54.

*Alia simi-
 litudo.*

impetuosè nimium, atq; copiosè oleum superingere; Lampadem exstingues. Sic tu moderato potu vitam nutris, alis, sustentas: Illiberali verò ac nimio plane obruis, concussas, præfocas.

Alia similitudo.

Ebrietas venenum temulento.

Ebrietas iniuria Dei haud exigua.

Genes. 9.

In digesto nouo l. 10. tit ad legem Iuliam Maiestatis.

Pluuia temperatè superfusa terræ, eius vigorem auget, germina elicit, ad maturitatem omnia perducit, Diuturna sit & immodica, submerget omnia, defodiet omnia, putredini obnoxia reddet omnia. Sic potus, pro dispensationis modo, aut officiet vitæ eius, aut ad eius conseruationem iuuabit. Hinc ò temulente quàm in te ipsum, quàm in Deum sis iniurius, ac blasphemus, coniecturam cape. Venenum alteri si propinares, quo è viuis tolleretur, capitis reus, ad tribunal pertrahendus fores. Quid aliud Ebrietas quàm venenum, quo vix breui perit? Et hoc tu te veneno inficis atq; interimis? Vide, ne quod capitis discrimen, apud Deum incurras. Age cessa, dum tempus est; ludo fac finem, atq; extra telorum iactum te siste. Quid aliud temulentia nisi summa quædam Dei contemptim facta iniuria? Vitam quoq; tibi Deus est elargitus, tua nõ est, sed Dei, tu eam perdes, tu ante tempus, quod ratio abhorret, & natura, occides?

Dei vox est ad Noë Patriarcham. *Quicumq; effuderit humanū sanguinē, fundetur sanguis illius, ad imaginē quippè Dei factus est homo.* Et si quis alienū fundat sanguinē, si Dei imaginem, quæ in alio sita est homine, violat, supplicio mortis est plectendus. Quid? Tu quotidiana temulentia tua, non alienum, sed tuum effundes sanguinem, non in alio, sed in te ipso cõignatam, violabis imaginem Dei, & hoc inultum feres. Lex ciuilis decernit. *Qui statuas aut imagines in consecratas Imperatoris, conflauerit, vel aliquid simile commiserit, lege Iulia Maiestatis tenetur.* An tu pœnæ exors Dei imaginem, ipsi in Baptismo, Christi sanguine dedica-

dicatam, atq; consecratam, deiicies, pedibus procul-
cabis, æternis gehennæ incendiis non conflandam
sed in flammande atq; exurendam trades? Qui ex-
animem hominis imaginem afficit iniuria, severe
punitur: qui immortalis Dei viuam imaginem de-
struit, impietatem nulla subsequente vindicta expia-
bit? Non minus quàm innocentis Abelis, sanguis i-
ste innocens, contra sparsorem suum homicidam,
vindictam in clamabit atq; à Deo expetet eò seue-
riorem, quò tardiorem; cum plumbeis pariter ac
laneis ea pedibus incedat.

statu l. qui
statuas.

Gen. 4.

CAPVT X.

*Cum peccata in Ebrietate commissa, neutiquam
culpa vacent, merito ab ea desistendum.*

Diog. La-
ert. l. 1. c. 5.
Et Alexan.
ab Alexan.
Genial.
dierum.
lib. 3. ca. 2.

A Pittaco Mitylenæo lege constitutū accepimus.
Vt qui per temulentiam, sceleris aliquid admi-
sserit, dupla piaculum pœna luerent. Vt formidine
supplicij à vino promptius abstinerent: quod teme-
rarium vulgi effugiū, ebrietatis obtentu, quæuis fla-
gitia extenuantis, planè subruit ac funditus euertit.
Tantum enim abest, vt haud solum non excuset, sed
et plurimū augeat, criminū patratorum grauitatem.

Qua de re, ne ego incudem nimium pulsasse dici
possim, si quod mea fert opinio, meismet adduxif-
sem verbis, doctissimum Cardinalem Toletum con-
sultite, proponit is quodam in loco eiusmodi que-
stionem. *An actus mali, quos Ebrius facit, vt si vulne-
ret, blasphemet, &c. sint peccata?* Et hac responsio-
ne difficultatis nodum extricat. *primò. Cum Ebrius
contra omnem suam culpam factus est Ebrius, tunc nul-
lam contrahit culpam, per tales actus malos. Casus hic ve-
rò, ne vix quidem, ni fallor, eueniet.*

Questio-
Lib. de 7,
peccata ca-
pitalibus
cap. 61.
Responsio
bipertita
cum distin-
ctione

Secun-

Secundo, cum culpabilis fuit ebrietas, tunc si solitus erat aliàs inebriari, esse furiosus, blasphemare, vel simile facere, peccat, non solum peccato Ebrietatis, sed aliis omnib⁹ quoq; quæ in Ebrietate committit. Quare vt propositæ rei veritatem dignoscas, alterius Thesei filo, non erit opus.

*Reiicitur
prima Te-
mulentorum obie-
ctio.*

*Erasm. l. 5.
Apop.!*

Sunt verò nec pauci, nec rari clientes, *Liberi patris* qui ad excusandas excusationes in peccatis, quoddam Dionysij Tyranni factum, pro se in forum detorquent. Is cum audisset, à duobus adolescentibus, conuitiis ac dicteriis, in quodam symposio, se grauius læsum, atq; ob sæuitiem publicè taxatum, ambos vocauit ad cœnam. animaduerso tandem, alterum largius potum, multa nugari, atq; gesticulari; alterum rarò, cautissimeq; bibere. Illum dimisit, vt qui natura vinolentus, per temulentiam maledicus fuisset: hunc interfecit, vt qui studio, maledicum se præstitisset, & hostem.

Sed abeat ò temulenti, abeat & faceffat hic fucus vester, ad rem nihil faciens, ad extenuandam temulentiaè culpam haud magis, quàm asini lana ad texendam purpuram conducens: Nam eius Tyranni factum, etfi quandam ostentare prudentiam videatur, quid aliud est, quàm crudelitatis quoddam velum, & inuolucrum?

*Refellitur
altera Te-
mulentorum obie-
ctio.*

Prætextum alium obtendunt alij. Syluester inquit, & Summistæ complures docēt. Eo quod Ebrii amentes sunt, non valere vllos contractus, ab iis in ebrietate factos, Imò nec matrimonium; nec qui in ludo lucrantur ab Ebriis, posse retinere; sed teneri ad restitutionem. Quid nì ergò & peccata excusantur, cum Ebrius reputetur vt amens?

Sed ex harena funiculos nectitis ò vini gurguliones. pacta & matrimonia temulentorum, non valent.

unt. Esto; Sed cur? Siciura volunt. Qui lucratur
 Ebrio, inscium spoliat suis bonis.

Addo, in Contractibus præcipuè matrimonij,
 quo validi censeantur, maxima libertas animi atq;
 voluntatis exoptulanda. De lusus lucro si loquar,
 ut aliena quis istè possideat, dominij translatio de-
 buit interuenisse; Quam quis ab Ebrio, pro amente
 reparato, flagitabis? Alia de peccatis est ratio liber-
 tatis. Nam tamen nullum, Augustino teste, pecca-
 tum absq; liberæ voluntatis aduertentia committi
 possit; sufficit tamen non raro, ut libertas illa, si non
 in ipso peccati actu, saltem in eius causa reperiatur.
 Ergo tu qui liberè voluisti inebriari, quadam iuris
 fictione censeris etiam, peccata ex Ebrietate ma-
 nantia, liberè voluisse. En tibi omnis effugij rimula
 interclusas.

CAPVT XI.

*Omnium virtutum, præcipuè castitatis ruina te-
 mulentia faciat nos merito insensos.*

Potuissent ea sufficere, quæ huic argumento, su-
 periori libro satis largè ac liberaliter suppedita-
 uimus. Sed hic alia quædam, in castitatis præcipuè
 gratiam, adijcienda videbantur.

Ferox equus bis pastus, ac saturatus affatim, si
 addatur & otium, haud frænari se passus est vn-
 quam, quin & persapè sessorem, cum omnibus, qui-
 bus condecorabatur ornamentis, Ephippio excus-
 sit atq; in præcipitia deuoluit. Quisnam sternax iste
 caballus? Indomita caro tua, quæ auiditate insita,
 cæcis potuq; largius inferta, sessorem animum, omni-
 cum virtutum decore ac pulchritudine, statu suo
 deturbatum, in variorum flagitiorum Cœnum ita
 immer-

*Caro equi
 indomita;*

Auis visco illita animus temulens.

immergit, vt respirans, ad pristinam aliquando integritatem, vix vnquam se valeat erigere. Nam vt visco illita auis nequit euolare in sublime; Non dispari modo continua vini oppillatione depressus animus, ad puras, salutiferasq; cogitationes, ad virtutis dignitatem ac pulchritudinem, ad res præclare, ac fortiter gerendas, haud vnquam sese poterit eleuare. Iuratum adeo inimicitiam, ac hostiles ostensiones vim atq; arma indixit, cum omnium virtutum mutuæ connexioni, tum præclarissimæ præsertim earum gemmulæ, castitati, cuius de laudibus, ne prolixiores texam, ad fastidium, parabolas, hic aliqua sanctorum patrum testimonia volui adscribere, vt intelligas quantopere, certissimum eius naufragium temulentia, sit fugienda.

Præclara castitatis eloq; a S. Patribus hausta, primum è D. Hier. in Ep. ad Furiam de viduitate seruanda. L. I. aduersus Iouinianum.

Castitatem laudat S. Gregorius Pastoralis Par. 3. admonitio. ne. 29.

Grandis, inquit Diuus Hieronymus, virtus est, & sollicita diligentia; superare quod nata sis; in carne non carnaliter viuere; tecum pugnare quotidie, & inclusum hostem, Argi vt fabule ferunt, centum oculis obseruare. Alibi quoq;. Et ideo plus amat Virgines Christus, quia sponte tribuunt, quod sibi non fuerat imperatum: Maiorisq; gratia est, offerre quod non debeas, quam reddere quod exigaris. Et post pauca. Grandis fidei est, grandisq; virtutis, Dei templum esse purissimum, totum se holocaustum offerre Domino, & iuxta eundem Apostolum esse sanctum & corpore, & spiritu. Hi sunt Eunuchi, qui se lignum aridum, ob sterilitatem putantes, audiunt per Isaiam, quod præ filiis & filiabus locum in caelis habeant paratum.

In eadē commendatione sic scribit S. Gregorius. Audiant peccata carnis ignorantes, quod per Ioannem dicitur: Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquantati; virgines enim sunt & sequuntur agnum quocunq; ierit, quodq;

quodq; canticum cantant, quod nemo potest dicere, nisi il-
 licentum quadraginta quatuor millia, singulariter quip-
 re canticum agno cantare, est cum eo in perpetuum, præ
 sanctis fidelibus, etiam de incorruptione carnis gaudere,
 quod tamen electi ceteri canticum audire possunt, licet
 dicere nequeant; Quia per charitatem quidem in illorum
 consuetudine læti sunt, quamuis ad eorum præmia non af-
 fergant.

Pleno itidem ore, laudes eius deprecatur, S. Cy-
 prianus, cum citasset verba illa Apostoli. Mortifica-
 te ergo membra, quæ sunt super terram. Fornicationem,
 immunditiã, libidinẽ, &c. Ab his omnibus, inquit splen-
 dido castitatis cultro castratur humana natura, vt illiba-
 tos animos, ad Conuiuium sanctitatis, dispensante circum-
 cisione introducat. Cui sanctitas ita promissit annuli sui
 nuptiale signaculũ, vt sine ipsa virginitas resignetur, quæ
 sola contenta, lapidem domat, mentemq; reedificat, con-
 cupiscentiam subigit, desideria ardoris extinguit, artus
 debilitat, corpus annullat: Et ita carnalia crucifigit, vt
 tam masculus, quam femina videatur in conuersatione
 mentiri, dum illos vtriusq; sexus operatione abscindit;
 ut neutrum faciens de duobus, tertiam formam gloria-
 ter conferre ambobus, vt ante resurrectionẽ resurrectionis
 imaginem, ad instar Angelorum meditari noscatur.
 Quod promittens Dominus futurum. Qui digni, inquit,
 habentur seculi illius, & resurrectionis à mortuis, non
 nubent neq; nubentur. Neq; enim morientur; Nã sunt simi-
 les Angelis, quia resurrectionis filij sunt. Idẽ alibi. Nũc no-
 bis ad castos atq; ad virgines sermo est, quare quò subli-
 mor gloria, maior & cura est. Flos est ille Ecclesiastici ger-
 minis, decus atq; ornãentũ gratia spiritualis, læta in dolens
 laudis

Eandem
 mirificẽ ex-
 tollit S. Cy-
 prian. lib.
 de singula-
 rit. cleri-
 corum.
 Colo. 3.

Trac. 2. de
 habitu vir-
 ginum.

Laudis & honoris, opus integrum atq; incorruptum, Dei imago respondens ad sanctitatem Domini, illustrior portio gregis Christi, gaudet per illas, atq; in illis largiter floret Ecclesie matris gloriosa fecunditas, quantoq; plus copiosa virginitas numero suo addidit, tanto gaudium matris augetur.

Castita-
rem depra-
dicat quog;
Castianus
Lib. 6. de
spir. For-
nicationu.
cap. 6.

Præclarissimè quoq; de ea sentit Ioan. Cassianus. Nulla virtute, inquit, Carnales homines spiritualibus Angelis, imitatione conuersationis æquantur, quàm merito & gratia castitatis; per quam adhuc in terra degentes, habent, secundum Apostolum, municipatum in caelis, quod deposita corruptela carnali, habituros promittitur in futurum, hic iam in carne fragili possidentes.

Lib. 2. de
summo bo-
no. cap. 40.
Episto. 42.
quæ est ad
Hein.
Senon. Ar-
chiep.

Ab eadem sententia stat Isidorus. Geminum est bonum castitas atq; virginitas: Quia & in hoc mundo solitudinem seculi adimit & futuro in æternum castitatis præmium percipit.

Deniq; Mellifluus Bernardus. Quid castitate decorius? Quæ mundum de immundo conceptum semine, de hoste, domesticum, Angelum deniq; de homine facit. Differunt quidem inter se, homo pudicus, & Angelus, scilicet felicitate, non virtute, sed etsi illius castitas felicior, huius tamen fortior esse cognoscitur. Sola est castitas quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore, statum quendam immortalis gloriæ representat. Sola inter nuptiarum solennia, morem beatæ illius vendicat Regionis, in qua neq; nubunt neq; nubuntur, præbens quodammodo terris, cælestis illius conuersationis experientiam.

L. 4. de di-
uis & fa-
cto Socra-
te.

Et Xenophon quoque, licet Ethnicus scriptor huius virtutis pulchritudinem introspectit. Solis igitur continentibus, inquit, licet ea cogitare quæ optima sunt, & dicere ac facere; ac rerum quidem discrimina se-

andum genera disgregare, bona eligere, mala secludere, quo optimi atq; felicissimi reddantur, & bonorum doctissimi ratiocinatores.

Hinc venustè atque eleganter, eximius quidam Poëta:

Virginitas animæ murus, victoria carnis,

Portus honestatis, sancta pudicitia est.

Virginitas cæleste bonum, cognata phalangi

Angelica: in terris heu mihi rara nimis.

Hinc non mirum apud me, innumerabiles vtriusque sexus homines duo bona, ab omnibus mortalibus maximi fieri solita, præ castitatis amore contempisse. Quæ illa? Alterum vita ipsa, alterum posteritatis cura, pro castitate tuenda atque conseruanda, quot non tantum viri, sed & imbecilles puellæ, mortem spontaneam elegere? Non hic Agnetes, non Catharinas, non Barbaras, non Dorotheas, non Agathas commemorare necessum, ne fastidio sit prolixitas.

De posteritate quid dicam? Infitum est hominibus ab ipsa natura, sollicitum esse, vt per filiorum successionem propagetur familia. quin ii quoque, quibus natura liberos negat, adoptione quærunt. Amant enim omnes immortalitatem, quam quia in seipsis non possunt, in progenie assequi cupiunt, quodam scilicet modo viuere videtur, cum ii, quos è suo sanguine generarunt, superstites viuunt.

At quoties hæc tantoperè expedita successio, præ castitatis honore iacuit, spreta fuit atque cõtempa? Nimirum tanta est huius virtutis vis, tantus splendor, atque efficacia tanta; vt non modò appetitus à natura infitos coerceat, quasi fræno quoquam iniecto, sed ex ipsa quoque natura, posteritatis curam euellat. Hic si a *Alexios*, si b *Chrysanthos* & *Darias*;

*Michaël
Verinus in
Epigram-
matibus.*

*Vita &
posteritas
castitati
postponun-
tur.*

*Posteritatis
amor quæ
hominibus
infitus.*

a *Sur. Tō.*
s. in eius
vita.

b *Idem Tō.*
s. in vita
eorundem.

N

si

e Idē Tō. 1.
d Crantius
hif. Saxo.
lib. 3 c. 32.
e Sur. Tō. 1.
Thesaurο
caſtitatis
emulētia
ſpoliat,

Epif. ad
Euſtoch. de
ſeruanda
virgin.

ſi e Melanias, ſi d Heinricos & Kunegundas, ſi e Edoar-
dos recensere omnes velim, quādo tandem ad pro-
poſitum materiæ filum reduces erimus? Nec noſtri
modò eſt inſtituti, eximia caſtitatis commoda, atq;
dignitatem oſtendere, cum quantumcunq; dicatur,
aut ſcribatur, illius tamen virtutis magnitudinem
atq; præſtantiam, infinito interuallo nō aſſequatur.
Iſtud querimur; iſtud lamentamur, hunc tam præ-
cioſum atque inæſtimabilem theſaurum, ſi quid ali-
ud in humanis, præcipuè fœda temulentia diſi-
pat, corrumpit, perdit. Quæ verò hæc dementia? quæ
ſaritas, adeò excellens donum, quo humana vilis
ſupra ſuam eleuata tenuitatē, ad Angelicæ dignita-
tis culmen pertingit, tam breui potus illecebra, ven-
dendo quaſi amittere? Quæ ſtultitia concupiſcentiæ
flamman ſeiſpa ſatis ardentem, ſuperingelta vini
tanta copia, magis excitare, vt illam cordis atque
animi puritatem opprimat & extinguat? Deſiſte
quiſquis aut caſtitatis voto es aſtriçtus, aut etiam
more te inflammatum ſentis, deſiſte ab Ebrietate,
commellationes ac ſympoſia, vbi ſuperfluè bibitur,
auerſare, ſi huius virtutis palma te trahit. Suadet
id tibi ſanctus Hieronymus, in hac palæſtra egregiè
verſatus, ipſummet audi. *Si quid in me*, inquit, potèſt
eſſe conſilii: ſi experto creditur, hoc primum moneo, hoc
obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno, hoc
aduerſus adoleſcentiã prima arma ſunt Dæmonũ. Non enim
auaritia quatit, inflat ſuperbia, deleçtat ambitio; facti
aliis caremus vitiis, hic hoſtis nobis incluſus eſt, quocirca
pergimus, nobiſcũ portamus inimicũ. Vinũ eſt adoleſcen-
tia, duplex incendiũ voluptatis. Quid oleũ flãmæ adici-
mus? quid ardenti corpufculo fomēta igniũ miniſtramus?
Hæc ille S. Pater. Quod ſi nō omninò à mēſa tua re-
moueri vinũ pateris, licenter tecũ agã; permitto vt

num, sit saltē, quod D. Paulus monet *Modicū* sit be- *1. Tim. 5.*
nē *dilutū* nullus extra tēpus prandii ac cœnæ sit eius
vlus, & si primam huius eximie virtutis laudem nō
attinges, in secundis tamen consistere, pulchrum e-
rit ac decorum.

CAPVT XII.

*Grauisimæ in Temulentiam comminationes iræ
diuinæ.*

HVC verò purgatas aures afferte temulenti; quæ *Hosius te-*
vobis intentetur minæ, attentius percipite. In- *mulentie*
telligetis opinor, q̄ vos olim manebūt p̄mia. ex mu- *Deus est*
lta nō facimus Elephantū, non eleuamus, non exag- *capitali.*
geramus quidquam, nuda veritas, ore diuini spiritus
dictata, proponitur. Quare ne Austrum percellam,
integrus animis & mentibus adeste. *Noli esse in conui-*
uiis potatorū, inquit sapiens, nec in cōmestationibus eo-
rum, qui carnes ad vescendū conferunt: quia vacantes po-
tibus, & dantes symbola, consumētur. Quid hoc? æter-
nis gehēnæ incendiis exurētur. Et paucis interiectis, Ibidem.
multo acriora ebriis minatur, æternum illud, ac for-
midabile vā. *Cui vā? cui? patri vā? cui rixā? cui foueā?*
cui sine caussa vulnerā? cui suffusio oculorum? Nonnē his
qui commorantur in vino, & student calicibus epotādis?

Isaias itē Propheta S. Spiritus iussu, sic vos affatur, *Isaiæ 5.*
o potatores: *Vā qui consurgitis manē, ad ebrietatē seclā-*
dā, & potandum vsq; ad vesperam, vt vino aestuetis: Cy-
thara, & Lyra, & tympanum, & tibia, & vinū in cōui-
uiis vestris, & opus Domini non respicitis, nec opera ma-
nus eius cōsideratis. Eodē capite post pauca: Vā qui Ibidem.
potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad mi-
sendam ebrietatem. Et alibi: *Vā corona superbiæ, Ebriis*
Ephraim.

N a S. Pau.

Galat. 5.

1. ad Cor. 6.
Lib. de He-
lia & ieu-
nio, cap. 15.

S. Paulus exclusionem à Regno Dei vobis inculcat. *Quoniam qui talia agunt, qui temulentiæ, com-
potationibus atq; commestationibus addicti sunt, Reg-
num Dei non consequentur. Item: Neque Ebrii Regnum
Dei possidebunt.* Vnde D. Ambrosius: *Audite Ebrii
quid in lib. sermonum Esaiæ scriptum sit: inuenitur enim
Dominus huiusmodi verbis vsus: vae iis qui consurgunt
mane, & sectantur siceram, & qui ebrii sunt hora vesper-
tina: vinum eos comburet. cū Cythara enim & Psalterio,
& Tympanis vinum bibunt, opera autē Domini non con-
siderant. cui vae dicit? cui iudicia? cui tormenta? diuersa
singulis, temulentis omnia, vae. n. iis, qui ebrii sunt vesperi,
quid ergo iis qui & ante vesperam, & frequenter in
luce madent? Ergo vae ipsis debitum. Hæc ille.*

Saxon. lib.
II cap. 2.
Excæcatio
& stupidi-
tas quod
hæc remu-
lenti non
curent.

Profundum quis dormiat somnū, altiori saltem
vocis contentione, ac vehemēti clamore, haud do-
biè excitabitur. Quē vos vinolenti, quē Gnosii Epi-
menidis aut Endymionis somnum dormitis, vt vos
acres minæ non moueant? non terreat? An vana
hæc, & inania terriuculamenta existimatis? Non esse
friiola, exemplis docemur quàm plurimis. Vnum
hic appono ex Crantzio: Cū Albertus quidam
Saxonie superioris dux venatum profectus in qua-
dam amœnissima domo ad hoc extructa, cum vni-
uersa quam ad id euocauerat nobilitate, totam no-
ctem epulando, atque potitando absumpisset, ita vt
planè nemo mentis præ vino compos ac sobrius re-
fiduus esset, quando tandem cubitum sub crepu-
sculum matutinum concessere, subitaneo derepen-
tè domus incendio correpta flammis integra abla-
mitur, & vix semiustulatus Dux, cum Ducissa quoq;
ambusta, periculo eripiuntur, reliqui omnes ad vi-
num fermè periēre. Non igitur hæc quæ vobis o-
mulenti intentatur,

Vnde

Vana est sine viribus ira.

Non vultis resipiscere? Habetote illud Prophetæ Hieremiæ: *Bibite, & inebriamini, & vomite; cadetis & non resurgetis. Noli vos hoc exitio perire.* Hier. 25

CAPVT XIII.

Temulentia symposium in inferno soluendum.

*Symbolum
Dæmoni
soluendū.*

VT vinum Ebrioso non gratis promittitur à caupone: sic nec Dæmon absque exacta symboli, quod suis hinc agitatur, solutione contentus est.

At vbinam illius vrget solutionem? An in hac vita? nonnunquam, sed rarius. Vbi verò crebrius, ac ferè semper? In inferno. Non id asseuerarem, ni sanctos Patres, effati huius haberem authores. En Augusti-

*Æterna
pœna pro
temulentia
luenda.*

num: *Herbæ quæ in ipsis paludibus, vel circa ripas earum nasci solent, nihil utilitatis habere videntur, in tantum, vt annis singulis incendio concrementur; Ita quod de Ebrietate nascitur, æterno igni preparatur.* Ibidem:

*Ser. 231 de
tēpore, qui
est 1. de E-
brietate
vitanda.
Eodē ser-
mone.*

Qui ergò credit Ebrietatem non esse peccatum, si se non emendauerit, & pro ipsa Ebrietate pœnitentiam non egerit, cum adulteris & homicidis, æterna sine remedio,

*Ser. 232. de
Ebriet. vi-
tanda, qui
est secun-
dus de Te-
mulentia.*

illum pœna cruciabit. Et alibi: *Frequentex charitatem vestram fratres charissimi, paterna pietate admonui, vt Ebrietatis malum, tanquam inferni foueam, vitare vel fugere deberetis, & licet apud plures proficeret castigatio, quàm multi tamen sunt, qui nec Deum timent, nec eos qui honesti sunt vel sobrii reuerentur?*

Philo Iudæus quoq; in eandem sententiam concedit. *Videmus certè istos, ait, qui quotidie descendunt in certamen Temulentia, & hoc agunt solùm, vt vini plurimum in ventrè ingerant. symbola conferre, tanquã in aliquid utile: multari tamen rebus omnibus, pecuniis, corpore, anima. Nam huiusmodi collationibus, & rem fa-*

*Lib. de
temulentia.*

miliarem minuunt, & corporis vires per delicatum vitulum frangunt atque molliunt, & animas, hyberni torrens in more, delitiis inundatas, demergunt in abyssum Barthri. quasi innuere velit, ibi symposium, nimis quam acerbum & graue, soluturos. sic temulentos alio relincente fluctu alius excipiet, & post innumeros ex Ebrietate in hac vita fluentes cruciatus tormenta sequentur aeterna.

Horrenda Exempla Lib. 5. c. 14. 11° Author seculi Exemplorum dist. 3. ca. 9. Exemplis id aded est clarum, ut vel eodem aliam lucem non regrat. scribit Beda inter res gestas Anglorum, de quodam artis fabrilis homine, perquam Ebrietati dedito, de sapere licet monito, ab iis, quibus eius aeterna salus cordi erat, non tamen desistente. Is ad extrema deuctus, animam agens, validissimo clamore attestatus est, se videre infernum apertum, ac Luciferum ligatum, cum iis, qui Christum liberatorem nostrum olim cruci affixere, & iuxta eos paratum sibi quoque locum. Astantes vero salutis eius cupidi, instanter hortabantur, ut concepta spe venig. omnium desperationis puillimitate abiecta, resipisceret. Negabat ipse impendio; Non est mihi tempus, inquit, amplius mutandi vitam meam; cum ipse viderim iudicium meum iam completum. Atque ita desperans, absque omni peccatorum expiatione, ac salutari viatico, infelicem spiritum exhalavit. Eiusdem est generis, quod recenset Cæsarius data opera, eiusmet simplicissimis id verbis huc transpono. Tempore schismatis, inter Ottonem & Philippum, Reges Romanorum, peregrinus quidam de transmarinis veniens partibus, Sclaviniam suam (erat id vestis genus, quo peregrini solent uti) pro vino, quod in illis partibus fortissimum est, exponens, tantum bibit, ut inebriatus, mente alienaretur, sic ut mortuum eum existimarent. Eadem hora, ductus est spiritus eius ad loca per-

Hist. memorab. Li. 12. c. 40.

urum, ubi super puteum igneo operculo tectum residere
 coepit, ipsum principem tenebrarum. Interim inter cæ-
 teras animas adductus est Abbas Corueya, quæ ille mul-
 tum salutans, cum calice igneo, poculum sulfureum ei mi-
 nistravit: qui cum bibisset, amoto operculo, missus est in
 puteum. Peregrinus verò cum ante limina infernalìa,
 sibi in spiritu stare videretur, & talia videndo tremere,
 Diabolus fortiter clamavit. Adducite mihi etiam domi-
 num illum, qui foris stat, qui heri serò vestem peregrina-
 tionis suæ, pro vino exponendo, inebriatus est egre-
 gie: Quo audito peregrinus, ad angelum Domini, quæ
 eum adduxerat, respiciens, promisit, quod nunquam in-
 ebriaretur, dummodò illa hora de imminente periculo
 liberaret eum. Is mox ad se reuersus, diem & horam
 notavit, rediensque in terram suam, eodem tempore,
 Abbatem obiisse cognovit. Ego eundem Abbatem, in-
 quit Cæsarius, Colonia vidi, eratque homo valdè secula-
 ris, magis se conformans militi, quàm Monacho. Hæc ille.
 Non ergò immature sed oportunitimè Granatè. *In Duce*
peccatorum
lib. 2. part.
1. cap. 8.
 Miserabile profectò, multumque dolendum est, voluptatè
 tam exiguæ partis, corporis humani, gulæ inquæ, quæ vix
 est duorum digitorum, totum hominem in infernum præ-
 cipitare, & omnia membra, sensusque corporis, pati de-
 bere pœnas æternas, propter aviditatem brevissimam
 membri vnius. Non animaduertis quàm turpiter er-
 ras, nutriens corpus, quod paulò post futurum est esca
 vermium, tam delicate, negligis autem animam tuam,
 quæ mox ante diuinum tribunal sistetur, quæ vacua vir-
 tutibus, cum venter plenus sit esca, vinoque madeat, æ-
 ternis tormentis mulctabitur? Et si anima condemne-
 tur, certus esto, corpus quoque pœnas suas habiturum.
 Quæmadmodum .n. corpus propter animam creatum est.

N 4 sic

Simile.

sic & cum anima punietur. Contemnens itaq; partem tu nobiliorem, & in delitiis nutriens ignobiliorem, perdes utramq;, & tuo te iugulabis gladio. Caro enim quæ tibi data est in adiutorium, laqueum tendit vitæ tuæ, & te comitatur ad tormenta, quemadmodum in vitiis hinc sequebatur. Hæc Granatensis, de Temulentie precio. Ebriosi apud inferos expendendo. Res hæc non est levis & ridicula: non de Afini umbra disceptatur, sed animæ perpetuo interitu aut salute; Qui sapit, hic, vbi summè opus, sapiat, moneo. Et multi quidem aliàs, ipsa sibi Minerua plus sapere volunt, sed hinc talpa cæciores, nolunt sapere, quin potius exitio suo perenni, ac nunquam cessaturo, planè desipiunt. Ego verò cum Euripide.

Μισῶ σοφιστὴν ὃς τις οὐχ' αὐτῷ σοφός.

Odi sapientem, qui ipse sibi non sapit.

- Ser. 271. de Tempore.** Non possum quin hinc ardentissima D. Augustini in Ebrietatem declamata verba, ad calcem huius capitis appōam. Ipsi tamen, qui contra coaluimus, & amicam suam, Ebrietatem loquentibus, irascuntur, libera à nobis voce audiant: Quia, quicumq; Ebriosus, penitentiam de ipsa non egerit, sed vsq; ad mortem suam, in ipsa Ebrietate permanserit, in æternum profecto peribit, quia non mentitur Spiritus sanctus per Apostolum dicens: Neq; Ebriosi regnum Dei possidebunt. Et ideo quicumq; sunt Ebriosi, melius faciunt, ut non nobis, sed sibi potius irascantur, & cum Dei adiutorio se de luto facili excutiant, vel de cloaca Ebrietatis, dum adhuc penitendi tempus est, festinent, quanta possunt celerrate, Deo auxiliante, consurgere, & totis animi viribus, cum Propheta, Domino supplicantes, dicant. Eripe me de luto, ut non inhaream: Non me demergat tempestas aquæ: neque absor-

Ser. 271. de Tempore.

Huc animam velim aduertant Ebriosi.

1. Cor. 6.

Psalm. 68.

forbeat me profundum, neque urgeat, super me puteus infernalis os suum. Ebrietas enim quasi inferni puteus, quoscunq; susceperit, si digna non subuenerit pœnitentia, & emendatio non fuerit subsecuta, ita fortiter sibi vindicat, ut eosdem ipsos, de inferno tenebroso puteo, ad caritatis vel sobrietatis lucem redire, sine pœnitentia non permittat. Hæc Augustinus loquitur. En iocum, si hæc iocum, si nœnias esse vis.

CAPVT XIV.

Facillima methodus ac ratio, qua haud grauatim possis à Temulentia consuetudine abduci.

Huc vsq; pharmacis quasi quibusdam, temulentia hæc facces pepulimus ex animis Ebriosorum, nunc prius, quam ad remedia pedem conferamus, præbendum aliquod antidotum, quo q̄s ab ea prorsus, absque dispendio sanitatis ac virium, immunis reddi possit, idq; non ex mea sed Diui potissimum Augustini, officina depromptum.

Principio cum annosam arborem transplantare sit difficillimum, rei caput erit, huic negotio firmum sobrietatis propositum validissimumque animum adferre. Nam principium, veteri parcemia plerumq; dimidium totius, vnde peruenuit Plutarchus.

ἔργον δὲ πικρὸν ἢ τριζᾶρχηται καλῶς,
καὶ τὰς τελωντὰς εἰκόσ᾽ ἐὰν οὕτως ἔχαρ.

*Negotij cuiusq; si benè cœperis,
Et finem item bonum fore, probabile est.*

Quod mentis propositum, nisi primò validissimè defixeris, actum agas, & quod Horatius ludi.

*In felix operam perdas, ut si quis asellum
In campum doceat parentem currere freno, neces-*

*Ardens
animus ad
Ebrieta-
tem exter-
minan-
dam susci-
piendus.
In libro,
quòdam au-
diendi Poë-
ta. ex D. pho-
cle citans.*

sum est. Quantum verò ad virtutis dignitatem assequendam momenti habeat, infractum atq; impeterritum animum, capiti laboris afferre, & illudicio esse potest, quod fertur apud Latinos.

Dimidium facti qui bene cepit habet.

Serm. 221.
de tempor.
qui est. 1.
de Ebrietate.

NB. Minutatum ac per partes fieri debet subtractio nimij potus, ab ebrietate desuescere cupienti.

Quo quasi fundamento iacto peropportunum subministrat consilium Augustinus, quo nihil ad Ebrietatem extirpandam commodius, vel ab ipso Apolline doceri possit. Illud excipe verbis eius, & cordi tuo non segniter, sed gnauiter impressum tene. Sed hic ante omnia intelligere & scire debemus, quia, non vna die efficiuntur homines ebriof, sed cum paulatim, adiurantibus & cogentibus, crudelissimis inimicis potius, quàm amicis, per singulos dies, vnum aut binos calices, ad potum consuetudinarium addunt. At vbi hoc usus miserint, ita eos ardor Ebrietatis occupat, ut eos semper sitire compellat. Sed qui se de hoc malo desiderat liberare, quomodo sibi interuallo dierum potum addendo, ad Ebrietatis tenebras peruenit. Ita paulatim subtrahendo, ad sobrietatis lucem redeat: Quia si semel rotum, quod amplius accipiebat, subtraxerit, vbi nimia siti carperit exardescere, cum grandi amaritudine clamat & dicit: Malle se mori, quàm sibi bibendi vel inebriandi consuetudinem tollere. Nec attendit, quod tolerabilius erit ei, in carne mori, quàm in anima per Ebrietatem interfici. Et ideo, ut nec ardorem nimium patiat, & de tam graui malo quod patitur liberetur, sicut iam dictum est, per interualla dierum, sibi aliquid de nimietate subtrahat, quousq; ad rationabilem bibendi consuetudinem redeat. Qui hoc ita ut diximus, per partes subducere voluerit, & de Ebrietate liberabitur, & illam intolerabilem poenam non patietur. Ergo fratres charissimi, dum

Luc suggero, me absoluo apud Deum. Quicumq; me audi-
re contempserit, & ad bibendum pronus fuerit, vel in
convivio suo alios adiurare, vel cogere voluerit, & pro
se, & pro illis, in die iudicij reus erit. Hæc Augustinus.
Quid ad exterminandū hoc inueteratū malum ar-
guitius excogitari potuisset? Annon prudentissimè
contraria contrariis applicat? Annon cautissimè
monet, vt nimia bibendi consuetudo sic fugiatur,
ne præter casum & quod vulgo tritum, ne fumū fugi-
ens in ignem incidas? Annon sagacissimè præcauet ne
vinum fugere volens ei te altius immergas? Annon
omnia quæ huic operi adhibenda, cumulatissimè
indicantur?

Quin ergo manum admoues? quin morem ge-
ris? Quin oblatum consilium capessis? An laboris
terret magnitudo? vicissim te recreet sobrietatis
pulchritudo ἢ ἄφ' τὸν ἦλον ἐκκεῖσθαι, par est; immò
oportet. clauum clauo pellere conuenit; si quid hac in
re tam ardua cum laude velis effectum dare.

Atq; vt omnes tibi, in eliminanda temulentie tur-
pitudine molestias eximam, vt sudorem tibi quo-
dammodo abstergam vt facilem tibi ac planum ad
sobrietatem aditum aperiam remediis aliquot bre-
uiter suggestis, ad nitendum pro virili, tu ea serene
cape, ac digere.

CAPVT XV.

Temulentie remedium primum.

Frequens consideratio mortis ac nouissimorum.

Diuinos olim honores, Rex Babylonis habebat *Daniel. 14.*
Idolo Bel, quod viuere ac sentire, & proinde
bibere atque comedere; à sacrificulis persua-
sit

Figura ex
Bibliu.

fus, omninò existimabat. proindè tùm cibus, tùm
 potus ei quotidie magna quantitate regio iussu ap-
 ponebatur; simileq; modii complures, vini amphora
 sex, & oves quadraginta; quæ absument omnia,
 fani antistites, cum vxoribus ac liberis, ac regem va-
 na diuinitatis opinione deceptum, *naso suspendebat*
adunco. Fraudem Propheta Daniel, sparsis Idolii pa-
 uimento cineribus, erutam è tenebris aperuit, & ap-
 positus quotidie consuetis in ara epulis, obignatus
 portarum adytis, vnà cum Rege abiit. Rex primo
 diluculo templù ingressus, atq; omnia conspiciens,
 vt aliàs deuorata, & epota; præpropera falsus læti-
 tia, exclamauit illicò, *Magnus es Bel.* Subridens Da-
 niel, orat Regem, vt aspiciat pauimentum, ac petiti
 vestigia, cineribus expressa: quibus, cum Rex moni-
 tis paruisset, illicò fraus omnis patuit. Quorsum hæc
 tam procul adducta? tam vt videtur à scopo aliena?
 Te conuentum cupiunt, te monitum volunt, ô Tem-
 mulente, dum vinum super abaco flauescit in vitro,
 dum splendet color eius in auro, tu Beli tui, inglu-
 uiei tuæ fraudes ac dolos, non deprehendes vnquã.
 At oculos conice in cineres, in quos mox conuer-
 teris, nouissima tua perpende accuratius aliquantu-
 lù, & nò ita lubricè perficies, *carnis desideria in concu-
 piscentiis suis.* Cur adeò delicatè corpus tuum tra-
 ctas? cur optimis quibusq; vini generibus gulam ex-
 ples? cur ita te saginas? vt esca sis, & cibus immun-
 dis vermibus? vt lautum hisce de putrida carne tua e-
 pulum præbeas inuitatis; ideò eam molliter alis, i-
 deò inebrias, ideò impinguas, in crassas & dilatas, vt
 spiritui recalcitret, vt in omnia scelerù genera, pro-
 no impetu ruat. Cuius rei stultitiam si apertè vis in-
 telligere, contuere hominis temulenti exanime ca-
 dauer; quàm turpe est? quàm pallet? quàm faret? Et

Galat. 5.
 Corpus
 esca ver-
 mum, non
 ita delica-
 tè potu ci-
 bog nutri-
 endum.

quanto quidem magis faceret, quanto plus cibi ac potus ingeressit.

Vnde liquet, quàm is sit stultus, qui ad putridi squaloris augmentum, ita temulentia est addictus, ut ea nullis patiatur se machinis auelli, Ergò ad mortem atque nouissima tua continuè meditanda, tuas omnes refer cogitationes. Nam ut D. Gregorius ait: *Nihil adeò valet ad domandum carnis desideria, quàm cogitare qualis sit futura mortua.* Hinc timor oritur futurorum, qui titillantem carnem illecebras, quasi virgulta quaedam mollia, ut quidam Anachoreta dictum solebat, frangit ac dissipat. Vnde Bernardus:

Mortis cōsideratio. Lib. 6. Moral.

Serm: de primor. Med. & nouiss.

Gradu. 6.

Delicias timor si verus est, non admittit. At quid magis timendum quam nouissima? Ipsa sunt Mors, iudicium & Gehenna. Quid horribilius morte? quid iudicio terribilius? Nam gehenna nihil potest intolerabilius cogitari, quid metuet si quis ad ista non trepidat? Non expauescit non timore concutitur? Recenset Ioannes Climachus, quendam fuisse cultorem vitæ Religiosæ, qui præter professionis limites carnis concupiscentiis, non alia tamen in re, quàm cibo & potu habenas nimium laxè permiserat. Is lethali morbo ad extrema deductus horam circiter iacuit exanimis. Sibi tandem redditus oppidò periit, ut omnes à se recederent. Quod vbi factum esset, ille solus in antro relictus, aditum saxi obstruxit, atque inibi duodecim annis ita asperè vixit, ut nulla colloquia admitteret, solo panis frustulo, & aquæ potu, corporis necessitatem interdum subleuans. Sedebat tota die attonitus, ea solùm versans animo, quæ in illo excessu mentis conspexerat, erumpentibus guttatim subinde lacrymis. Ergò cum vicinus morti esset, alii Monachi effracto aditu ingressi, supplices petièrè, Mnesiosyni loco, pia oratione omnes ad virtutis studiū inci-

incitaret. At ille iā iam moribundus, illorum precibus nihil cessit, hoc solum respondit. *Ignoscite mihi nemo qui reuera mortis memoriā agnouerit, peccare inquam poterit. Cui congruit illud quoq; Iosephi Ab-*

*Collat. 16.
cap. 6.*

*Iudicij
terror.*

batis apud Cassianum. Postremum illud est, quod generaliter vitiorum omnium peremptoriū esse non dubium est, ut se quis de hoc mundo credat quotidie migraturum.
Iudicij vero Extremi terror, si viua eius in animo sedeat imago, haud min⁹ morre ad eradicandam atq; explantandā Ebrietatem valebit. Vincet enim ei⁹ rigor, & millies, vincet, omniū iudiciorū, que vni quā legimus, audiuius, aspeximus, cuiuscunq; Regis aut Tyranni, omnem adeo quæ cogitari potest feueritatem. Et quidem ita superabit ac vincet, vti innocentissimus Iob illud cogitando præmeditans, quasi terroris magnitudine victus, quid ageret ambiguis animi cogitationibus, distraheretur. *Quid faciat inquit, cū surrexerit ad iudicandū Deus? Et cum quæserit quid respondebo illi? semper quasi tumentes superne fluētus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.*

Iob, 31.

Tametsi verò terrorem hunc præcipuè inferat vniuersale illud iudiciū, particulare tamē cuiusq; hominis quod S. Patres & nominatim D. Augustin⁹ exacerceri dicunt, cū primū à corpore discesserit anima, non min⁹ est formidandū. Eo enim mōento de tota vita ratione reddita, vnusquisq; vel ad æterna illic gaudia, pœnis peccatorū omnibus expiatis, admittetur, aut æternis gehēne flammis addicetur. Quod illo Parisiensis Cancellarij Exēplo cuius occasione S. Bruno Carthusianam familiā instituit clarissimè patet: quod, cum omnibus vulgatum sit, atque notissimum, non attinet hīc prolixius recensere.

Li. 2, de anima c. 4.

*Franciscus
Puteus in
vita S. Bruno
nonis.*

Pœne infernales.

Appositissimum deniq; capistrū tibi administro quo insolescentem ac nimium exorbitantem vini

appe-

appetentiam reprimas atq; retundas. Quod illud? Lu-
per meditare acerbissimas inferni pœnas, *Cogita,*
inquit Prosper, *quale malum sit, ab illo gaudio diuinæ*
contemplationis excludi, beatissima sanctorum omniū so-
cietate priuari, fieri patriæ cœlestis exterum, mori vitæ
beatæ, morti viuere sempiternæ, in æternum ignem, cum
Diabolo & Angelis eius expelli, vbi sit mors secunda,
damnatis exiliū, vitæ supplicium; non sentire in illo igne
quod illuminat, sentire quod cruciat; Exundantis incēdij
terribiles crepitus pati, barathri fumantis caca caligine
oculos obcœcari, profundo gehennæ fluctuantis immergi,
atrocissimis in æternū dilaniari vermibus, nec finiri. Hæc
& similia multa cogitare, nihil est aliud, quā vitis omni-
bis repudiū dare, & oīa blandimēta carnalia refrænare.

Lib. 3. de
vita con-
templati-
ua cap. 12.

Quæ cū ita sint, ij qui temulentix inueteratū vul-
nus efficaciter volent persanare, hoc quasi appposito
emplastro saluberrimo, putridas primū obduratę
consuetudinis gangrænas exedāt, vt nouus tēperan-
tix ac moderationis in potu succrescat amor. Rerū
enim istarū meditatio iugis, quem ab hac voluptate
non absterrebit, cum non immerito in profundum
peccatorum iam nunc deuenisse, ac proinde omnia
quibus æternæ animorum saluti auxilium fertur,
quasi vana ac deridicula contemnere, iudicandū

Rauisus in
Officiis.

Nixæus quidem Syracusarum Tyrannus, cum
et arulpices extorum inspectione, vicinam mortem
vaticinati essent, totum potationibus & commes-
sationibus se dedit, Epicurique Legem, quæ san-
cit, *Ede bibe lude post mortem nulla voluptas*, fide-
lissimè amplexus obseruauit. Quid mirum? Ethio-
picus erat, infidelis erat, futuram post mortem
vnam non nouerat. At quod eodem more Chri-
stiani, quorum vnicuique spiritus sancti ore præ-

PLUM

Eccl. 14.

nuntiatum est. *Memor esto quonia mors non tardabit, quod eadem inquam vivendi norma, & ipsi dies proterant suos, quasi nec iudicium, nec infern^o, post mortem amplius superfit, illud omnem longissimam excedit admirationem.*

CAPVT XVI.

Remedium II.

Mortificatio inordinatæ appetitionis vini.

- N**aturali fluxu, antidotum hoc alterum ex priorum dimanat. Nam qui se perpetua mortis ac iudicii contemplatione exercuerit, ad mortificandam, atque extirpandam inordinatam vini appetentiam, nullo negotio inflectetur. *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, de seipso prædicat S. Apostolus. Et hæc quidem omnium Christianorum professio est, ac scopus, Diuo Ambrosio affirmante.*
- 1. ad Cor. 9.** *Quid aliud in hac vita iusti agent, nisi vt exuant se huius corporis cogitationibus, quæ velut vincula nos ligant, & renuncient voluptatibus, & illecebras frangant? Quare huic operi haud segniter insistendum, si effraenes eiusmodi concupiscentias, animum turbantes, vini præsertim libidinem, expungere mens est. Id verò, quid ni vnusquisq; Christi fide ac nomine insignitus, lubens & gnauiter aggrediatur, vrgeat, exequatur? si mutuo accipis bouem vel equum, ratiocinatur S. Ioannes Chrysostomus, nonne assidue operaris opus tuum in eum? Dicis enim apud te, hodie aut cras tollendus est à me, quia non est meus. Etiam tu in corruptibili corpore natus; quare non ad vtilitatem animæ tuæ, vteris temporali corpore tuo? sciens, quia post modicum tollendum est à te, quia non est tuum? Et Diuus Basilius.*
- Lib. de bono mortu.**
- Homil. 15.** *operu imperfecti in Matth.*
- Cur mortificanda caro?**
- Simile.**

quemadmodum incola, qui alienæ inquilinus est domus, *In Psal. 14.*
ad domini arbitrium eam colit, & exercet: Ita & nobis *Simile.*

carnis diligentia traditur, ut congruè eam exercentes,
fructum ex ea bonum, præbenti, reddamus. Si enim Deo
digna fuerit, fiet eius tabernaculum. Et qui hoc recu-
sant, qui carnem exercere, & eius titillationibus re-
mitti nolunt, omni sanè reprehensione digni sunt,
quod luteæ massæ inordinato amore, nobiliorem
sui partem, animam inquam negligentes, cultu suo,
quem Deus requirit, perfida segnitie destituant.

Qua de re venuste & grauiter Absalon Eremita:

Quidam vir nobilis, & eius seruus, tibi in custodiam da- *Serm. 3. de*
ti sunt, ea lege, ut seruum pane & aqua, more serui: No- *Annūcia.*
bilem secundum dignitatem Natalium suorum, procu- *Deipara*
raret, splendide: Tu verò contrarium; Nobilem fame & *virg. Ma-*
ria.

fati, & multis iniuriis confecisti: Seruum verò delicatè *Simile pul-*
nutristi, omni genere deliciarum, insolentem fecisti, re- *chrum.*

bellum Domino suo, cui insurgens, vulnerat inultus, occi-
dit tandem. Quid respondebis ei, qui vtrumque tibi com-
misit? Tu homo, crudelis homo fuisti, qui nobilem vi-
rum, spiritum & animam, nullis delitiis virtutum, nulla
pinguedine deuotionis refecisti: seruum contumacem nu-
tristi delicatè, qui carnem gula, ebrietatibus, volu-
ptatibus que huius vitæ inescasti. Caro surgit in spiritum:
eum vitis seruire coëgit: eum vulnerauit, occidit. Hæc

ille. Et non inconcinne Seneca: Fateor nos gerere *Epist. 15:*

corporis nostri tutelam; non indulgendum illi: seruien-
dum nego. Multis seruiet, qui corpori seruit, qui pro illo
nimum timeret, qui ad illud omnia refert. Honestum ei
vile est, cui corpus suum nimis charum est. Et alibi: Ma-

ior sum, & ad maiora genitus, quàm vt mancipium *Epist. 66.*
sum corporis mei: contemptus corporis mei, certa liber- *c. 13. aurea*
tas. *verba.*

tas est. Quæ omnia, si Ebriosorum animi perpetuo
 versarent non ita licenter vini libidini adhererent,
 sed potius immodico appetitu, omni studio ac dili-
 gentia præcluso, ardore sobrietatis incensi, à licitis
 quoque interdum abstinerent. Quam qui virtutem
 attingere parat; vim aliquam vini illecebræ inferre
 debet, Quod ni faciat, omnis frustra cetero qui labor
 impendetur. Opprimenda est, ac frangenda in vi-
 num appetentia; quod quidam, & cum sciant, &
 cum facile queant, nolunt tamen haud minori dam-
 no suo, quàm Phryx ille fuscus apud Martialem, in-
 signis bibo; cui cum à medicis interdictum esset vi-
 no, ni visum, atque oculorum illicò lumen amittere
 vellet: quo ille nil tegeris, protinus ori admoto ve-
 ni poculo --

*Eras. Ad-
 ag. chil. 2.
 cent. 7. nr.
 38.*

*Martial.
 in Epigre*

*Valebis, oculo inquit, exitum requiris?
 Vinum Phryx; oculus bibit venenum.*

CAPVT XVII.

Remedium III.

Verbi Dei sedula auditio & lectio.

CVM cibus ac potus animæ sit verbum Dei, si hoc
 studiosè perquiratur, non facile quemquam in
 vitium intemperantiæ vini lapsurum, ipsa res
 indicare videtur. Nam cui potus ac cibus animæ
 cordi est, de corporalib⁹ illis delitiis, quas cum brutis
 communes habemus, parum sollicitus erit, imò
 vt multis contestatum exemplis, cum fastidio nau-
 seabundo non rarò illas gustabit.

Matth. 4. Id nobis remedium Christus ipse legitur suppe-
 ditasse, cum se tentanti Diabolo, sic respondit: *Non in
 solo pane,* non in solo cibo & potu corporali, viuit
 homo.

homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Con-
 firmans præcipuam hominis vitam, in hoc spiritua-
 li velut cibo & potu, verbo Dei. Cuius saturitate,
 cum primis repleti concedet sobrietatis studiosos,
 et animam à desiderijs carnalibus abstracta, cœlesti-
 um voluptatum cupiditate inflammetur: quo fiet,
 ut temulentia sordes promptissimè respuat, atque
 ad omnem virtutis dignitatem sese accommodet.
 qua in re, quantum viua Vox præconum verbi Dei
 valeat, vix explicari potest. Adolescens quidam A-
 theniensis, Palæmon nomine, potationibus addi-
 tissimus, cum quadam vice Xenocratis scholam,
 domum contendens transiret, aperto ostio, ad au-
 diendum, è mera curiositate Philosophum, corol-
 lis redimitus, & unguento perfusus, superbissimo-
 que vestitu excultus, ingressus Lycæum, cæteris se-
 se auditoribus immiscuit, satis impudenter, eisque
 propter inconditos, quos ructabat sales, non par-
 uam attulit molestiam. Dissimulabat Xenocrates,
 id quasi non curaret, tacite interim relicta quam
 pertractabat materia, de sobrietate orationem ex-
 ortus, eius laudes plurimum amplificauit: qua co-
 hortatione ita permotus illicè fuit Palæmon, ut
 ferta primùm abiceret, deindè verecundè manus
 pallio tegeret, atque absconderet: postremò, vi-
 tam degenerem, in Philosophiam veram commu-
 taret, in qua præ aliis demùm insignis euasit. Hoc
 si potuit Ethnici hominis oratio, quid ni verbum
 DEI, quod ancipitis instar gladii hominum corda
 penetrat atque discindit? Quamobrem iis, qui te-
 mulentiam deserere statuunt, diligens eius vsus,
 atque auditio, serio inculcanda. nihil enim, sa-
 pientia teste, sic vitiorum humores exiccat, nihil
 ita flagitiorum vulnera persanat, ut verbum Dei.

*Rauis in
 officina ex
 Diog. La-
 ertio.*

Sap. 16. Non herba aut malagma sanauit eos, sed sermo tuus Domine, qui sanat omnia. Quod si quisquam sit, qui hoc pharmaco à vitiis non conualefcit, de salute illius ita conclamarum iudico, vt de illo, qui animam agens, lecto affixus hæret, morbo omni medicina vehementiore, iam iam opprimendus.

Quanta virtutis sit verbum Dei. Act. 8. Piorum librorum lectionem, non est quod prolixè commendemus, qui in sobrietatis palæstra exerceri volunt. Summa eius vtilitas constat, parua difficultas patet. Eunuchus ille Candaeis Regina, dum legit Isaiaæ Prophetiam, à Domino illuminatur. Iosias Rex, diuinæ legis ante se codice perlecto, tantam diuinæ lucis & pietatis gratiam ac sensum est consecutus, vt inter Iudæ Reges, vix vllus ei similis memoretur. Et sancta Cæcilia, vt in eius vita legitur, *Euangelium Christi, semper gerebat in petlore.* Sancta Theodosia ad infamem conducta locum, nullo se armorum alio genere tuebatur, contra carnis immodicas cupiditates, quàm attentissima lectione, diuinorum Euangeliorum, cuius reperquàm illustre est exemplum Diuus Augustinus, qui cælesti voce: *Tolle, lege,* admonitus aperto volumine, Epistolarum Diui Pauli, in hæc verba incidit. *Non in cubilibus & impudicitis; sed induimini Dominum Iesum Christum; & carnis curam ne feceritis.* Quæ lectio tantum potuit, vt statim solutus in lachrymas, constituerit, omni relicta impuritate, continentiam suam Deo consecrare.

4. Reg. 24.

Sur. Tom. in eius vita.

Lib. 9. confess. cap. 12.

Petr. Mafseus lib. 1. eius vite in initio.

Constat item è vita beati patris Ignatii, societatis Iesu fundatoris, eum in arce Pampelonensi lasso crure decumbentem, è sacrorum librorum lectione, suæ conuersionis primordia hausisse.

Quisquis ergò virtutis alicuius amore se tactum

persentiscit, (sobrietatem hinc præcipuè locum habere velim,) is verbo Dei, & sacrorum librorum atque assidua lectioni, se impendio dedat: In qua sæpenumerò, tanquam in arena gladiatori, consilium instituendæ vitæ occurret. Ex quo capite Nepotianum admonet Diuus Hieronymus: *Diuinas Scripturas sapius lege: imò nunquam de manibus tuis sacra lectio deponatur.* Et alibi: *Post Scripturas sanctas, doctorum hominum Tractatus lege, eorum dumtaxat, quorum fides nota est.* Demùm ad Eusebium scribens, sic ait: *Crebrius lege, discere quàm plurima, tenenti codicem, somnus obrepat, & cadentem faciem, pagina sancta suscipiat.*

Epist. ad Nepotianum de vita cleri. Epist. ad Furiam de seruanda virg. De custodia virginitatis.

CAPVT XVIII.

Remedium IV.

Frequens piorum operum orationis præsertim exercitium.

Prouer. 21. Oculi fuga sobrietatis studio pernecessaria.

Desideria occidunt pigrum, inquit Salomon, non lunt quicquam manus eius operari: tota die concupiscit & desiderat. Quid enim fecus ferat, quid aliud suadeat iners ocium? Quod omnium malorum ostium, alibi obserans, iubet. *Quod potest manus tua instanter operare.* Quare illud principiò suaserim ei, qui expulsa Temulentia; sobrietatis tramitem persequi est orsus, vt toto vitæ tempore, cum è strato manè surgit, firmissimè proponat, Ebrietatis peccato, se DEVM illo die non offensurum. Ita fiet, vt non facile eadem oberret chorda, quod vulgò fertur, atque ad eundem turpiter impingat lapidem.

Eccl. 19. Serio singulis dieb. manè renouandum sobrietatis propositum.

O 3 Dein-

Deinde, aut manuum labore, aut piis operibus & oratione, totum diem transigendi, animum inducat. Consultum id quoque ab omnibus SS. patribus,

*Epist. ad
Rust. Mo-
nach. de
forma vi-
uendi.
Ocium ex-
ecrantur
S. Patres.*

Facito aliquid operis, monet Diuus Hieronymus, ut in semper Diabolus inueniat occupatum. Ibidem pauca: Nunquam de manu tua & oculis recedat liber, discatur Psalterium ad verbum. Oratio sine intermissione, vigilans, nec vanis cogitationibus patens. Periculo quippe res non caret in eadem vitia reincidenti, nisi continuè bonorum operum exercicio dis-

*Hom. 8. de
Ozia.*

stinearis. Nam ut Diuus Chrysostomus: Sicut scholasticus, qui in funibus, sursum deorsumque, extensus, ascendere & descendere solent, si parum respexerint, precipites in Orchestram decidunt, & pereunt: Ita in hac vita ambulantes, si parumper fuerint desides, in præceps iterum feruntur. Via enim hæc & angustior & diuicior, nec non periculosior, quam funis ille, imò & multo sub-

*Lib. 10 de
spiritu A-
rd. c. 6.*

limior est. Confirmat idem Cassianus: Mens enim ociosi, nihil aliud cogitare nouit, quam de escis ac ventre; donec inuenta quandoque sodalitate, cuiusquam viri vel femine, aequali tepore torpentis, rebus eorum ac necessitatibus inuoluatur, & ita paulatim reddatur noxiis occupationibus irretitus, ut tanquam serpenti in spiris obstrictus, nunquam deinceps, ad perfectionem professionis antiquæ se valeat enodare. Et sanctus Bern-

*Serm. de
S. Andrea
apost.*

ardus: Sicut per rimam sentinæ, aquæ latenter intrant & excrescunt, donec nauis per nauitarum incuriam demergitur: Ita ex ocio atque ignauia, cogitationes prauæ, & concupiscentiæ multiplicantur; donec nauis cordis eius succumbens, in peccato veteri periclitetur. Vnde

*Luca. li. 1.
de bello ci-
uili.*

uenuste Poëta:

Variam

Variam semper dant otia mentem.

Et alius:

*Otia si tollas periēre cupidinis arcus,
Contemptaq; iacent, & sine luce, faces.*

*Queritur: Fugistus quare sit factus adulter?
In promptu causa est: desidiosus erat.*

Ouid. lib.
1. de Re-
med. amo-
rū.

Quæ causa fuit, vt plerique sapientes, otia sic ha-
buerint exosa, vt cūm, quod agerent, nihil esset,
quiduis excogitarent, vt laborando saltem aliquid,
horas diei solidas fallerent. Quæ ratione Diogenes
Cynicus otii pertæsus, dolium suum, quod ei domus
erat, vltro citroq; voluit. Themistocles Græciæ dux
fortissimus, *desidiam hominis viui sepulturam*, nun-
cupauit. Cato Senior semper se harum rerum pœnis
ruisse asserit; si mulieri arcana detexisset; aut si mari
profectus esset, quò terrestri itinere eundi facultatē
habebat, aut si per negligentiam diem frustra elabi per-
misset, quod hoc vltimum, voluptatis incentiuum
pernosset efficacissimum.

Author
Theatri
vite hum.
vol. 1. lib. 1.
lib. 2.
Guido Bit.
tir. desidia
Plutar-
chus in Ca-
to. & Ful-
gos l. 1. c. 2.

Prima ergò & potissima eius, qui sobrietatem
complectitur cura, in continuo, si non laboris cor-
poralis, aliorum saltem laudabilium operum exer-
cicio, collocetur.

Et orationi suus, præcipuè hic locus est: nihile-
nim ad expugnanda vitia validius, nihil fortius
excogitabitur, pia precatio, non tamen quauis,
sed ea, quæ frequens, continua atque perseuerans,
desiderio veræ virtutis inflammatur. Hoc est remedi-
um, inquit S. Isidorus, *Homo quolibet tægatur vitio, to-
tius ad orationē subdat se, quia frequens oratio vitiorū
impugnationē extinguit. Intēdere oportet animū, orando
atq; pulsando, quousq; importunas desideriorū carnaliū*

Orationū
studium
Sobrio sua-
detur.
Lib. 3. de
summo bo-
no cap 7.

*Orationi
firma spes
adiungen-
da.*

*Lib. 2. de
symbolo,
cap. 2.*

*Orationi
charitatē
comitem
oportet esse*

*Lib. 10. cō.
sess. 629.*

*suggestiones, fortissima intentione superemus, actam-
diu insistere, quousque persistendo vincamus. Nam ne-
gligentes orationes, nec ab ipso homine impetrare va-
lent, quod volunt. Certa insuper diuinæ misericor-
diæ spes necessaria est, qua oratio fulcitur. Duplici-
bus armis, inquit sanctus Augustinus, Impugna-
mur à Diabolo voluptate & timore. similiter nosmet-
ipsos armemus contra timorem, timore Dei firma sit
subnixo, contra voluptatem non desit fides. Et quid mi-
tuit Christianus, quando admonetur sic orare, sic presu-
mere, sic fidere vt dicat: Dominus mihi adiutor, & ego
despiciam inimicos meos?*

*Si demùm veræ ac perfectæ charitatis ardor ac-
cedat, quid erit, quod talis oratio non impetret. Vt
eiusmodi orationis quoddam tibi schema, quasi ob-
oculos subiiciam; Intuere Diuum Augustinum ad
Deum pro continentia orantem: Tota spes mea, non
nisi in magna valde misericordia tua Deus. Da quod iu-
bes, & iube quod vis. Imperas nobis continentiam, per
quam colligimur, & redigimur in vnum; à quo in multa
defluximus; Minus enim te amat, qui tecum aliquid a-
mat, quod propter te non amat. O amor qui semper ar-
des, & nunquam extingueris, charitas, Deus meus accen-
de me. continentiam iubes, da quod iubes, & iube quod
vis. Qua pietatis flamma si arserint, qua spei firmi-
tate si se ad Deum erexerint, preces tuæ, pro sobrie-
tatis dono, ab eo qui Spiritum bonum promi-*

*fit petentibus, infallibili certitu-
dine exaudien-
tur.*

••• (?) •••

CA.

CAPVT XIX.

Remedium V.

Breuitas delectationis è Temulentia percepta, cum sequentibus tormentis comparata.

Superius quoq; disertum non nihil, de huius delectationis mira breuitate: Verum quia *δὲ καὶ* *καλὸν*, Et quod cognitu necessarium, subinde repeti, Plato quoq; permittit, obiter nonnulla superioribus adiiciemus.

Consistit primò, huius vitij Delectatio, non in maiori loco, quàm duorum digitorum, non in longiore tempore, quàm forsàn duorum momentorum, quibus guttur permeat potus, tu videris, an obstant leuem, ac momentaneam voluptatem, conueniat, te tot miseriis, quas longè ac latè priori libro recensuimus, subiicere? Voluptas illa breuissima vbi transferit, vbi euanuerit, à gutture, animam relinquet tristem, atq; desolatam in conscientia. Sin autem voluptas illa vincatur, est quod plurimum gaudeat, ac lætetur, iuxta illud aureum Auli Gellij verbum. *Si quid feceris cum labore, labor abit, & honorum manet: Si quid turpe cum voluptate, voluptas abit, turpitudine manet.* Quod in hoc vitio valdè conspicuum, cuiusq; experto.

Quanta verò dementia est, tam breuiuscula illecebra, tot cruciatus comparare? tot pœnas sibi met infligere? tot flagella, tot cruces, tot rotas, quasi in proprium caput cumulare? præcedunt eam delectationem tormenta; comitantur quoque, & sequuntur.

Qui præambulones? ardens sitis, & anhelans cupiditas, quæ temulentos plurimùm excarnificat, do-

Locus delectationis è vino percepta angustissimus: Et tempus duorum momentorum.

In notis huius Atticis Sententia perillustrat

Tormenta Ebrietatem præcedentia.

Concomi-
tantur Te-
mulentia-
am tor-
menta.

nec vino potiantur. Qui comites latera cingentes? Dolor, quod non ingentes illico amphoras ingerere possint, quod sitis non sit acrior, ut plurimum absorbere vini queant. hoc non credas? Cur ergo balsamenta adhibent? Cur aridos ac salitos cibos? Cur pipere, Zingibere, & aliis aromatibus conditos hios? Quibus ardorem ac siccitatem excitent, unde sinus oritur, ut multum vini capere valeant; Atque ut student calicibus epotandis, vacantes potibus, & dante symbola.

Prou. 23.

Sequentia
Ebricitate
tormenta.

Qui huius delectationis dolores pedissequi? stomachi distentio, capitis vertigo, nausea, vomitus, mentis ac sensuum alienatio. Taceo infinitos morbos, pretereo eternas inferni poenas, ac flagella, quorum quaedam saltem, si antea quam vinum degustasset, quis experiri debuisset, nec vi adhibita, ad bibendum immodice, impelli potuisset, quod etiam Comicus quidam Græcus aduertit.

Interprete
Henrico
Stephano
in Sententia.

*Si factus esset antequam quis Ebrius,
Caput granare iam soleret crapula,
Potare nemo vellet vnquam largius,
Pœnam sed istam se manere, haud cozzitans,
Ad pocula avidus est, meraca, quilibet.*

3. Tristia.

Verum nihil ista temulentos morantur, ubi dolor abierit, illicò ad antiquam reditur Syluam, iuxta illud Ouidij.

*At nunc tanta meo comes est insania morbo.
Saxa memor refero rursus ad iccta pedem.*

Apud Sto-
be. ser. 18.
de incon-
tinentia.

Quid hinc emolumentum? Antisthenem audi, *Friv-
tiones ac voluptates que non per ianuas ingrediuntur,
opus habent aut sectione, aut helleborismo, aut fame ma-
cerari, ut malas poenas luat illa ingurgitatio, quam bre-
uissime voluptatis gratia admisimus.*

Certe

Certè magno hæc delicias emit, qui cum iis au-
 starij loco, gehennam sibi comparat, nec magni fa-
 cturam suam, qui mauult eam ad æterna suppli-
 cia condemnare, quàm leuicplam aliquam volup-
 tualam amittere. Quæ hæc dementia? primum vt
 vides, omnis ea suauitas Temulentie, infinitam pro-
 pè coniunctam habet amaritudinem. Quin imò si
 quod non est, eam faciamus merum, mel ac Saccha-
 rum, quam fugax est? Quàm breuis? quàm exiguo
 durat momento? duret verò etiam centum aut du-
 centos annos, quantulū hi sunt præ illa cruciatuum
 infinitate? Preclare D. Ioan. Chrysoſt. *Infantum esse* *Ebri. 5.*
etiam, qui vt semel iucundo somnio frui possit, per totum *ad Thco.*
vita tempus se grauissimis cruciatibus torquendum of-
ferat. Vos id facitis ò temulenti, imo non solum to-
 tius vite, sed intolerabiles vobis, atq; perpetuos cru-
 ciatus conciliatis. Quod vtrinq; , mentis ac cogita-
 tionum statera iuste ponderatum, efficacissimum
 erit, ad Ebrietatem euiciendam, remedium.

CAPVT XX.

Remedium VI.

Perennis ac cœlestis illius conuiuij meditatio.

Non absq; graui, atq; vrgenti causa, existiman-
 dum, Prophetam Ioëlem ita serio inclamasse *Ioel. 1.*
 Ebrios. *Expergiscimini Ebrij, & flete, & ululate,*
omnes qui bibitis vinum in dulcedine, Expergiscimini,
inquit, è veterno illo quem crapula vobis peperit,
& fletibus atque lamentis, vestras deplorate cala-
mitates, qui bibitis vinum in dulcedine, qui pro tam
fugaci delectatiuncula, æternum illud & omni vo-
 lupta-

luptate, affatim atq; copiose repletum conuiuium, amittitis. *Expergiscimini*, mentis excitando cogitationes, ad expendendum, quanta sit vestra vecordia. Aliud vos manebat conuiuium, alia cœna, quam æternus ille paterfamilias lautissimè instruxit, in qua filius eius transiens ministrabit conuiuiis, & eundem quo ipse fruitur potum, atque Epulas illis apponet. *Ego, inquit, dispono vobis, sicut disposuit mihi pater, & edatis & bibatis super mensam meam; in regno meo.* Opi parum hoc, ac splendidum conuiuium, venditis, perditis, transitoria voluptate, quæ instar fumæ euanescit, in ictu oculi, in momento. Quæ hæc vesania? Quis furor? Quæ amentia? Illud perenne conuiuium, quo accumbentes, diuinæ voluptatis torrente iucundissimo potantur, tam temerè negligere? tam caducæ ac friuolæ rei postponere? An voluptatis illius æternæ te fugit magnitudo?

*Luce. 22.
Cœlestis
conuiuij
neglectus.*

Psal. 35.

*Locus per-
rennis illi-
us conui-
uij.*

Si *Domum* respicis, si palatium, vbi conuiuium istud æuiternum instituetur, quàm *locus* ille decorus, quàm fulgidus, quàm splendidus, quàm omnium iucundissimarum rerum ac preciosissimæ suppelletilis copia affluens? Dei namq; sedes ac regia, cœlum, non fictè ostendit exterius pulchritudinem solis, lunæ ac stellarum reliquarum, quam interiù non millies contineat. Omnis à Deo procul abest fictio, fucus omnis & simulatio. Illustratur palatium illud lumine gloriæ, ornatur ab ipso Deo, ab Angelis & omnibus electis, vt elegantissimis quibusdam peristromatibus & aulæis. Portæ nitent margaritis, auro fulget pavementum, parietes è saphyro, smaragdo, carbunculo, aliisque præstantissimis gemmis splendescunt.

*Dapes illi-
us conuiuij.* Si *Dapes* & *fercula* consideres, diuina tibi apponitur essentia, cuius contemplatione, ac fruitione, satia-

frabitur anima tua, & sic potabitur copiose, vt in g-
 uernum amplius, nec fitiat, nec esuriat, pretiosum
 nihilominus illud ferculum iugiter degustet, ac
 vinum delicatissimum diuini amoris, perpetuo
 libet.

Si *voluptatis magnitudinem* intueris, tam illa est *Voluptates*
 ampla, tam immensa, vt nec oculus eam viderit, nec *illinc hau-*
 auris audiuerit, neq; in cor hominis vllius ascende- *ste.*
 rit. Nam si Sancti Martyres, qui voluptatem illam in
 hac vita solum pitissauerant, vt ita loquar, tot ac tan-
 ta tormenta, eius incensi desiderio, lubentissimè su-
 stinuerunt, vt substratos pedibus carbones, ceu a-
 mœnissimas rosas, persæpè calcarent, quantum de-
 lectabit in affecuta re, quod adeo recreabat in futu-
 ra spe? Si tantum poterat, Arrha voluptatis, diui-
 na inquam gratia, sanctis hic collata; quando plus
 valebit eius plenissima atque superfluentissima so-
 lutio?

Si *voluptatum* perpendis *multiplicem copiam*, nihil *Volupta-*
 erit in corpore tuo, nihil in anima tua, quod ea non *tum mul-*
 perfundetur, modo sibi conuenienti. Ibi erit florida *tiplicitas.*
 iuuentus sine morosa senectute, fortitudo sine de-
 bilitate, satietas sine fastidio, libertas sine seruitute,
 pulchritudo sine deformitate; impassibilitas sine
 pœnalitate; pax sine omni perturbatione; abundan-
 tia sine omni indigentia; securitas sine omni timo-
 re: Cognitio sine omni ignorantia; omnia inquam
 sine defectu.

Si *Societatem conuiuorum* contemplaris, quinam *Conuiuia-*
 illi? Christus Iesus Dei filius, tuæ salutis assertor ac *rum socie-*
 vindex; Beatissima eius mater, sancti omnes Patri- *tas.*
 archæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores,
 virgines, viduæ, omnes deniq; electi, quos Deus pa-
 ter, ab æterno *prædestinavit, conformes fieri imagines Rom, 8.*
filij sui. Aperi

Aperiergò iam nunc, ò Temulente, cordis tui oculos, ac vide, num cœlo popinâ, num illecebre momentaneæ, in omne ævum duraturas, perennes atq; incredibiles voluptates, num pauculorum scurrarum ac sympotarum commercio, cœlestem illam Societatem, deceat commutare.

Repulsa fri- uole excu- satiuncu- læ. Atqui ego id non faxo inquis: faceſſat hæc à me procul cogitatio, nolim tam omnis rationis ac ſenſus expers haberi. Et quid ni faxis? En D. Hieronimû te conuincentem, atq; huius tuæ vecordiæ te con-

Hieron. in Epiſt. arguentem. *Difficile imò impoſſibile eſt, vt præſentibus quis, & futuris fruatur bonis, vt hic ventrem, & illic mentem impleat, & de delitiis tranſeat ad delicias.*

Æterni conuiuij ractura. Reſiſce ergo, & ſi cœnam illam appetis, non te hic ingurgites, non te hic repleas, in prandio huius mundi. Aut cœnam illic diuinę perennitatis, aut hic prandiũ ſœdę voluptatis, oportet vt omittas. Vtrumque ſimul vix ſtabit, Hinc iſidorus, *Cui eſt abundantis*

Lib. 2. de ſummo bono cap. 42. *Epularum ac vini, ardentis diuitis attendat ſupplicium, cuius tanta in inferno, inter ignes erat inopia, quanta hic Epularum ac potus copia fuit. In hoc enim ſæculo eſſare ac ſitire noluit, propterea inter flammas ſitiens guttulam aque quaſiuit, nec habere meruit. Minatur id omnib;*

Iſaiæ. 65. *temulentis ipſe Dominus per Prophetam. Ecce ſerui mei comedent, & vos eſurietis; Ecce ſerui mei bibent, & vos ſitietis. Ecce ſerui mei letabuntur, & vos confundemini: Ecce ſerui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos cum contritione cordis ululabitis. Quid cauſa? tanta erit fitis veſtra, tam ardens, tam æſtuans, vt ſi-
Iob. 40. *duciam deſideriumq; ſitis habituri, vt Iordanis fluat in ora, nec guttulam miſeri poteritis nanciſci.**

Quocirca, cœleſtium memores epularum diuiniffimiq; Nectaris & Ambroſiæ non ita temerè, libidinè-

inibus vini, vos inescari finite, ne à summa illa iu-
 unditate exclusi, perpetuis vos calamitatibus atq;
 miseris implicetis. Quin potius, omni telorum ge-
 nere, cominus atq; eminus, Temulentia vitium op-
 pugnat, ac bonis auspiciis tandem expugnat.

CAPVT XXI.

Remedium VI.

Fuga potatorum.

Ordine hoc vltimum esto Temulentie remedi-
 um, at necessitate arx aliorum & caput, quo
 absente, quidquid laboris impendatur, impossibilia
 captabis, hydrā secabis. Nam si vt Aristoteles inquit,
 οὐλοῖς πρὸς κολοῖον ἰζάει, Graculus semper Gra-
 culo asidet. Si Temulentus temulento conuersatur,
 quantumcunq; sobrietatis cultum induxerit animo,
 facili negotio ad superfluum potum iterum indu-
 cetur, atq; ita Penelopes telam texet.

Vnde Dauid; cum sancto sanctus eris, & cum viro
 innocente, innocens eris, & cū electo electus eris, & cum
 peruerso peruerteris. Et Salomon. Qui cum sapientibus
 graditur, sapiens erit, amicus stultorum similis efficietur.
 Et in Ecclesiastico Qui tetigerit picem, inquinabitur
 ab ea, & qui communicauerit superbo, induet superbiā.
 Et D. Paulus. Modicum fermentū totā massam corrumpit.

Animaduersum id quoq; à sanctis patribus. vnde
 Gregorius. Infirmi debent vitare societatem prauo-
 rum, ne mala quæ frequenter aspiciunt, & corrigere non
 valent, delectentur imitari. Et S. Ioan. Chrylost. Rerum
 natura sic est, vt quoties bonus malo coniungitur, non ex
 bono malus melioretur, sed ex malo bonus contaminetur.

In Rhetor.
 Et li. 8.
 moral.

Noxæ con-
 uersationis
 cum homi-
 nibus per-
 ditū.

Psalm. 77.
 Prou. 13.
 Eccl. 13.
 1. Cor. 5.

Homi. 9. in
 Ezechiel.

Homil. 18.
 operis im-
 perfecti in
 Diuer-
 Matth.

Diuerſitas enim rerum, nunquam poteſt habere concordiam, & multos ſollicitat ſocietas nefanda.

Simile.

Aiunt quando duas teſtudines, neruis æqualiter diſtentiſ, ad eandem harmoniam concordaueris, pulſata alterius chorda, moueri ſimiliter, quæ ipſi in altera teſtudine concordat, eſi non tetigeris; cuius cauſſam, muſices periti, ponunt neruorum conuenientiam. Ita planè ſocietas, vel cum uirtuoſis, vel cum flagitioſis, tum ad uirtutem, tum ad uitiũ, ſola morum imitatione, eſi aliud incentiuum non addideris, plurimum habet momenti,

Erasm.

Adag. Chilian. 1. Centur. 1.

Quod & Pythagoram illa ueteri parcemia notaſe uolunt: μή γεύεσθαι τῶν μελανέσων -- *ne gultaueris ex iis quibus nigra eſt cauda, ne iis te adiungas, apud quos uirtus, apud quos ſobrietas exulat.* Et Poeta græcus.

Theog. in ſenten.

Αἰχρόν τοι μεθύοντα παρ' αὐδ' ἔξει νήφειν

Αἰχρόν δ' εἰ νήφων παρ' μεθύσει μύνη.

Turpe eſt uirum Ebrium apud ſobrios eſſe.

Turpe item ſi ſobrius cum ebriis fuerit.

Inuenalis Satyra, 2.

Cur turpe? cur malum? cur uetitum, eſſe ſobrium cum Ebriis? cauſſam indicat Satyricus

Dedit hæc contagio labem,

Et dabit in plures: ſicut grex totus in agris,

Vnius ſcabie cadit, & prurigine porci;

Vuaq; contacta liuorem ducit ab uua.

Aſpice quid faciunt commercia.

Velis ergò remiſſe, & Iouis quod aiunt quadrigis, fugienda ſobrietatis amatori, temulentorum ſocietas, ni ad uolutabrum, ſus lota, propediem redire uelis.

Quod ſi tibi ſocietatis nimium appetenti, abſque aliorum conuerſatione, moleſtum ſit vitam degere, & hic tibi laxantur frænæ libertatis, ſobrios, atque Ebrios

vnquam? Et si verò culpam sibi nullam temulentia sua conflauerit, tamen eam, nec inultam tulit, nam quod ei nunquam aliàs contigerat, mente alienatus, ac sopore graui pressus, in tabernaculo suo nudus conspicitur, à iuniori filio ludibrio habetur, atque vanissimè irridetur. Hanc tu nullam temulentiam illatam noxam dixens? quæ tamen culpa vacaret, atque ideo à nemine fuerit ipse reprehensus, pœnæ tamè exors non fuit, ut inebriatus, Ebrietatem, etiam absque vlla culpa contractam damno tamen, ac periculis non esse immunem.

Varie sententiae de Temulentia Loth.

Loth verò, qui omninò excusari possit, vix video cum ea in re ipsos quoque S. Patres, diuinarum scripturarum S. spiritu illuminatos commentatores, videri anticipiti sententia distractos. Quidam ex parte, quos omninò excusant; alij omninò ei vitio temulentiam illam vertunt. Quamobrem, operæ precium facturus videor, si quibusdam ipsorummet adductis testimoniis, huic rei lucem aliquam attulerò. Inter eos qui minus agunt, excusando, primus occurrit Ioan. Chrysostomus. is ita scribit. *Loth Ebrius factus est, non ex nimio vini amore, sed quia paulò largius bibit, non quidem ex incontinentia, sed ut leniret ac mitigaret tristitiam atque animi egritudinem, tam suam quam filiarum, ob bonorum amissionem, et cognatorum, amicorumque, atque uxoris interitum, et ob presentem solitudinem et penuriam perierat omnium.* Procopius item Gazæus in hunc modum loquitur. *Verum, Ebrietas Lothi imputatur calamitatis quæ afflixit omnem Sodomitarum gentem, quam impatientius senex ille, quasi quadam commiseratione tulit, ut eum facilius prostrauerit vinum, nec mirum id apud me, si sciat quis vbertim, ac superbibat deinde vini vel modicum, facilius multò inebriabitur, quam quiuis alius.* Quia caput, ad excipiendos vini fumos, lahymentorumque plurimum disponitur, Et iterum alio in loco

Comment. in Gen. c. 19.

Verum, Ebrietas Lothi imputatur calamitatis quæ afflixit omnem Sodomitarum gentem, quam impatientius senex ille, quasi quadam commiseratione tulit, ut eum facilius prostrauerit vinum, nec mirum id apud me, si sciat quis vbertim, ac superbibat deinde vini vel modicum, facilius multò inebriabitur, quam quiuis alius. Quia caput, ad excipiendos vini fumos, lahymentorumque plurimum disponitur, Et iterum alio in loco

Verum quæstio oritur ac moueri potest, quæ causâ impu-
 rit Loth, qui vini virtutem præcognitâ habebat, vt E-
 brietati operam dederit? Forſitan (vt reſponſum detur)
 largius merum ingurgitauerat, vt abigeret triſtitiam &
 natum, quem ex illa calamitate acceperat, & ſic vino ſe-
 metipſum nonnihil conſolatus eſt.

In caput
9. Gen.

Theodoretus partim incuſat partim excuſat. E-
 brietas inquit Loth, nonnullâ habet reprehensionē, venia
 rationem temperatâ, ſiquidē per quâm egrè ferens & anxi-

Quæſt. 69.
in Gen.

us, ſe omnibus ſimul bonis, ſua etiâ vxore ſpoliatum eſſe,
 vino animi ægri tudinem ſolabatur. Nec cum filia illi vi-
 num largius ſunderent, quid filia ſtruerent, ac molirentur,
 intelligebat, ſed ad leniendam mitigandamq; triſtiti-

L. 22. Con-
tra Fau-
ſtum. 43.

am, id fieri ab illis, ſuſpicabatur. In altero extremo eſt
 D. Auguſt. Omnem excuſationis pretextum reii-
 cius. Hæc eius ſunt verba. Culpandus eſt Loth, nõ quan-
 tum ille inceſtus, ſed quantum illa Ebrietas merebatur.

Nam Ebrietatē, & lex æterna condemnat, quæ cibum &
 potum ſecundum ordinem naturalem, nõ niſi gratia con-
 ſeruanda ſalutis admittit. Quid enim cogebat, vt Loth, ſi-
 labus ſuis, crebra vina miſcentibus, aut fortasſe nõ mix-
 ta, crebro porrigentibus, conſentiret ac crederet? An per
 hoc filias, nimirum triſtitiã ſingentes, ita voluit conſo-
 lari, vt illius deſtitutionis, & materni luclūs dolor, de
 cogitatione mentis ebræ fugaretur, etiam ipſas tantun-
 dem bibere exiſtimans, & aliqua fraude agentes, ne bibe-
 rent? Veruntamen, etiâ talem triſtibus ſuis adhibere con-
 ſolationē, quomodo virum iuſtum decuerit non videmus.

Homil. 5.
in Genes.

Hæc Auguſt. Idē ſentit Origenes de caſu iſto ſic di-
 ſputas. Audite & cauete, O vos, quibus Ebrietas nõ in
 crimine, ſed in vſu eſt. Decepit Loth Ebrietas, quæ Sodoma
 non deſeperat. Vritur Ebrius flammis mulierum, quem

Lib. 1. de
Abraham.

Sobrium sulphurea flamma nõ attigerat. Et S. Ambrosius: Discamus hinc, vitandam Ebrietatem, per quam crimina cauere non possumus. Nam quæ sobrii cauemus, per Ebrietatem ignorâtes committimus. Parum est, quod ea inflammat libidines, & accendit cupiditates corporis: ipsam quoque mentem subruit, & animum capiti, & sensum extorquet. Nesciunt quid loquantur, qui nimio indulgent vino, & iacent sepulti: Ideoque si qua per vinum deliquerint, apud sapientes Iudices venia quidem facta donantur, sed leuitatis notantur auctores: Quanta ipsa deformitas, vt soluantur vires, incessus vacillet. Multi se fortes putant, nunquid fortiores quàm Lotus? Num continentiores quàm Noë? Non vtique vitia Patriarcharum Scriptura exposuit, quos victos vino legimus, sed vt tu disceres, quid caueres. Ille nudus iacuit. Iste filiarum errori paruit. Et Noë iustus deceptus est, quia vini vis adhuc ignorabatur, sed in illo instructus es, ne tu ignorares. Loth filiabus se credidit, & per seueritatem madidam, vino solutus, commisit incestum ignarus. Tu sic bibe ne capiaris. Instruant nos Patriarchæ, non solum docentes, sed etiam errantes. Ideo iteratam est exemplum ebrietatis, vt confirmaretur magisterina cautionis. Hęc Ambrosius.

Loco cita-
to.

Adestum ergò, qui hoc pallio tuam integritatem. Quid hinc effugii? Quid præsidii capies? Imò, & maioris te culpæ reum faciunt, hæc exempla. Et vt S. Ambrosii verbis utar: Illis instructus es vt tu ignorares, tam abominabile peccatum, & omnis mali fontem atq; scaturiginem, esse temulentiam,

CAPVT XXIII.

Temulentorum effugium secundum ex illo Ioan.

2. Et cum inebriati fuerint.

Christus, inquit, in nuptiis Canæ Galileæ, vinum optimum ex aqua produxit, quo, vt Evangelicus textus aperte confirmat, conuiuæ inebriarentur. Cur ergo sit uideò abominanda Ebrietas? cur ita magnoperè homini Christiano fugienda?

Obiectio
secunda.
Ioann. 2.

Responsio.

Aranæ telas hinc textitis, ô Temulenti. Nō legitur ibi Christus vllius Ebrietatis auctor. Omnis homo, inquit Scriptura, primū vinū bonum ponit, & cum inebriati fuerint, tūc id quod deteri⁹ est. En illud inebriari non ad Christū vllō modo, sed ad alios homines relatiū. Quid hinc ergo causæ tuæ fauoris cōcilias? Deinde, si verbum illud inebriari, in animo tuo scandalī scrupulum gignit, haud magno negotio is eximitur. Noueris itaque, inebriandi verbum, in Scriptura sacra, non semper veram vini Ebrietatem designare, sed sæpenumero sufficientem vini satietatem importare. An hunc explicandi sensum ex meo finxerim cerebro? Iniuria id tibi de me persuades. En D. Ioann. Chrysosto. præclarissimum scripturarum interpretem, apertis verbis id confirmantem. Ebrietatis nomen, charissime, in sacra Scriptura, non vbique de Temulentia dictum est, sed & satietatem significat. Audi Dauid dicentem. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, hoc est, implebuntur. Huic sententię suffragatur quoq; Procopius. Inebriari, in sacra scriptura sumitur, pro flagrare, aut incallescere vino, nō autē pro nimio vini excessu. Cōfirmat id Philo Iudæus ex græco

Solutio.

Homil. 28.
in Gen. c. 9.

Commēt.
in Gen. c. 9.

P 3 ver-

Libro de
plantar.
Noë circa
finem.

verbo μεθύειν, quod inebriari significat. Atque hæc eius verba. Constat veteres Ethnicos, post sacrificia solitos, largiori se aliquantulum vino reficere, modicè tamè atque intra Temperantia fines. Ex hoc more, natam aiunt vocem μεθύειν, quasi μετὰ τὸ θύειν — quia post sacra demùm, prisca indulgebant poculis. Et paulò inferiorius: Sunt & quidam qui putant, huic rei non ideo tantum datum illud nomen, quia soleat sequi post sacra, sed potius ἀπὸ τῆς μεθέουσι, id est, a remissione animi. Nam relaxatur rectè sapientium ratio, ad fruendum tranquillitate, hilaritateq; & fit vir sapiens, vino maceratus, seipso suavior. Vident' itaq; tam græcū μεθύειν, quam latinum inebriari, non Temulentiam, sed vini temperatam saturitatem, denotare. Quare & hic aërem verberasti.

CAPVT XXIV.

Ser. 222. de
Temp. qui
est secundus
de Ebrietate
vitanda.
Obiectio
tertia ex
D. Augusti-
ano.

Temulentorum effugium tertium à Dino Augustino reiectum.

Solent, inquit S. Augustinus, Ebriosis ira se excusare, ut dicant, persona potens me coëgit, ut amplius, quam satis est, biberem, & in conuiuio Regis non potui aliud facere. Quasi dicere quis velit; Ergo Ebrietatis culpam non in me, sed eum, à quo ad potum inductus fui, reuice.

Responsio.

Solutio ex
eodem D.
August.

Ad excusandas excusationes in peccatis, inquit Augustinus, ista prætendimus; & quod implere nolumus, non potuisse nos dicimus. Nolle in culpa est nostra; & non posse prætenditur. Etiam si ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: aut bibas aut morieris; Melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per Ebrietatē anima moreretur.

sed

ad excusatio ista falsò obiicitur. Ipsi enim Reges, & quicumque sunt alii potentes, quia Deo propitio & Christiani sunt, & prudentes, & sobrii, & toto corde Deum amantes, si te viderent desinisse, vt eis non acquiescas, pro timore Dei inebriari, si tibi sub hora videantur irasci, postea vero & te in grandi admiratione suspiciunt, dicentes: Quantum cum illo egimus, quantis eum minis & terroribus fatigauimus, & tamen nunquam eum à sobrietate separare potuimus. Nam & Deus, qui te videt, ob eius amorem inebriari non velle, ipse tibi gratiam, etiam illorum dabit, qui te vt plus biberes, videbantur hortari & cogere. Nemo dicat fratres charissimi, quod in istis temporibus Martyres non sunt: quotidie Martyres fiunt. Martyr enim, testis interpretatur. Quicumque ergò pro veritate testimonium dederit, & omnes causas cum iustitia iudicauerit, quidquid pro testimonio veritatis, aut iustitia pertulerit, totum ei Dominus pro Martyrio computabit. At sic & ille qui Ebrietati resistit, si cum Dei adiutorio persistere voluerit, & pro ipsa ille aliquas pertulerit tribulationes, omnia ei Dominus ad Martyrii gloriam reputabit. Quibus D. Augustini verbis, quid ad sobrietatis studium, in Temulentorum animis excitandum, accommodatius dici potuisset? Quid efficacius ad confirmandos eos, qui huius virtutis cultui, se iam pridem totos addixerunt? Vtinam verò, vt hæc sermò à sancto patre dicta sunt, ita à nobis quoque sermò excepta forent.

Hic velim sibi eos præsentem esse, atque costare animo quæne Magnatù gratiam amittat, bibunt vsque ad ratiū, plus quàm capere possint, quasi non stomachum, sed ingentem amphoram, ventri inclusam, gestarent. Fallax hæc & vana est gratia: imò non gratia, sed suimet odiū potius. Vitiū vbiq; & omnibus,

ipsis etiam vitiosis, tædium adfert; at virtus, inimicos suos quoque laudatores habet. Sic Daniel in Babilonia, & Iudith apud Holofernem temperantiam seruantes, gratia tamen maxima ille apud Regem, hæc apud Ducem pollebant. Hoc certū habet, Deus, ob cuius honorem abstines, dabit id tibi, vt inuenias gratiam in oculis, seu amici potentis, seu aliorum quorumcunq;, quorum offensiones metuis, quod te non inebriaris cum aliis.

CAPVT XXV.

Temulentorum effugium quartum ab eodem Diuo Augustino explosum.

Serm. 237. *de Temp. qui est 1. de Ebrietat. Obiectio quarta iterum à Diuo Augustino.* Sed illi, ait idem, qui Ebriosis esse volunt, miserabiliter se excusare conantur, dicentes: ingratum habeo amicū meum, si quoties illum ad conuiuium vocaueo, potum ei quantum voluerit ipse non dedit. Ergo, (vult indubitata sequela concludere quasi) vt ei amorem meum ostendam, vt eum liberaliter habeam, vt humaniter tractē, licebit largiori vino excipere, q̄ à me ni fiat, pessimè forsā est accepturus, & amicitia iura dissoluturus.

Responsio.

Solutio ex eodem.

Contra prætextum hunc friuolum, sic iteratò loquitur, S. Augustinus. Non sit tibi amicus qui te Deo vult facere inimicū; qui & tuus, & suus est inimicus. Si & te, & eum inebriaueris, habebis hominem amicum, habebis Deum inimicum. Et ideò sapienter considera, si iustum sit, vt te à Deo separet, dum te Ebrioso coniungis. Ad extremum tu eum noli adiurare, noli cogere, sed in potestate illius dimitte, vt quantum sibi placuerit, bibat: Et si sese inebriare voluerit, vel solus pereat, & non ambo pereatis.

Qua

Qua doctrina, non video, quid huic seculo con-
venientius dici possit; ubi nemo putat amicum à se
liberaliter ac benevole habitum, quem non vino ad-
firmum ingurgitauerit. Quæ verò hæc est demen-
tia? quis error? an hoc amicitia mutua, non solum
graves corporis dolores ac morbos, amico inferre,
sed & illud, quo solo amicus est, rationis scilicet v-
sum, ei adimere? Atqui hæc non intendimus inquis,
id nobis propositum, cum exhilarare, vt frontem ex-
porrigat, vt animum curis vacuum recreet, vt læti-
tudine aliquantisper honestæ vacet.

*Doctrina
huic seculo
aptissima.*

*Tacite
obiectionis
solutio.*

Quin age, si hic tuus est animus, liberum ei per-
mitte, vt ipse quantum satis est bibat; experieris
haud dubie, moderato mero perfusum, honestæ læ-
titudinis propius accessurum, quam si, ad copiosè af-
fluenterque potandum, impellas, vnde planè sen-
sus omnis, ac mentis impos, instar trunci eua-
dat.

*Nota confi-
lium.*

Si insignis nostra Germanorum natio, hanc non
satis laudatam temperantia consuetudinem, suis pro-
prium efficere conuiuiis inciperet, haud quaquam
dubito, quin prisca illa antiquorum Teutonum
virtus, & toti orbi conspicuum militare robur,
maiori saltem ex parte, sint reuictura. At dum
hoc non potest impetrari, iacent proò dolor omnia,
dolendo squalore tenebrisq; sepulta. Sed à lamen-
tationibus ad alia deflectendum.

CAPVT XXVI.

*Temulentorum effugium quintum è Seneca mu-
tyatum.*

Lvcivs Annæus Seneca, vir è gentilitate, si vllus
alius Christianismo proximus, Ebrietatem de-
fendit, eamque viro bono conuenire adstruit, atq;
P 5 hæc

*Obiectio
quinta.
lib. 12. Ep.
84. ad Lu-
cillum.*

Lib. 12. E-
pist 84. ad
Lucilium.

Exempla
Ebriosorum
qui bene
Repub.
gessere.

hec eius verba sunt: *Falsum est, ei qui soleat Ebrius fieri, nunquam committi posse tuto sermonem secretum. Cogita enim quam multis militibus, non semper sobrius, & Imperator & tribunus, & centurio, tacenda mandauerint. Et inferius paulo: Lucius Piso, urbis custos, Ebrius ex quo semel factus fuit, maiorem partem noctis in conuiuio exigebat, usque in horam sextam dormiebat, hoc erat eius matutinum. Officium tamen suum, quo tutela urbis continebatur, diligentissime administravit. Hinc & Diuus Augustus dedit secreta mandata, cum illum proponeret Thracie, quam perdomuit. Et Tiberius proficiscens in Campaniam, cum multa in urbe suspecta relinqueret, & inuisa, puto, quia illi bene cesserat Pisonis Ebrietas, postea Cossium fecit urbis prefectum, virum grauem, moderatum, sedmersum vino & madetem ad id, ut ex Senatu aliquando, in quem e conuiuio venerat, oppressus inexcitabili somno, tolleretur, Huic tamen Tiberius multa sua manu scripsit, quae committenda, ne ministris quidem suis, iudicabat. Nullum Cossio aut priuatum, aut publicum secretum elapsum est. Itaque declamationes istas de medio remoueamus. Non est animus in sua potestate, Ebrietate denictus. Huc usque Seneca. Quibus verbis quis non intelligat eum Ebrietatis patrocinium acerrime tuendum suscepisse? quam & ab omni probro vindicat, & iis qui cum laude in Re-publica versantur, non indecoram probat. Quare iniqui sunt rerum aestimatores, ipso Seneca iudice, qui eam omnino ab hominum consuetudine profligandam volunt.*

Solutio.

Solutio.

Planè non esse mentem Senecæ viri doctissimi ac sapientissimi Ebrietatis partes tueri atque propugnare,

re, constat apertissimè ex contextu totius Episto-
 læ qua verba pro temulentis adducta, sunt excer-
 pta. Vt quid ergò laudat Ebrios? Cur eos cum fru-
 ctu Rempublicam gessisse docet? En tibi, quem col-
 limata illa verba, petūt scopum. Volebat Zeno Phi-
 losophus, ex eo solo capite damnandam, atq; ex ho-
 minum more ablegandā esse Ebrietatem, quod nul-
 lum secretum sit, vbi regnat Ebrietas. Hoc Zenonis
 fundamentum, vt euertat Seneca, probat, non ex eo
 præcisè reprobandam, cum aliquando secretum in
 Ebrietate sit repertum, quod allegatis Lucii Pisonis,
 & Cossi exemplis, planum fecit: sed ideò, quia ianu-
 am aperiat vitiis omnibus, & ipsa per se turpissimū
 fit vitiū. Ipsiusmet Senecæ verba pōderate: *Interim, Loco præ-*
 inquit, si hoc colligere vis, O Zeno, virū bonū non debere *allegato.*
 ebriū fieri, cur syllogismis agis? cur argumento ita debili,
 tuam opinionem adstruis? Ebrio secretum nemo commit-
 tit, viro autem bono committit. Ergò vir bonus non erit
 ebrius. Hoc enim argumentum tuum nihil concludit, ve-
 luti nec istud ei simile; dormienti nemo secretum commit-
 tit, viro autem bono committit. Ergò vir bonus non dor-
 mit; quid hac argumentandi norma euincis? Aliis vten-
 dum præsidium rationum. Dic quàm turpe sit, plus sibi in-
 gere, quàm capiat; & stomachi sui non nosse mensu-
 ram, & quàm multa Ebrii faciant, de quibus sobrii eru-
 bescant: nihil aliud esse Ebrietatem, quàm voluntariam
 insaniam. Refer Alexandri Macedonis exemplū, qui Cli-
 tum charissimū sibi, & fidissimum, inter epulas transfo-
 dit, & intellecto facinore, mori voluit. Certè eruit omne
 vitium Ebrietas, & incendit & detegit; obstantem malis
 recundiam remouet; vbi possedit animum nimia vis
 vni, quicquid mali latebat, emergit. Quid plura? Tan-
 tum habet, vt Seneca defédat Ebrietatē, cum nihil vn-
 quam acrius fuerit insectatus.] Ad

Quid verè Seneca de Ebrietate sentiat. Ad quid enim verba quæ ibi subdit? *Non facit Ebrietas vitia, sed protrahit. Tunc libidinosus, nec cubiculum quidem expectat, sed cupiditatibus suis, quantum poterint, sine dilatione permittit, tunc impudicus morbum profitetur, ac publicat, tunc petulans non manum non linguam continet. Crescit insolenti superbia, crudelitas scævo, malignitas liuido, omne vitium detegitur & prodit.*

Antoniij ebriosis crudelitas. Et ne omnia, quibus Ebrietatem Seneca profcindit isthic apponendo, tædium adferam legentibus, claudam cuiusmet ad calcem epistolæ annexis verbis. *Marcum Antonium magnum virum, & ingenij nobilissimum, quæ alia res perdidit, & in externos mores ac vitia, non Romana traiecit, quam Ebrietas? Nec minor vino Cleopatrae amor. Hæc illum res hostem Reipublicæ, hæc hostibus suis imparem reddidit, hæc crudelem fecit, cum capta principum ciuitatis, cœnanti referrentur, cum inter præparatissimas Epulas, luxusq; regales, ora manusq; prescriptorum recognosceret, cum vino grauis, sitiret tamen sanguinem. Intolerabile erat, quod Ebrius faciebat, si Ebrius faceret: quanto intolerabilius, quod hæc ipsa in Ebrietate faciebat? ferè vinolentiam crudelitas sequitur: Vallatur enim, & exasperatur sanitas mentis, quemadmodum difficiles faciunt oculos, diutini morbi, etiam ad minimam radij solis offensionem. Ita Ebrietates contumace efferant animos. Dic ergo, quare sapiens non debeat Ebrius fieri, deformitatem rei, & importunitatē ostende non rebus, sed verbis, quod facillimum est. Huc vsq; Seneca. Eat nunc qui volet, atq; ab ipso suæ inuolucrū temulentia commo-*
datum postulet.

CAPVT XXVII.

Temulentorum effugium sextum ab improba
vulgi de osoribus nimij vini opinione.

Q*u*is se non audet inebriare, aiunt, vir bonus non
habeatur: Nam aut scelus aliquod designauit, aut
adhuc patrabit, nec ingenui candidiue, sed impotentis est
animi: Cur hoc? Nam sibi tantum non audet fidere, vt
largiusculè semel poritet, timens, ne flagitia in animo la-
tentia, foras prodar. Quid inde? Temulentiam generosi
animi indicium.

Obiectio 6.

Responso.

Egregium sane vinosi animi Indicium, quo, quid
peruerfius ab ipso diabolo, ad sobrietatem infestan-
dam, effingi potuiffet? An generosa mentis index,
ita se mero proluere, vt amiffa hominis consuetudi-
ne, ac moribus, in bestiam planè degeneres? Quod
candoris argumentum, rixas ciere, pugnas mouere,
tam in suam, quàm aliorum perniciè, abditissima,
ac secretissima quæq; propalare? Quæ ingenuitatis
nota, humana pariter omnia ac diuina iura violare?
Contra verò, quod impotentis animi signū, ita vini
appetentiam, fræno quasi rationis coërcere, atque
moderari, vt sobrietatis cancellos nunquam transi-
liat? An non tu potius impotens criminandus ve-
nis, vt potè, qui tam turpiter à vini libidine vincaris?
An non tu æquiori iure, bonorum è virorum albo
expungendus, qui omnem honestatis pulchritudi-
nem, proculà te abieceris? Standum ergò potius
ab illorum partibus, qui ab honesto ac probò viro
Temulentiam abesse volunt.

Solutio:

Μὰ δ' ἴ' οὐ μὲν τοὶ μεθύειν, τὸν ἀνδρα ἕξει,
τὸν ἀγαθόν.

Sed inebriari non decet virum probum.

Hernippus
Comicus
Græcus.

Z67

Lib. 10. E-
pist. 84. ad
Lucil.

Zeno quoq; Stoicus docuit, teste Seneca, quod idē ipse affirmat, virum bonum, cane peius & angue, fugitare oportere Temulentiam: *Vult nos, inquit, ab Ebrietate deterrere, Zeno vir maximus, huius sectæ fortissima ac sanctissima conditor. Audi ergo quemadmodum colligit virum bonum, non futurum ebrium.*

Quocirca serpentinum hunc sibilum ne admittant, qui suavi semel sobrietatis iugo, humeros suos supposuere.

Obiectio
septima.

CAPVT XXVIII.

Temulentorum effugium septimum, ab iis deturum, qui sobrietatem amplexi, è viuis breui cessare.

EXPERIENTIA DOCTŪ persapè, eos, qui antea eximii atque inclyti potatores, totam vitam in lustris ac popinis triuerant, genioq; semper indulserant, quam primo vino nuncium remisserunt, paulatim vita defecisse, ac tandem breui, ante fatalem diem interiisse: qui in sua bibendi consuetudine si perrexissent, haud dubiè plurimos adhuc annos, incolumes superassent. Quare consultum non erit, vt qui Ebrietati ac cōmessationibus à teneris assueuere, ne in vitam suam crudeles euadant ac violenti, ad sobrietatis castra se transferant.

Solutio.

Responso.

Scilicet verò, si demus ita esse, vt narras, grauissimæ Dei offensæ, tot animæ incommotis, tot ruinis, tot iræ diuinæ, aduersus Ebrios comminationibus, vitæ seruatio corporalis, esset præferenda.

Sobrietas
in bona.

At nugæ sunt, quas affers: omnium medicorum communi decreto repugnat, sobrietate quenquam interfectū. Quin potius vno atq; communi ore docent,

ent, sobrietate, ad iucundè agendam vitam, nil melius, ad fugandas cerebri ac neruorum conuulsiones, vnde mille morbis occasio præbetur, nil efficacius, ad vitæ diuturnitatem assequendam, nil vtilius inquam repertum,

Cur ergò nonnulli inter viuos breui esse desierunt, quamprimum Ebriositate abiecta, sobrietatis necessitatem sibi indixerunt? Aut illorum suprema atq; definita à Deo vitæ dies vltima effluerat, quam nemo transgredi valet, aut, quia tunc extra salutis discrimen, in quo sunt omnes Ebriosi, reperiébantur, idèd à Deo sublati sunt, ne malitia, Ebrietatis denuò mutaret intellectum ipsorum; atque ita abiq; naufragio ad portum æternæ vitæ incolumes appulerunt. Quid malignus? quid inuidus Dæmon? ne plures hoc medio amittat, ne maior è faucibus præda sobrietate rapiatur, vt quos laqueis Temulentie irretitos tenet, non amittat, fingit, idèd mortuos, quod ad inimicam sibi, ac regni sui expugnatricem sobrietatem confugerint, & sub eius signis militare ceperint. At inquires, replicando consuetudine bibendi ita sum implicatus, vt nec sine sanitatis graui periculo, nec sine ingenti & arduo labore, ab ea desistere valeam. Quid ergò? An ab ea cessandum? an pergendum? si me audies, desiste, id tibi non erit admodum laboriosum, dammodò sancti Augustini consilio obsecutus fueris. Sicut per interualla dierum potum semper addèdo, & pocula poculis iungendo, ad hanc Ebrietatis immanitatem venisti, sic paulatim subtrahendo, ad sobrietatis lucem redeas. Istud .n. nõ erit, ab vno extremo ad alterum, repèna morphositas, nec funè abrumpet, nimiùm tendèdo, nec sanitati officiet, nec factu erit admodum difficile. Sed citata puluere q; aiut, sobrietatis palma potietur, vtcũq; est,

Quare nonnulli à temulentia desectes ad sobrietatē, breui facti concesserint? Sap. 4. Fraus Dæmonu.

Obiectio.

Responsio. Ser. 231. de Temp. qui est 1. de Ebrietate. Modus ab Ebrietate de, uersedn

est, quidquid potius pati, quàm in hac vesania perfistere oportet, quæ te haud dubiè à regno cœlorum excludet. Mentiri enim Spiritus sanctus non potest, qui *æternum* vae temulentis per sæpè minatur.

CAPVT XXIX.

Temulentorum effugium octauum, ab amicorum, ad potum argentium, instantia.

*Obiectio
Ostia.*

Non video, inquit Ebriosus, quomodo hominum benevolentiam aucupari possim, ac retinere nisi me ipsis accommodauero, nisi communem illorum viuendi normam, & ipse mihi proposuero. Ad Epulas inuitatus, non veniam? Anathema sum atq; ipsorum Peripsema. Veniam & æquales haustus recusem? Singularem criminantur: hypocritam appellant, vt qui Curium simulet, & aliàs fortè Bacchanalia viuat. Quid si precibus ad bibendum me fatigent? Annon vtique excusabor, ante quouis etiam rigidissimum tribunal, vbi me inebriauero, tanta victus importunitate?

Responsio.

Solutio.

Id tu videris. Alia seito de Ebrietate esse iudicia Dei, omnem excludentia excusationem; coram eo, non te hominum captata benevolentia, non illatus contemptus, non obiecta singularitas, non adhibita ad bibendum impulsoria preces, excusabunt. Nam si supplex etiam, vt potites rogatus, flecti te finas, an non impotentior te, quauis bruta bellua, ostendis? Asinum aut equum, quantiscunque precibus fatiges, in terram pronus corruas, cœlum atq; Acheronta moueas; plus dicam, verberibus compellas, vltra satietatem bestia illæ nunquam bibent, quidquid agas, Audiui olim, quoddam mihi huius rei Exemplum

Impotentia Temulentorum.

nam recenser, de ceruo quodam, domestico, ac ci-
curato, solebat is hero ad mensam accumbente, ce-
reuisiam porrectam sepius bibere, quadam die, cum
tantum haussisset, vt Ebrius effectus, in aceruo lig-
norum in area disperso, saltitans, crus alterum gra-
uiter sauciasset, nunquam deinceps, nec blanditiis
villis, nec plagis cogi potuit, ad cereuisiam degustan-
dam, sed semper aquam bibit. Et tu temulentus, to-
ties non vno crure, sed toto corpore, imò & mente
grauiter luxat⁹, atq; ad necè vulneratus, non respic-
es? bestie rationis palmam cedas? quàm hoc in-
dignum ingenuo sit homine, vt ego non dicam, res
ipsa satis contestatum facit.

Quid agam si per amicitiam & mutuum amorem
me adiuuent? si nihil aliud insonet, quàm preces vt
bibam? an acquiescam? non suadeo. què effugiam?
si aut bibendum aut abeundum? Hoc alterum po-
tus elige. sed si non liceat? Respondeo, quod quidam,
vt prudens in symposio quodam me audiente, a-
micis, rogando per omnes Deos, Deasq; ad potum
impellentibus, obiecit. Videmini, inquebat, O ami-
ci multum indigere stulto, si quidem ex me vestro
utimo, ac summè necessario amico, stultum facere
vultis. Alius quidã vir pius & religiosus, atq; in con-
uersatione mirè iocundus, cum importunissimè ab
amicis quibusdã, egregiis potatoribus, ingentia po-
cula præbentibus, ad potandũ incitaretur, ipse ve-
rò, tametsi multi cibi foret, ac sat multum panis co-
medere soleret, vini verò parũ caperet, hoc se quasi
clypeo, contra illorũ impudentiã iocosè tuebatur.
Et mihi O Domini vultis respondere, si vobis quoq; propi-
nauero? Imò: aiebãt illi, ac perlubenter. Tum ipse; pa-
nas aliquot, pueri mihi afferte; quorũ vno absumpto
aque cuidam è cœtu, nouo ritu propinato, is quem

Nota pul-
chrum E-
xemplum
quanto pe-
rè Temu-
lentiam
execren-
tur bestia?

Quid a-
gendum si
rogeris vt
largius po-
tues.

Iocosum
Stratage-
ma.

Q petie-

petierat Antagonista. Ego panis tantum vorare nequeo, aiebat: Nec ego tantum, quantum tu, vini exantlare, subinferebat alter. *Vivito tu, itaq; tuo, me, s'inas meo vivere modo. Tu bibe quantum voles; ego contra comedam.* atq; ita elusis bibonibus euasit ipsorum violentam temeritatem. ratum & tu habe si vel semel atq; iterum istam importunitatem viceris, missum te deinceps vti que facient. Et si minus contingat, si vexare pergant, an cœlum ruet? Ne vereare quod Theog.

In sententiâ,

Ἔρ μοι ἔπατα πῶσοι μέγας οὐρανὸς εὐρύς ὑπερβέρ
χάλκεος, ἀνθρώπων δ' ἔμα παλαιγενέων.

Deinde meo vastus capiti illabatur Olympus
Ferrens; antiqui quod metuere vini.

CAPVT XXX.

Temulentorum effugium non um, à confusione et pudore, recusantium bibere.

Obiectio
nona,

Non respondeam, mussitant alii, ludibrio omnibus exponor, contemptim habeor, Societatibus ac symposiis amicorum excludor, qui inter homines verser, indignus iudicor; atq; ita sepe numero publicè confundor. Vt pudeat, pigeat q; inter homines agere. Quæ ut effugiam incommoda, annon prestabit, vna cum illis, extra licet necessitatis morem, potitare? Et damni aliquid sufferendum, ad redimendas iniustas diuexationes, suadent tunc consulti.

Responsio.

Solutio.

Detur primùm; te pudore affici à Temulentis, eò quod à sobrietate nolis desciscere: permittamus; te ab illis exagitari conutiis atque aculeatis diceris, quibus huiusmodi hominum genus, inter pocula maximè, pollet. Esto; instar implumis illius cornicu.

inexhiberis: Ipsorum iudicio, sis anser inter olores, ceriunculam aliquam incurras. Quid? Hæccine tibi virtutis admirabilem dignitatem ac splendorem eripiant? hæccine, vt infinitas malorum myriades abas omittere, à Dei gratia te diuellant? Annon potius per saxa per ignes excurrendum? annon libentius vita & sanguis telorum ictibus exponenda? Euge, vir sis, animi excelsa magnitudine bruta huiusmodi fulmina sunt excutienda; imò non fulmina, sed fulgura quasi, nihil lædentia, nisi quod in tui præsentis oculos incurrant, & aliquam post se offensiunculam relinquunt.

Ne tuam ita metuas umbram; cordatior atq; audacior ito, aduersus hæc friuola & vanissima territorialia, pudor non est ob virtutis, ac præsertim sobrietatis amorem, cacchinis temulentorum emacerari. Vix enim boni aliquid à quoquam suscipiunt, quod suos non illicò, sufferre cogatur derisores, atq; calumniatores. Ea scilicet est prauorum ingeniorum, quæ corruptissimis moribus, imbuta, atq; instillata sunt, malignitas, ea peruersitas, vt si virtutem in aliquo elucere conspiciant, quam ipsi nec velint, nec faciliè, ob inertiam possint imitari, ad deridicula, & verborum deliramenta, & inanes quasdam terroris laruas, perfugii solatium constituent; quibus tu generosa ac sobria indoles, non magis, vt hastam abiicias, quam anseris intentato morsu, moueare. Quæ mentis constantia non parua ad laudem tuam fiet accessio. De repulsa iniustæ vexationis, Axioma illud Legistarum, quid ad nos, ni damnum illud, quo redimatur offensa Dei vacet? Atqui hoc non vacat. Ergo oculus in manu quod aiunt, ne falsa quæpiam boni specie, in fraudem pellectus, vitio immergaris.

ris.

Q 2

CA.

*Derisiones
Temulentorum
sorbrio viro
spernda.*

*Obiectio
decima.*

*Temulentorum effugium decimum, ex eo, quod
Ebrietas paruum sit peccatum.*

Bibere naturalis est hominum affectio obiectat ali,
atq; ita insita, vt sine ipsa non possit vita diu seruari;
cur ergo ita magno vitio cuiquam vertetur, si modum, a-
liquantulum bibendo, excedat? Idque magis eo, quod ex-
cessu tali, quantuscunque is tandem sit; nec Deo, nec vli
homini magna consciscatur iniuria. Quamobrem, facill
in eorum sententiam concedendum existimem, qui Ebrieta-
tatem minimum esse peccatum tuentur.

Responsio.

Solutio.

Non inficias eo, potum naturæ hominis familia-
rem atq; congruentē, & ad eam sustentandam, sum-
mæ necessitatis atq; opis esse. Nec tā rigidus esse Ca-
to velim, vt excessū vini modicū, grauis peccati cul-
pa notasse, dici possim: quin illud addo, si inaduertere
is cōingat, ac p̄ter omnē inebriandi voluntatē, &
rationis vsu, nō ita grauit̄ lædat, aut nullius pla-
nē, aut saltem exiguæ culpæ noxa, diffamari posse.

*Nota ist-
hæc, qui
me scrup-
ulosum
calumni-
bere.*

At dies & noctes in vinariis lustris terere, crapu-
lam crapulæ accumulare, Ebrietatem Ebrietati ne-
ctere, amisso p̄ se p̄ omni rationis vsu, bestialem
potius, quàm humanam vitam agere, illud tu mihi
paruum, aut nullum peccatum duces? iactitabis? Il-
lud, inquam, quod sub multa æterni v̄æ, tam seuerè
Deus vetuit? Quod Paulus inter Sodomias, adulte-
ria, homicidia connumerat, & eadem à Deo pena
plectendum, decernit? Procul olim Dei iudicium
aberit à tuo, cuius discussionem, ne ad illud forum
deuolui sinas, fraternè te monitum velim.

Sed vt liberalius tecum, quàm par est, agamus, ha-
beto: paruum sit peccatum Ebrietas, Exiguum sit,
quod

quod noceat; cum tamen pauperibus, quibus illa superflua deberentur, plurimum officiat. Quid verò, aditum aperiat, peccatis aliis grauisissimis? Atq; hoc tibi satis iam supra est ostensum. An exiguum malum, paruulus latrunculus, domum tuam angusta rimula furtim subintrans, & latronibus aliis, ac raptoribus, portas aperiens? Atq; hic tecum habita, & cognoscas, annon idè de Ebrietate, primo iure sentiendū.

Lib. 1. de Temulēt. cap. 30.

CAPVT XXXII.

Temulentorum effugium vndecimum, à facilitate recuperationis valetudinis, ab Ebrietate laese.

Obiectio vndecima

ET illo quoq; nomine, à quibusdam Ebrietatem parui fieri comperitum est, quod noxas ab ipsa fluentes, haud magno reparari contingat. *Quid tum, inquit, si me inebriem totum quod Ebrietas mihi nocuit, aut somnus curabit, cum crapulam edormiero, aut abstinentia sequens, resarciat, aut medicorum opera pharmaci adhibitis, emendabitur. Hec omnia susq; deq; seruo; Nam idem Accii quod Titii, modò appetitum bibendi expleam.*

Responsio.

Bellè quidè, hæc & similia, Bos Cyprius, aut Bæotica quæpiam sus, te vulneres vt Chirurgus postea facium curet, in ignem te deicias, vt ambustus inde extraharis: laqueo te suspendas, vt ferè præfocatus, sune succiso, libereris: in mare te præcipites, vt submersioni proximus, à periculo eruaris. Quid enim aliud dicis, cum tam inepta dicis? Quæ dementia est, si hæc non est?

Solutio.

Similia.

Nec verò crapulam ita tibi vnquam somnus disciet, nec abstinentia sequens, tantum proficiet, nec

Mala crapulam licet expulsã se- vs ur qui solitar

Q 3

vsurpata Medicorum consilia, tam dexterè te iuuabunt, quin absque dolore, & expensa, prior illa, ac præhabita valetudo, extiterit firmior, quàm posterior, magno cruciatu atq; sumptu, ab Ebrietate recuperata. Quare si stultum non immeritò diceres eum, qui pecuniæ aceruum temerè in lacum aliquè proieciisset, & causam rogatus, cur id faceret? Hoc vsus prætextu se excusaret, nil curo, parum est quod feci, siccatò lacu, faciliè inuenta omnia recuperabo, licet aliqua sit industria expendenda: multò sanè magis, temulentos, hoc suo effugio tam ineptè se defendentes, ab omni mente ac ratione alienos dices. Ne illud hic reperam, quod dictum sæpius, omniuaria Temulentia ad se mala trahere, non fecus ac Cæcias nubes, quæ à nobis procul, atq; aliena facilius effugiuntur, quàm semel admissa, expelluntur.

CAPVT XXXIII.

*Obiectio
duodecima.*

Temulentorum effugium duodecimum à vulgè auiditate.

Plebeis ista vulgaris est cōsuetudo, vt si cum sym-
potis, in taberna vinaria, equali symbolo bibant, ne
eodem precio, alius plus vini hauriat, quàm ipsi, auidissimè
ingurgitant sese, vt venter, buccæ, atq; gula, non raro
crepent. Idq; magis eò, quò rarior illis est vini potus, atq;
ex ea parte, se omni culpa Ebrietatis vacare censent, quod
vinum, precio impenso cōemptum, ingesserint.

Solutio.

Solutio.

Verùm isti non lucrantur, sed perdunt symbolis
idq; duplici dispendio. Nā primū, valetudinis iacturā
vt incurrant, necesse est: Deinde graui peccato se
contaminant. nec, quod intelligam, auarissima illa
repletio, præsentem sitim, nec futurā aliqua afficere
potest.

potest delectatione. Præsens sufficienti, ac mensura-
 to vino iam expleta est, vt quidquid superinfundas
 nauſeam pariat ac tædium. At futura magis accen-
 ditur, atq; exasperatur, cui si satisfacere velis, nouum
 symposium, nouo sumptu ordiendum. Ergo si aliū
 contempseris, eodem, quo tu, computationis iure bi-
 bentem, ac vino auidius inhiantem, pro te consulti-
 us facies, vinum amittendo, vltra quod sufficit, nil
 amplius, magna deinceps ruina degustare, quàm su-
 perflua ingerendo, non paruum discrimen, citra ra-
 tionem, citraq; sementem adire.

*Nec præ-
 senti nec
 futuræ siti
 nimia pro-
 dest meri
 infusio.*

CAPVT XXXIV.

*Temulentorum effugium duodecimum, ab inuete-
 rata Ebrietatis consuetudine, quasi in natu-
 ram versa.*

VT coronidis atq; auctuarii loco, finē præsentis
 libri, proximo iâ obtutu cernentes, aliquid hîc
 superaddamus, Temulentia apud nostrates quoti-
 diana atq; vſitatissima consuetudo, non intacta no-
 bis omittenda. Pleriq; autumant, hoc peccatum apud
 Germanos tolerabilius esse, eò quod natiuū sit & inolitū
 huic nationi, atq; idcirco non vim solum consuetudinis,
 sed & naturæ obtineat; vt quemadmodum quædam
 gentes naturaliter quodammodo in libidinem pro-
 na, aliæ ad iracundiam faciles; nonnullæ etiam, pro-
 pter excellens ingeniorū acumen, ad superbiam sunt
 procliuēs; quæ etiam si non approbentur omnino,
 culpam tamen peccati ex parte minuunt, atque faci-
 lius tolerantur. Idem de Ebrietate iudicandum, ad
 quam hodiè Germania, vt olim de sua Affrica con-
 querebatur D. Augustinus, magis, quàm à natura,
 facilis ac prona esse videtur.

Q 4

Solu-

Solutio.

Solutio.

Ne germanus ego, verus ac genuinus, in Germaniam nostram, & præ aliis insigniorem nationem, ac cerbius quam par est, sententiam protulisse censei possim, hæc obiectio grauisissimi cuiusdam ac doctissimi viri verbis, est refellenda: *Frimum*, inquit ipse, nemo ad Ebrietatem, natura pronus esse potest; sola consuetudo eam introducit. Neq; enim vt ad iram, libidinem, atq; superbiam; vel cholerae & sanguinis copia incendit, vel ingenii subtilitas inducit, ita ad Ebrietatem quod impellat aliquid in natura est. Est quidem ad crapulam magna inclinatio in iis, qui biliosi sunt, & stomacho valent: in iis quoq; qui frigidiori sub aëre vicitant. Vnde scripsit *Seuerus Sulpitius: EBRIETATEM IN GALLIS NATIVITATEM ESSE, IN GRÆCIS CIVITATEM.* Non sic ad potandi libidinem natura impellit. Cum enim sitim, siccitas & calor prouocet, videmus sanè hodiè, homines natura calidissimos, Hispanos atque Italos, ab Ebrietate esse alienissimos: Contra frigidos atq; phlegmaticos, vt Germanos, in hoc vitium maximè prolabi, vt clarum sit, non natura, sed consuetudini tribuendum esse, quod quaedam gentes, magis aliis inebrientur.

Deindè si gentium quoddam vitium esset, omnes eo morbo laborare par erat. Nunc autem secus videmus, in turba potatorum, multos esse aut abstemios aut sobrios, qui cum *D. Augustino* homine *Afro*, inter quos Ebrietas maximè regnabat, dicere possent: *Ebrietas Domine longe est à me; misereberis mei, ne appropinquet mihi. crapula surrexit interdum seruo tuo; misereberis, vt longe fiat à me.* Et certe, in crapula difficile est, modum tenere, vt libi cõfiteatur *Augustinus*; Est enim in cibi vsu seruanda proportio Geometrica, secundum modum personæ, non rei vt

pro-

Thomas
Stapier. de
7. peccat.
capit. orat.
satecher. 6.

Lib. 3. de
vita S.
Martini.
Germano-
rum Ebri-
etas unde
quaque in-
excusabili

Lib. 10. cõ-
fess. cap. 81.

propterea plus aliquibus concedi debeat; non sic in potus
 qui omnibus ferè sanis moderatus sufficit. Ebrietas
 autem, fugere qui vult, potest. Imò ut quod sentio
 utam, puto eam multò difficilius retineri quàm vitari;
 & maiorem non dubito esse, in Ebrietatis usu dolorem
 & difficultatem, quàm in eius fuga. In crapula, saturitas
 desiderium tollit, ut non facile modus excedatur. In E-
 brietate, quo plus bibitur, eò plus sititur; ut preposterè
 hinc cupiditati, videatur natura pœnam inflixisse, sibi ut
 ipsa flagellum & carnifex sit, seq; ipsa torqueat & cru-
 ciat. Atq; hæc omnia Stapletonus. E quibus id facile
 constabit, an nostra natio ad hoc vitium natura, an
 verò ex illiberali illa bibendi consuetudine, sit com-
 parata. Natura certè ut iam dictum, hinc non habet
 locum. Et omnem modum excedens illa consuetu-
 do, tam abominanda, quin à Magistratu, tum politi-
 co, tum sacro, ad æquabilem bibendi morem reduci
 posset, utriusque vellent modò, nullum planè occurrit
 impedimentum.

Atque hinc secundum librum claudimus,
 & ad tertium paulatim adi-
 tum aperimus.

Ebrietas
 facilius vi-
 tatur quàm
 exercetur.